

Aksaray'ın Hafızası

KÜLTÜR, SANAT, EDEBİYAT, TARİH DERGİSİ

Cilt:6 Sayı:43 ŞUBAT 2026

Bozkırın Ahengi
Kamber CEYLAN

Eskil Kanaat Önderi Belgemen
Kadir ALTAN

Geçmişten Günümüze Eskil'in
Manevi Mimarları
Bayram DİNLER

Üzerlikler Eskisi Gibi
Kokmuyor Anne
Recep ÇELEN

Hasan Hoca
(Hasan Hüseyin TEZGEL)
Asuman YILMAZ

ESKİL

AKSARAY

YAYIN KURULU

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

ŞABAN KUMCU

YAYIN KURULU

ŞABAN KUMCU-BAŞ EDITÖR

ELİF HASRET KUMCU- YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

SERPİL AHU SAĞDIÇ- SOSYAL MEDYA EDITÖRÜ

OĞUZHAN DEMİRAY- İLETİŞİM VE HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRÜ

AYDIN ÖZÇİFÇİ-KAPAK TASARIM

E. BETÜL GÜL- MİZANPAJ

ADRES VE E-POSTA

www.aksarayinhafizasi.com

aksarayinhafizasi@gmail.com

Tuz Gölü'ne Eski'den bakış...

AKSARAY'IN HAFIZASI **43.** SAYI

1) ESKİL KANAAT ÖNDERİ / 6

Kadir Altan

2) GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ESKİL'İN MÂNEVÎ MİMARLARI / 28

Bayram Dinler

3) ÜZERLİKLER ESKİSİ GİBİ KOKMUYOR ANNE / 31

Recep Çelen

4) BOZKIRIN AHENGİ / 34

Kamber Ceylan

5) HASAN HÜSEYİN TEZGEL ESKİL'İN HASAN HOCASI / 37

Asuman Yılmaz

6) ESKİLLİ ÇOBAN RESSAM İSMAİL CİRİT / 41

Recep Çelen

7) ESKİL TARİHİ'NDEN SAYFALAR / 45

Dr. M. Fırat Gül

8) ESKİL YENİ YAYLA'DA 1700 YILLIK BİR SESSİZ TANIK / 48

Kadir Altan

9) ESKİL'DE EĞİTİM FAALİYETLERİ / 49

İbrahim Bozgöz

10) ESKİL'DE MEDYANIN TARİHİ GELİŞİMİ / 52

Hilmi Yol

11) ESKİL İLÇE TARIM MÜDÜRLÜĞÜ BÜLTENİ / 54

Serdar Özçiftçi

12) NECATİ BELGEMEN / 57

(1. ve 2. Dönem Eski Belediye Başkanlığı Yılları ve Hizmetleri)

Necati Belgemen

13) AFFET BİZİ EMMİOĞLU / 61

İsmail Çelen

İÇİNDEKİLER

14) NALDAN PERVAZA ESKİL / 62

Ahmet Kuşsan

15) AYDIN OLMAK / 64

Şaban Kumcu

16) KARASINA / 67

Ayten Çelebi

17) YA HAZRETİ MEVLANA / 70

Prof. Dr. Süleyman doğan

18) ARALIK (İBN HAZM İLE NU'M) / 71

Hüzeyme Yeşim Koçak

19) BİLEN BİLİR KIRIK YERİM NEREMDİR / 74

CENGİZ AYDOĞDU

20) KOPARDIM ÇÜNKÜ ÇOK GÜZELDİ / 76

FATMA TUTAK

21) MEVHUM / 79

ARŞ. GÖR. NURİ ÇİÇEK

22) M. NACİ DELLALOĞLU (1894-1963) / 82

MELTEM KAVURMACIOĞLU

**23) Theseus'un Gemisi'nden
Transhümanizme: Parçalarımız Değişince
Ruhumuz Kalır mı? / 88**

DOÇ.DR. MEHMET EVREN

24) İHLARA VADİSİ'NDE ZAMANIN İZLERİ / 92

SERPİL AHU SAĞDIÇ

**25) DİL BAYRAMI EKSENİNDE "TÜRKÇENİN
ACI GÜNLERİ" / 94**

ANUŞ GÖKÇE

26) İYİLİK HARAM MI? / 98

HASAN PATIR

27) İNSAN OLMAK / 100

MUSTAFA DEMİRCİ

28) KENDİMLE HASBİHAL / 102

FAHRİ SARRAFOĞLU

**29) HÂKİMİYET KAVRAMININ İLAHÎ VE BEŞERÎ
BOYUTU / 104**

H. ALİ ERDOĞAN

**30) MUHALEFET ETMENİN VE MUHALİF
OLMANIN NAMUSU VE SORUMLULUĞU
ÜZERİNE / 109**

Mehmet Yaşar Soyalan

**31) GÜÇ SAHİPLERİNİN GELECEĞİ BİLMESİ /
112**

Şemsettin Keser

**32) KAYNAK DERGİSİ'NDEKİ KONYALI ŞAİRLER
/ 117**

Prof. Dr. Mustafa Özcan

**33) AKSARAYLI İLK DÖRT BAKAN PORTRESİ /
122**

İlhami İnceöz

34) SERENGETİ - MASAI MARA YOLLARI / 131

Serkan Demiralp

35) SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ / 133

Şaban Kumcu

ESKİL KANAAT ÖNDERİ BELGEMEN

KADİR ALTAN

Ben Kadir Altan. Doğma büyüme Eskiil ilçesindeyim. Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunuyum. Yaklaşık yirmi yıl boyunca ulusal ve yerel basında muhabirlik yaptım. Bu süreçte Anadolu'nun farklı bölgelerinde sahada çalışarak toplumsal yapı, yerel yaşam ve kültürel dönüşümler üzerine gözlem ve haberler ürettim.

Son yıllarda ise gazetecilik birikimimi **Eskiil'e** yönelttim. İlçemin tarihi, kültürel mirası ve yerel hafızası üzerine araştırmalar yapıyor; geçmişten bugüne taşınan izleri kayıt altına almaya çalışıyorum. Bu çalışma, **Eskiil'in** yalnızca bugünüyle değil, köklü geçmişiyle de anlaşılmasına katkı sunma amacı taşımaktadır.

Bu yazıyı kaleme almama vesile olan Aksaray'ın Hafızası dergisi Genel Yayın Yönetmeni Şaban Kumcu hocama özellikle teşekkür etmek isterim. Aksaray'ın tanıtımına, tarihine ve kolektif hafızasına uzun yıllardır büyük emek veren kıymetli hocamın, Eskiil'in tanıtımı için bana ulaşması benim için hem onur hem de sorumluluk olmuştur.

Bu fırsatı bana tanıdığı ve Aksaray'a sunduğu eşsiz kültürel katkılar için kendisine şükranlarımı sunuyorum. Sürenin kısıtlı olması nedeniyle bu yazıda Eskiil'i tüm yönleriyle ele alan kapsamlı bir çalışma yapamasam da ilçemizin geçmişine ve kimliğine dair bir iz bırakmayı amaçladım.

Eskiil'den bahsederken, ilçenin son elli yılına damga vuran Necati Belgemen'den söz

etmemek mümkün değildir. Eskiil'i köy görünümünden çıkarıp modern bir ilçe kimliğine kavuşturan isimlerin başında gelen Belgemen'i, bir kanaat önderi ve hizmet insanı olarak ele alacak olursak, hakkında birkaç ciltlik kitap yazmak gerekir.

Benim burada yapabileceğim ise, yalnızca son belediye başkanlığı dönemine ait beş yıllık hizmet sürecinin kısa bir özetini vermektir ki bunu da bir vefa borcu olarak görüyorum. Özellikle şunu açıkça ifade etmek gerekir: *Eğer Necati Belgemen, 1990'lı yıllarda Eskiil'e lise kazandırmamış olsaydı, bugün hangi çiftlikte çobanlık yapıyor olurduk, bunu kestirmek güçtür.* Eğitim alanında atılan bu adım, yalnızca bir okul değil, Eskiil'in geleceğini değiştiren bir dönüm noktası olmuştur

ESKİL TUZ GÖLÜ OBA ÇADIRLARI;

Necati Belgemen döneminde Eskiil'de turizmi geliştirmeye yönelik önemli adımlar da atılmıştır. Bu kapsamda, Eskiil Tuz Gölü Oba Çadırları hibe yoluyla hayata geçirilmiş, ayrıca Tuz Gölü Karşılama Merkezi ve Butik Otel inşa edilmiştir. Oba çadırları, bir Koreli turizm firmasına tahsis edilmiş ve bu girişimle birlikte Eskiil'e yabancı turistler gelmeye başlamıştır. Bu gelişme, Tuz Gölü turizmi adına umut verici bir başlangıç olmuştur.

Ancak ne yazık ki bu girişim sürdürülebilir kılınamamıştır. Özellikle Tuz Gölü Karşılama Merkezi ve Butik Otel'in düğün salonuna dönüştürülmesi, Eski'l'in Tuz Gölü turizmi açısından ciddi bir kayıp yaşamasına neden olmuştur. Bu dönüşüm, ilçenin ulusal ve uluslararası turizm potansiyeline zarar vermiş; Tuz Gölü'nün tanıtımı adına atılmış önemli bir adımın etkisiz kalmasına yol açmıştır.

ESKİL TATLI SUYA KAVUŞTU;

Eskil, içme suyu açısından ne yazık ki Türkiye'nin en kireçli sularından birine sahiptir. Bu durum, yıllardır ilçenin en temel sorunlarından biri olmuştur. Böylesine zor bir altyapı problemine rağmen, Necati Belgemen adeta “taşınan suyla değirmen döndürmüştür.”

Onun döneminde, birçok mahalle merkezine tatlı su depoları kurdurulmuş, içme suyu ihtiyacının bir kısmı Aksaray'ın Helvadere beldesinden getirilen suyla karşılanmıştır. Bu uygulama, kalıcı bir çözüm olmasa da Eskil halkının içme suyu sorununu hafifletmeye yönelik önemli ve zorunlu bir müdahale olarak tarihe geçmiştir.

ESKİL SICAK ASFALT ŞANTİYESİ;

Necati Belgemen, Eskişehir ilçesine Türkiye'nin birçok ilinde dahi bulunmayan, milyonlarca lira değerindeki sıcak asfalt şantiyesini ve araç parkını kendi imkânlarıyla kazandırmıştır. Bu yatırımla birlikte Eskişehir'de yol yapım süreci dışa bağımlı olmaktan çıkmış, altyapı hizmetlerinde önemli bir dönüşüm yaşanmıştır.

Onun döneminde ilçe yolları modern standartlara uygun şekilde yapılmış; mahalle ve bağlantı yolları uzun yıllar sonra ilk kez kalıcı ve nitelikli bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu hizmet, Eskişehir'in günlük yaşam kalitesini doğrudan etkileyen ve bugün hâlâ hissedilen önemli kazanımlardan biri olmuştur.

ESKİL'DEKİ DİĞER YATIRIMLAR;

Eskişehir merkezde, önceki dönem belediye başkanı zamanında başlatılan doğal gaz çalışmaları, Necati Belgemen döneminde de kararlılıkla sürdürülmüş; yapılan altyapı yatırımlarıyla birlikte ilçe merkezi dört bir yanı ile doğal gaza kavuşmuştur. Bu süreçte yürütülen çalışmalar, Eskişehir'in yaşam standartlarını yükselten ve modern şehir altyapısına geçişini tamamlayan önemli adımlardan biri olmuştur.

ESKİL ŞEFKAT EVLERİ PROJESİ;

Necati Belgemen'in hayata geçirdiği Şefkat Evleri Projesi, yalnızca kimsesiz ve ihtiyaç sahibi aileler için değil, aynı zamanda onlara sıcak bir yuva ve insanca yaşam umudu sunan örnek bir sosyal belediyecilik uygulaması

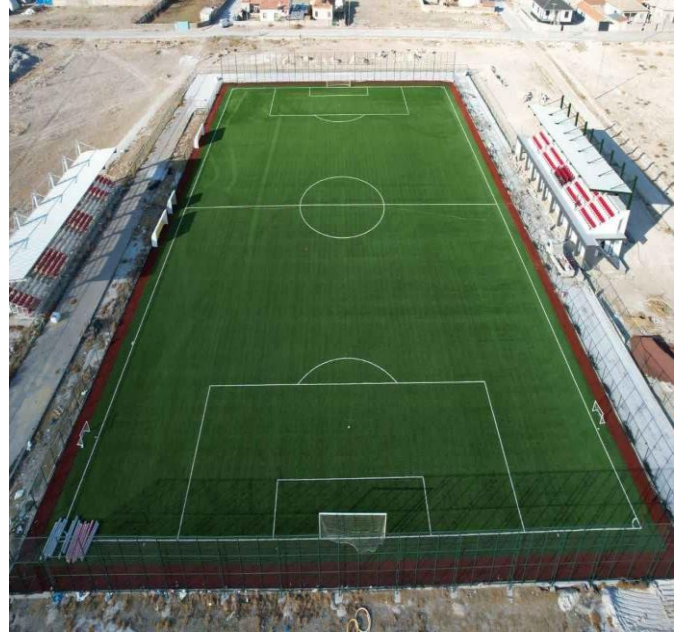
olmuştur. Bu proje, Eskişehir'de dayanışma kültürünü güçlendiren ve sosyal sorumluluk anlayışını somutlaştıran önemli hizmetler arasında yerini almıştır.

Necati Belgemen, görevde bulunduğu son beş yıllık dönemde Eskişehir'e; spor sahası ve tribünleri, yüzme havuzu, *Emekliler Konağı*, *Millet Bahçesi* ve *Adliye Binası* gibi birçok kalıcı eseri kazandırmıştır. Burada sayılanlar, yapılan hizmetlerin yalnızca bir kısmıdır. Bu

yatırımlar; spor, sosyal yaşam, adalet ve kamusal alanlar açısından Eskişehir'in çehresini değiştiren, ilçenin kurumsal ve sosyal altyapısını güçlendiren önemli kazanımlar olmuştur

Eskil Travertenleri;

Eskil sınırları içerisinde yer alan Tuz Gölü'nde doğal süreçlerle oluşan beyaz travertenler, son yıllarda büyük ilgi görmektedir. Görsel açıdan Pamukkale'yi andıran bu oluşumlar, Tuz Gölü'nün yalnızca bir tuz üretim alanı değil, aynı zamanda önemli bir doğal miras ve turizm değeri olduğunu ortaya koymuştur.

Bu eşsiz beyaz travertenler, ulusal ve uluslararası basında geniş yer bulmuş; Eskil ve Tuz Gölü'nün tanıtımına önemli katkı sağlamıştır. Doğru planlama ve sürdürülebilir turizm anlayışıyla değerlendirildiğinde, bu doğal oluşumların Eskil için ciddi bir turizm potansiyeli taşıdığı açıkça görülmektedir.

Eskil'de Muhteşem Bir Kültürün Fotoğrafı;

Birgün Bayram Dinler hocamla birlikte köylerimizi gezerken, çok eski bir eve girdik. İşte bu evde;

sevinci, hüznü, adanmışlığı ve binlerce yıllık geçmişini aynı anda barındıran gerçek bir hikâyenin fotoğrafını çektik.

Bu fotoğrafın hikâyesi öylesine derin, öylesine mana dolu ki; ilk bakışta fark edilmesi neredeyse imkânsızdır. İlk bakışta yalnızca kerpiç duvarlar görürsünüz. Oysa bu duvarlarda, binlerce yıl öncesine uzanan bir kültürün izi vardır.

Fotoğraf, düğünlerimizde yaşattığımız kına gecesi kültürünün somut bir yansımasıdır.

Peki, kına gecesi geleneği nereden gelmektedir?

Kına yakma âdeti, milattan önceki devirlere kadar uzanmaktadır. O dönemlerde, ölmeye yüz Fotoğrafta görülen, kahverengiye çalan üç iz işte bu kınalardır. Bu evden üç kız evlenmiş, her biri töre gereği kınalı ellerini evin duvarına bastırarak iz bırakmıştır. Bu izler; kurulan Ev sahibi aileyi ayrıca tebrik etmek gerekir. Bu kına izleri en az kırk yıllıktır ve üzerlerine hiçbir

Biz öyle derin bir kültüre sahibiz ki; bu ritüeller üç-beş günde oluşmuş alışkanlıklar değil,

tutmuş yaşlı kadınlar saçlarına kına yakarak Tanrı'ya kurban olmaya hazır olduklarını ifade ederlerdi. Yani kına, İslamiyet'ten binlerce yıl önce dahi adanmışlık ve kurban kavramıyla ilişkilendirilen bir simgeydi.

Nitekim Çatalhöyük'te yapılan arkeolojik kazılarda da bazı iskeletlerde kına izlerine rastlanmıştır. Günümüzde ise bu anlam süreklilik kazanarak yaşamaktadır.

Allah'a adanan kurbanlıklara kına yakılır.

Vatana adanan askerlerimize kına yakılır.

Bir ömür kurmaya niyetlenen genç kızlara kına yakılır.

Çünkü kına bir adanmadır.

yuvalara adanmışlığın, al yazmasıyla ve ak yüzüyle gelin çıkmanın gururunun sessiz birer tanığıdır.

cila dahi yapılmamıştır. Kültüre duyulan saygı, duvarda olduğu gibi olduğu yerde korunmuştur.

binlerce yılın süzgecinden geçerek bugüne ulaşmış kadim geleneklerdir.

Eskil'in İlk Cami Mihrabı

Eskil'in bilinen ilk camisi olan İnağızları Camii'nin mihrabı, ilçemizin tarihine ışık tutan önemli izlerden biridir. İnağızları Camii, bugün eski TOKİ'nin bulunduğu bölgedeki eski mezarlığın yakınında yer almaktaydı. Kaynaklarda ve sözlü anlatılarda, bu camiyle bağlantılı olarak Cem Sultan'ın annesi Çiçek Hatun'un isminin geçtiği ifade edilmektedir.

Bilindiği üzere bu cami daha sonra yıkılmış, yapı malzemeleri ise Eşmekaya'ya taşınmıştır. Caminin neden yıkıldığına dair elimde kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Eskil'in yerleşim tarihiyle ilgili yaptığım araştırmalar ve büyüklerimizden dinlediğim anlatılar doğrultusunda, bu yıkıma dair bir öngörümü paylaşmak isterim.

Eskil'in ilk yerleşim yerinin, bugünkü 1. TOKİ çevresinde bulunan **İbni Ari Köyü** olduğu kabul edilmektedir. Bu köyde yaşayanlar, **Atçekenler** olarak bilinen bir topluluğa mensuptur ve liderleri Hacı **Hilim Ağa'dır**. Bu topluluk, devlete vergi yerine at vererek yükümlülüklerini yerine getirmekte, meslek olarak da at yetiştiriciliğiyle uğraşmaktadır.

Daha sonraki süreçte Eskil'in bugünkü Muratlı Mahallesi civarına, farklı bölgelerden koyunculukla uğraşan gruplar yerleştirilmiştir. Bu grupların da vergi vermek istememesi üzerine durum merkeze, yani padişaha iletilmiş; padişah ise "*herkesten vergi alınması*" yönünde karar vermiştir.

Tüm bu olaylardan sonra, *Eskil'de Ulu Camii'nin inşa edildiğini* düşünüyorum. Bu yapının da 1700'lü yıllarda, yaşanan bu

Bu karara İbni Ari Köyü yöneticisi *Hacı Hilim Ağa* itiraz etmiş ve bunun üzerine köy halkı göç etme kararı almıştır. Ancak bu göç kararı, dönemin yönetimi tarafından isyan olarak değerlendirilmiş, Hacı *Hilim Ağa* ve kahyası idam edilmiş; köyde yaşayanlar ise başta Obruk, *Sultanhanı* ve *Altınekin* olmak üzere çeşitli bölgelere sürgün edilmiştir.

Büyüklerimden, özellikle anannemle yaptığım sohbetlerde aktarılanlara göre; İbni Ari Köyü'nde yaşayan herkes gönderilmiş, geride yalnızca bir anne ve iki engelli kız çocuğu bırakılmıştır. Bu anlatı, köyün tamamen boşaltıldığını gösteren güçlü bir sözlü tarih verisidir.

toplumsal kırılmanın ardından ortaya çıktığı kanaatindeyim

Eskil Ulu Cami Antik Bir Mabet Üzerine mi Yapılı?

Ecdat yadigarı *Garip Eskil Ulu Camimizin* ne zaman yapıldığı kesin olarak belli olmamakla beraber 1734 yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Garip dememin bir sebebi hem 90 lı yıllarda birçok kere halılarının soyulması hem de duvarlarındaki yarıklardan dolayı yıkılma tehlikesi olduğu için şuan ibadete kapalı olmasından dolayı Garip Ulu Cami dedim.

Eskil Ulu Camii' nin taşlarını yakından incelediğimde giriş kapısı üzerinde bulunan haç işaretli mezar steli şaşırttı beni. Haç işaretinin alt kısmında okunması güç yıpranmış antik

yazılarda var. Yazı mezarın kime ait olduğuna dair bilgi veriyordur. Ecdat steldeki kabartmalı haç işaretini kazıyarak silmeye çalışmış ama dikkatli bakıldığında belli oluyor. Acaba başka taş mı yoktu ki haç işaretli stel caminin giriş kapısının üzerine konuldu? Aynı şekilde Eskil Ulu Camii den daha eski olan Boget Caminin ilk girişi kapısının hemen sol tarafında haç işaretli bir mezar steli var. Her iki camiide nerdeyse aynı yerlere aynı boyutlarda haçlı taş koymuşlar. Bir hikmet mi var bir mesaj mı var bilinmez. Ama oldukça ilginç.

Caminin temel taşları ile duvar taşları birbirinden oldukça farklı. Temel taşları sanki bir kale taşı gibi iken duvar taşları koveke dediğimiz taş çeşidinden yapılmış. Temeldeki bazı taşlar o kadar büyük ki fil bile çekemez. Ben uzman tarihçi değilim ama kendim şu çıkarımı yapıyorum. Temeldeki o büyük taşlar uzak bir yerden getirilmiş olamaz. Cami inşaatında çalışan ustalar uzak bir yerden o haç işaretli taşı getirip te caminin giriş kapısı üzerine koymazlar.

Haç işareti hem Hristiyanlığın sembolü olduğu gibi, Hristiyanlıktan önceki Pagan dininin

sembollerinden biridir. Bence ya ulu cami ya eski bir mabet üzerine yapılmış ya da çok yakında eski bir yapı varmış. Şunu da söylemek mümkün Eski antik bir kayıp şehir üzerine kurulu. Bölgemizdeki kum fırtınaları sebebi ile derinliklerde kalmış olabilir. Zaten ulu caminin zemin seviyesi ile karşısından geçen yolun seviyesi arasında en az 4 veya 5 metre fark var. Buda tahmin ettiğim olasılıkları güçlendiriyor. Eski kelime anlamı olarak ARKAİK demek. ARKAİK güzel sanatlarda klasik çağ öncesinden kalan yapıt demektir.

ESKİL'DE GAZİLİK MAAŞINI REDDEDEN BİR KAHRAMAN*Rahim Çavuş'un İbretlik Hayat Hikâyesi**Bir kahramanlık destanı...**Çileyle geçen bir esaret hayatı...**Kitaplara, belgesellere ve filmlere konu olacak ızdıraplı bir ömür...**Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun.*

Eskil'in Kökez köyünden Rahim Köse, nam-ı diğer **Rahim Çavuş**, tam sekiz yıl askerlik yapmış, bunun dört yılını esaret altında geçirmiştir. Yakınlarından edinilen bilgilere göre **Rahim Çavuş**, *Yemen Cephesi'nde İngilizlere esir düşmüş, ardından Hindistan'ın Bombay kentindeki İngiliz esir kampına götürülmüştür.*

Esaretten kurtulup yurda döndüğünde ise hiç evine uğramadan Kurtuluş Savaşı'na katılmıştır. Bu uğurda tam on beş yıl nişanlı kalmış, hayatını vatan mücadelesine adanmıştır.

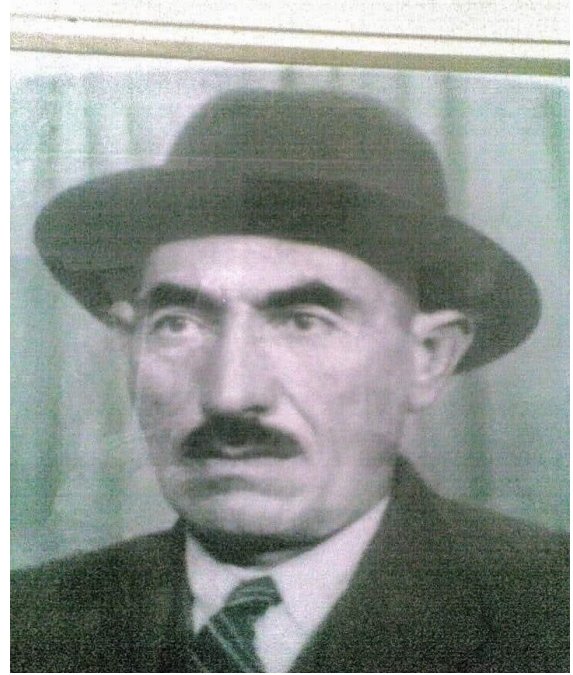
Devlet tarafından kendisine Gazi maaşı bağlanan **Kökezli Rahim Çavuş**, bu maaşı şu sözlerle reddetmiştir:

“Ben çektiklerimin karşılığını Allah'tan diliyorum.

6 Şubat'ta, Türkiye tarihinin en büyük felaketlerinden biriyle uyandık. Yer sarsıldı; sadece şehirler değil, kalpler de yıkıldı. Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman... Her bir isim, bir acıyı, bir sessiz çığlığı anlatıyordu. O günlerde ülkenin dört bir yanında olduğu gibi Eskil'de de zaman durdu; ama vicdan durmadı.

Bir İlçeden Doğan Büyük Dayanışma

Depremi hemen ardından **Necati Belgemen'in** öncülüğünde Eskil halkı tek yürek oldu. Küçük bir Anadolu ilçesinden büyük bir dayanışma doğdu. Evlerde ne varsa toplandı; battaniyeler, kazanların başında sadece yemek kaynamadı; dayanışma, merhamet ve kardeşlik de kaynadı. Bir kâse çorba, soğuk bir gecede bir cana tutunmak demekti.

Kapılar Açıldı, Evler Yuva Oldu

Yaşadıklarımı hiçbir para telaflı edemez.”

Bu duruş, onun yalnızca bir asker değil; ahlakı, inancı ve onuruyla gerçek bir Anadolu kahramanı olduğunu göstermektedir.

Rahim Çavuş, 12 Nisan 1978 tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Eskil'in Yüreği Depremi Enkazına Ulaştı

gıdalar, giysiler, bebek bezleri... Sadece yardım kolileri değil, umutlar da paketlenildi.

Günler içinde onlarca yardım tırı hazırlandı. Kar, tipiye ve zorlu yollara rağmen bu tırlar deprem bölgelerine doğru yola çıktı. Üzerlerinde tek bir yazı vardı ama taşıdıkları çok daha büyüktü: “Yalnız değilsiniz.”

Sıcak Bir Kâse Çorba, Bir Ömürlük Hatıra

Eskil Belediyesi, deprem bölgelerinde aşevi kurarak haftalar boyunca sıcak çorba ve yemek dağıttı. O

Yardım sadece yollara sığmadı. Onlarca depremzede aile, Eskil'de aylarca misafir edildi. Kapılar açıldı, sofralar paylaşıldı, çocuklar yeniden gülmeyi öğrendi. Eskil, misafir ettiği her aileyle biraz daha büyüdü; acıyı paylaşarak azalttı.

Bir Fotoğrafa Sığmayan Hikâye

Karlar altındaki yardım tırı, belki bir kare fotoğrafa sığdı. Ama o kareye sığmayan şey, Eski'l'in yüreği idi. O yürek, deprem gecesinden itibaren enkaz başlarında, aşevlerinde, misafir odalarında attı

Unutmadık, Unutturmayacağız

6 Şubat bize bir kez daha gösterdi ki; felaketler karşısında büyüklük nüfusta değil, vicdandadır. Eski'l halkı, bu sınavdan alınının akıyla geçti. Bugün geriye dönüp baktığımızda; yapılan her yardım, uzatılan her el, kurulan her sofraya birer insanlık nişanesidir.

Eski'l, o gün sadece yardım göndermedi; umut taşıdı. Ve bu umut, yarınlar için kalacak en kıymetli mirastır.

Böğet'te Taşa Kazınmış 1600 Yıllık Bir Hakikat;

Eskil'in Böğet Köyü'nde, bugün bir caminin duvarında yer alan ve ilk bakışta fark edilmesi zor olan bu mezar stili yazıt, bölgenin tarihine ışık tutan son derece kıymetli bir belgedir.

Yazıtta şu anlamlı ifadeler yer almaktadır:

"Burada Rahip ve Başpiskopos Palladios yatmaktadır.

Tanrı onu korusun, okuyanlar da dua etsin."

Antik yazıyla kaleme alınmış olan bu mezar kitabesi, yazı karakteri ve taş işçiliği dikkate alındığında Milattan Sonra 4. yüzyıla, yani yaklaşık 1600 yıl öncesine tarihlenmektedir.

Palladios'un "rahip" unvanının yanında başpiskopos olarak anılması son derece dikkat çekicidir. Bu ifade, ***Böğet Köyü'nün Roma İmparatorluğu*** döneminde yalnızca sıradan bir yerleşim yeri olmadığını; dini ve idari açıdan

önemli bir merkez, yani bir piskoposluk merkezi konumunda bulunduğunu güçlü biçimde ortaya koymaktadır.

Bugün bir cami duvarında muhafaza edilen bu taş; Eskil coğrafyasının, farklı inançların ve medeniyetlerin üst üste inşa edildiği çok katmanlı bir tarihî hafızaya sahip olduğunu göstermektedir. İnançlar ve yapılar değişmiş, fakat taş yerinde kalmış; geçmiş sessizce bugüne ulaşmıştır.

Bu yazıt bize şunu açıkça söylemektedir:

Eskil'in tarihi birkaç yüzyıla sınırlı değildir.

Bu topraklar, en az 1600 yıllık yazılı bir geçmişe sahiptir.

Antik yazıyla kaleme alınmış olan bu mezar kitabesi, yazı karakteri ve taş işçiliği dikkate alındığında Milattan Sonra 4. yüzyıla, yani yaklaşık 1600 yıl öncesine tarihlenmektedir. **Palladios'un "rahip"** unvanının yanında başpiskopos olarak anılması, *Böğet Köyü'nün Roma İmparatorluğu* döneminde yalnızca sıradan bir yerleşim olmadığını; dini ve idari açıdan merkezî bir konum, başka bir ifadeyle piskoposluk merkezi niteliği taşıdığını göstermektedir.

Araştırmacılara göre, mezar yazıtının yer aldığı yapının ilk inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak mevcut epigrafik bulgular ve mimari izler birlikte değerlendirildiğinde; yapının Roma Dönemi'nde kilise, Selçuklu Dönemi'nde han, Osmanlı Dönemi'nde ise cami olarak kullanılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Bu durum, Anadolu'da sıkça rastlanan çok katmanlı kullanım ve yeniden işlevlendirme geleneğinin Böğet Köyü'ndeki önemli örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Palladios'a ait mezar yazıtının hemen yakınında, caminin eski giriş kapısının üzerinde yer alan taş süsleme unsurları dikkat çekmektedir. Bu bezemeler, biçim ve anlam bakımından tek tek ele alındığında olduğu kadar, bir bütün olarak değerlendirildiğinde de güçlü bir sembolik anlatıya işaret etmektedir.

Kapı kemeri üzerinde yer alan dairesel rozet formu, Roma ve Erken Bizans sanatında sıkça karşılaşılan kozmik bir simge olarak yorumlanabilir. Bu tür rozetler, evrenin

düzenini, sürekliliği ve ilahi bütünlüğü temsil etmekte; zamanın ötesinde, değişmeyen bir kozmik denge fikrini yansıtmaktadır.

Rozetin çevresinde yer alan ve yüzeydeki aşınma ile yerleşim biçimi nedeniyle hareket ve dönüş izlenimi uyandıran bezeme kuşağı ise, antik dünyada yaygın olan döngüsel zaman anlayışıyla ilişkilendirilebilir. Mitolojik düşüncede zaman, doğrusal değil; doğum, ölüm ve yeniden var oluş ekseninde sürekli devinen bir süreçtir. Bu tür süslemeler, fanî dünyanın

geçiciliğini ve kozmik döngünün sürekliliğini simgeleyen anlatı unsurları olarak değerlendirilmektedir.

Bitkisel bezemeler, Geç Antik Çağ'dan itibaren yaşam, bereket ve diriliş kavramlarıyla özdeşleştirilmiştir. Motiflerden birinin diğerlerine kıyasla “açmış” ya da gelişimini tamamlamış bir formda tasvir edilmesi, mitolojik anlamda uyanışı, yeniden doğuşu veya ruhun olgunlaşmasını simgeleyen bilinçli bir tercih olarak yorumlanabilir. Kapalı formlar ise henüz tamamlanmamış süreci, bekleyişi ya da ölüm sonrası sessizliği temsil ediyor olabilir.

Bu taş süsleme unsurları birlikte değerlendirildiğinde; kozmik düzen, zamanın

Bezemeler arasında yer alan bitkisel motifler, özellikle lale ya da palmet formunu çağrıştıran örnekler, mitolojik ve sembolik açıdan en dikkat çekici unsurlardır.

döngüsellığı ve diriliş temalarının bir araya getirildiği sembolik bir anlatı ortaya çıkmaktadır. Bu durum, yapının Roma-Bizans döneminde taşıdığı kutsal ve mitolojik anlam dünyasının, sonraki Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde farklı işlevler kazanmasına rağmen tamamen ortadan kalkmadığını göstermektedir. Aksine, bu bezemeler Anadolu'daki çok katmanlı inanç ve mimari sürekliliğin somut bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Eskil Böğēt Köyü Hitit Barajı

Eskil ilçesine bağlı Böğēt Köyü sınırları içerisinde yer alan ve halk arasında “**Hitit Barajı**” olarak adlandırılan su yapısı, bölgenin çok katmanlı tarihine ışık tutan önemli mühendislik eserlerinden biridir. Yapının ilk inşa evresinin Hititler Dönemi'ne tarihlendiği, daha sonraki dönemlerde ise Roma İmparatorluğu zamanında iskân ve kullanım gördüğü anlaşılmaktadır.

Hititler, Orta Anadolu'da tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomik yapının sürdürülebilirliği için su yönetimine büyük önem vermiş, baraj, bent ve kanal sistemleri inşa etmişlerdir. Böğēt Köyü'ndeki bu baraj da bölgedeki tarımsal üretimi desteklemek ve suyu kontrollü biçimde yönlendirmek amacıyla yapılmış erken dönem bir hidrolik yapı olarak değerlendirilmektedir.

Roma Dönemi'nde ise barajın çevresinde yerleşimin arttığı, yapının onarılarak ve geliştirilerek kullanılmaya devam edildiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde baraj üzerinde ve su kanalları boyunca çok sayıda su değirmeni inşa edilmiştir. Söz konusu değirmenler, bölge halkının un ihtiyacını karşılayan, yerel ekonominin temel unsurlarından biri hâline gelmiştir.

Yerel kaynaklar ve sözlü tarih verilerine göre, bu su değirmenlerinden bazılarının 1980'li yıllara kadar aktif olarak çalıştığı bilinmektedir.

Bu durum, Hititler Dönemi'nde temelleri atılan bir su yapısının, aradan geçen yaklaşık üç bin yıllık süreçte farklı uygarlıklar tarafından işlevlendirilerek kullanılmaya devam ettiğini göstermesi bakımından son derece dikkat çekicidir.

Böğet Köyü Hitit Barajı, yalnızca bir su yapısı değil; Anadolu'da mühendislik bilgisinin, yerleşim sürekliliğinin ve kültürel hafızanın kuşaklar boyunca nasıl aktarıldığını gösteren nadir örneklerden biri olarak değerlendirilmelidir.

Eşmekaya – Erdoğan Yeraltı Şehirleri

Aksaray ili Eski ilçesi sınırları içerisinde yer alan Eşmekaya ve Erdoğan yeraltı şehirleri, Orta Anadolu'nun çok katmanlı yerleşim tarihini yansıtan önemli arkeolojik alanlar arasında bulunmaktadır. Volkanik tüf kayalar yapısına oyularak oluşturulan bu yeraltı yerleşimleri, bölgenin doğal jeolojik özelliklerinin insan eliyle nasıl yaşama mekânlarına dönüştürüldüğünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

Yeraltı şehirlerinin ilk kullanım evrelerinin Geç Antik Çağ'a, özellikle Roma ve Erken Bizans dönemlerine uzandığı düşünülmektedir. Bu tür yapılar, başta güvenlik ve korunma amacı olmak üzere; barınma, depolama ve ibadet gibi çok yönlü işlevler üstlenmiştir. Kapadokya havzasının güney uzantısında yer alan Eşmekaya-Erdoğan hattı, bu yeraltı mimarisinin Aksaray çevresindeki önemli temsilcilerindendir.

Eşmekaya Yeraltı Şehri, dar galeriler, yaşam odaları, erzak depoları ve havalandırma bacalarıyla tipik Kapadokya yeraltı yerleşim özelliklerini taşımaktadır. Mekânlar arası geçişlerin kontrollü biçimde tasarlanmış olması, bu alanların uzun süreli barınma amacıyla kullanıldığını göstermektedir. Erdoğan Yeraltı Yerleşimi'nde ise daha sınırlı ancak savunma ve gizlenme işlevi öne çıkan bir planlama dikkat çekmektedir.

Bu yeraltı şehirlerinin, özellikle Hristiyanlığın erken dönemlerinde, baskı ve saldırılardan korunmak amacıyla kullanıldığı; bununla birlikte Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de sığınak, depo ya da geçici barınma alanı olarak değerlendirilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Bu durum, yapıların tek bir döneme değil, yüzyıllar boyunca süren çok katmanlı bir kullanım sürecine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Eşmekaya ve Erdoğan yeraltı şehirleri, günümüzde büyük ölçüde bakımsız ve yeterince tanıtılmamış olsalar da Eski ve çevresinin kültürel mirası açısından son derece kıymetlidir. Bu alanlar, yalnızca arkeolojik değerleriyle değil, Anadolu'da insanın doğayla kurduğu uyumlu yaşamın somut örnekleri olarak da dikkat çekmektedir. Yapılacak bilimsel çalışmalar ve koruma-tanıtım faaliyetleriyle bu yeraltı şehirlerinin bölge turizmine ve kültürel hafızaya kazandırılması mümkündür.

Eskil'den Geçen İpek Yolu ve Antik Ulaşım Ağları

Eskil, tarih boyunca birçok antik yolun kesişim noktası olmuştur. Ancak bu yolların büyük bir bölümü, 1960'lı yıllarda yapılan tarla dağıtımları ve arazi düzenlemeleri sırasında ne yazık ki yok olmuştur. Buna rağmen **Sultanhanı-Eşmekaya** arasında uzanan antik yol, tüm zorluklara rağmen hâlâ ayakta kalarak yıllara meydan okumaktadır.

Eskil'den bu kadar çok antik yolun geçmesinin başlıca nedeni Tuz Gölüdür. Tuz, antik çağlarda son derece stratejik ve değerli bir maddeydi. Gıda saklamadan tıbbı, hayvancılıktan ticarete kadar yüzlerce alanda kullanılıyordu. Hatta Roma İmparatorluğu döneminde askerlerin maaşlarının bir bölümünün tuz ile ödendiği bilinmektedir (salarium).

Bu nedenle Eskil ve çevresi, yalnızca bir geçiş güzergâhı değil; aynı zamanda ticaretin, üretimin ve pazarların merkezi hâline gelmiştir. Bölgenin birçok noktasında bugün hâlâ antik pazar yerlerine ait kalıntılara rastlanmaktadır.

Bu antik yollar yalnızca kervanların ve ticaret mallarının geçtiği yollar değildir. Aynı zamanda savaşların, kültürlerin, inançların ve fikirlerin geçtiği yollardır. Bu yollar sayesinde insanlar yeni kültürlerle, yeni dinlerle tanışmış; örf ve adetler şekillenmiş, toplumlar birbirinden etkilenmiştir. Eskil'den geçen bu yollar, Anadolu'nun binlerce yıllık tarihsel hafızasının sessiz tanıklarıdır.

Eskil Tuz Gölü: Çekilen Suların Ardında Kalan Güzellik

Anadolu'nun ortasında, gökyüzüyle yeryüzünün birbirine en çok yaklaştığı yerlerden biri... Eskil sınırları içinde uzanan Tuz Gölü, sadece bir doğa parçası değil; binlerce yıllık hafızayı, insanla tabiatın kadim ilişkisini ve bugün hâlâ yaşayan bir kültürü içinde barındıran eşsiz bir coğrafya.

Gün Batımında Tuz Gölü

Tuz Gölü'nde gün batımı, kelimelerle anlatılması zor bir görsel şölen sunar. Güneş, göl yüzeyine doğru ağır ağır inerken gökyüzü kırmızı, turuncu ve mor tonlara bürünür. Çekilen suların geride bıraktığı parlak tuz tabakası, adeta bir ayna gibi gökyüzünü yansıtır. Bu anlarda göl, sadece bir manzara değil; sessizliğin, dinginliğin ve tefekkürün mekânına dönüşür.

Sular Çekiliyor, İzler Derinleşiyor

Son yıllarda Tuz Gölü'nde su seviyesinin belirgin biçimde azalması hem bilimsel hem de toplumsal açıdan dikkat çekici bir durumdur. Çekilen sular, bir yandan ekolojik tehditleri gözler önüne sererken, diğer yandan gölün geçmişine dair izleri daha görünür kılar. Tuz tabakaları, eski su yolları ve doğal oluşumlar, gölün yüzyıllardır süren değişiminin sessiz tanıklarıdır.

Göl Kıyısındaki "Göz"ler

Eskil Tuz Gölü kıyılarında yer alan ve halk arasında "göz" olarak adlandırılan doğal su kaynakları, bölgenin en dikkat çekici unsurlarındandır. Bu gözler, hem geçmişte hayvancılık yapanlar için hayatı bir su kaynağı olmuş hem de göl ekosisteminin canlı kalmasına katkı sağlamıştır. Bugün bile bu gözlerin etrafında yaşamın izlerine rastlamak mümkündür.

At Turizmi: Doğayla Yeniden Buluşma

Son dönemde Eski Tuz Gölü çevresinde at turizminin başlatılması, bölgeye yeni bir soluk kazandırmıştır. Tuzla kaplı geniş düzlüklerde at sırtında yapılan geziler, ziyaretçilere hem özgürlük hissi hem de doğayla doğrudan temas imkânı sunar. Bu faaliyet, modern turizm anlayışının ötesinde; doğaya saygılı, sakin ve sürdürülebilir bir deneyim vaat eder.

Kültür, Doğa ve Gelecek

Eski Tuz Gölü, yalnızca fotoğraf çekilecek bir manzara değildir. O; geçmişte tuzla geçimini sağlayan insanların, göç yollarının, ağıtların ve sessiz bekleyişlerin mekânıdır. Bugün yapılması gereken, bu eşsiz coğrafyayı koruyarak gelecek kuşaklara aktarabilmektir.

Çekilen suların ardında kalan güzellik, bize önemli bir gerçeği hatırlatır: Tuz Gölü hâlâ anlatacak çok hikâyeye sahiptir. Onu dinlemek ve anlamak ise bizim sorumluluğumuzdur.

Eskil: Höyüklerden Roma Kalelerine Uzanan Tarih;

Eskil, yalnızca Tuz Gölü'nün doğal güzellikleriyle değil; toprağın altında ve üstünde saklı duran binlerce yıllık tarihiyle de dikkat çeken bir yerleşimdir. İlçe sınırları içerisinde bulunan çok sayıda antik höyük, Eskil'in tarih sahnesindeki yerinin sanıldan çok daha eskiye uzandığını göstermektedir.

Bu höyükler, farklı dönemlerde kurulmuş yerleşimlerin üst üste birikmesiyle oluşmuş; Hititlerden Friglere, Helenistik dönemden Roma'ya kadar pek çok uygarlığın izini günümüze taşımıştır. Her bir höyük, henüz tam anlamıyla gün yüzüne çıkarılmamış bir tarih kitabı gibidir.

Ortakuyu Yaylası'nda Roma İzleri

Eskil'in Ortakuyu Yaylası, bölgenin en dikkat çekici arkeolojik alanlarından biridir. Burada yer alan ve Roma İmparatorluğu dönemine tarihlendirilen kale kalıntıları, Eskil'in antik çağlarda stratejik bir konumda bulunduğunu

açıkça ortaya koymaktadır. Yaylaya hâkim bir noktaya inşa edilen bu yapı, hem gözetleme hem de savunma amacıyla kullanılmış olmalıdır.

Kale kalıntılarının çevresinde bulunan kaya mezarları, bölgenin yalnızca askeri değil, aynı zamanda yerleşim ve inanç açısından da önemli bir merkez olduğunu göstermektedir. Kaya mezarlarının işçiliği, Roma dönemine özgü mimari anlayışın izlerini taşımakta; ölümden sonraki yaşama dair inançları yansıtmaktadır.

Toprağın Altındaki Sessiz Miras

Bugün Eskil'deki birçok höyük, kale ve kaya mezarı, bilimsel kazılar yapılmayı beklemektedir. Bu sessiz miras, yalnızca arkeologlar için değil; kültür turizmi açısından da büyük bir potansiyele sahiptir. Doğru planlama ve koruma çalışmalarıyla Eskil, doğa turizmiyle birlikte tarih turizminin de önemli duraklarından biri haline gelebilir.

Eskil'in toprakları, sadece tarımın ve tuzun değil; medeniyetlerin de izini taşır. Her höyük bir yaşamı, her kaya mezarı bir hikâyeyi, her kale kalıntısı ise geçmişin stratejik aklını fısıldar. Bu yönüyle Eskil, Anadolu'nun saklı tarih atlasında özel bir yere sahiptir.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ESKİLİN MANEVİ MİMARLARI

BAYRAM DİNLER

Bazı insanlar vardır ki sadece yaşadıkları dönemi değil, nefes aldıkları şehrin toprağını ve ruhunu da güzelleştirirler. İlçemizin veya köyümüzün sokaklarında yankılanan sesleri, mihraptaki vakur duruşları ve verdikleri öğütlerle gönüllerde taht kuran dört mübarek ismin aziz hatırasını yâd ediyoruz. Bugün aramızda olmasalar da bıraktıkları manevi miras, ilçemizin üzerine bir kandil gibi ışıltı tutmaya devam ediyor.

Bulunduğu yeri ayakta tutan sadece binaları değil, o şehrin manevi temelini atan, insanına doğruyu ve güzeli fısıldayan gönül mimarlarıdır. İlçemizin tarihinde derin izler bırakmış, ömürlerini ilme ve irfana adanmış dört kıymetli imamımız; sadece camilerimizi değil, kalplerimizi de imar ettiler. Hizmetleriyle bir nesli yetiştiren o güzel insanları rahmet ve minnetle anıyoruz.

Eskilimizin manevi hafızasında silinmez izler bırakan, hayatları boyunca hak ve hakikat yolunda rehberlik eden dört büyük değerimizi, manevi mimarlarımızı hatırlıyoruz. İnsanımızın dert ortağı, ilim yolunun yolcusu olan bu kıymetli isimler, yaşadığı yerin sadece geçmişi değil, her zaman yaşayan ruhudurlar. Eskilimizde bu hocalarımız dışında elbette gönül dünyamızı aydınlatan başka hocalarımız da olmuştur. İnşallah yakın bir zamanda onlar hakkında da derleme yapar siz okurlarla paylaşırız. Örneğin Çemrek Hocamız var. Hakkında gerekli bilgi ve görsel derleme imkanım olmadı. En azından ismini anmış olalım.

Eskil doğumlu olan Bayram hoca 1981-82 Aksaray İmam Hatip Lisesi mezunudur. 2009 yılında emekli olmuş halen Konya'da yaşamaktadır. Sohbet söyleşi ve yazılarına devam etmektedir..

HATİP HOCA (Seyit Mehmet Bozdağ)

Eskil'imizin manevi mimarlarından biri olarak kabul edilen Hatip Hoca namıyla bilinen Seyit Mehmet Bozdağ hoca'nın doğum tarihi net olarak bilinmemekle birlikte resmi kayıtlara göre 1880-1949 yılları arasında yaşamıştır.

Bu dönemde Eskil halkı tarafından sevilip sayılmış ve de ilmi yönü ile ön plana çıkmıştır. Ölümünün üzerinden bunca yıl geçmesine rağmen Eskil bölgesinde halen anıları, hatıraları konuşulmaktadır. Hatip Hoca, Eskil tarihinin gelmiş geçmiş en büyük din alimi olarak kabul edilmektedir. Bu büyük din adamının, kerametleri olduğu konuşulmaktadır. Yaşadığı dönemde halk arasında vuku bulan ihtilafları verdiği fetvalar ile çözmüştür.

KARTAL HOCA (Mevlüt Ünlü)

Mehmet oğlu Mevlüt Ünlü, namı diğer Kartal Hoca, 1870 yılında Eskişehir'de doğmuştur. Öğrenim için Aksaray'ın çeşitli dergahlarında eğitim, öğrenim gördü. Sonuçta tam hafız olarak Eskişehir'e döndü. Çeşitli köy ve yaylalarda İslamiyet hakkında birçok vaazlar vererek halkı bilinçlendirdi. Her nereye gitse, hangi camiye varsa halk onun sohbetinden istifade etmek için oraya toplanırmış. Eskişehir'imiz Ulu Camii'nde de bir dönem imamlık yapan Kartal Hoca, Alime Hatun'la evlenmiş; ikisi kız, ikisi de oğlu olmuştur.

Kurtuluş Savaşı'nda dahi devlet Kartal Hoca ve Hatip Hoca'yı askere almayarak, onların ilim ve irfanı ile bilhassa cihad konusunda halkı bilinçlendirmeleri istenmiş. İlerlemiş yaşına rağmen vaazlarına devam eden Kartal Hoca, 1963 yılında 93 yaşında Hakkın rahmetine kavuşmuştur.

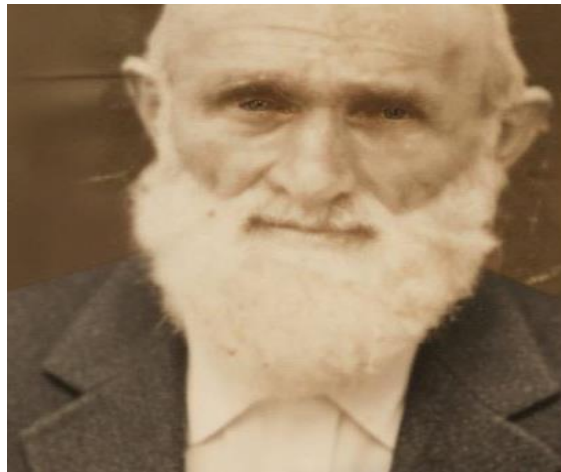

Mevlüt Hoca'ya "Kartal Hoca" yakıştırması dostu ve arkadaşı olan Hatip Hoca tarafından verilmiştir. Hoca zaman zaman sert üsluplu ve ani çıkışlı olduğundan Hatip Hoca ona; "Bundan sonra sana Kartal Hoca diyeceğim" demiş. Allah rahmet eylesin.

SAMSUNLU ALİ EFENDİ

Ali Hoca üç arkadaşı ile Kayseri'ye medresede okumaya gitmiş, oradan Konya'ya gelmişler. Eskişehir'den Oruçlardan Celal Ağa medreseye ramazanlık hoca istemeye gitmiş. Ali Hoca'yı getirmişler. Ertesi sene aynı medreseye gidip, tekrar aynı hocayı istemişler.

O hoca iyiydi deyip, tekrar Ali Hoca'yı getirmişler. İlk yıl ulu camide imamlık yapmış. Ali Hocamızı Eskişehir'i, Eskişehir de Ali Hocamızı çok sevmiş. Nihayetinde Eskişehir'den evlenen hocamız Kötü Çoban Yaylası'na yerleşmiş ve orada uzun yıllar kalmıştır.

BATTAL HOCA

Eskil'in son dönemlerde yetiştirdiği manevi mimarlardan birisi de Battal Hoca'dır. Kendisi büyük bir İslam alimi olmasının yanı sıra fıkhi bilgisi, mütevazı kişiliği ve konuşma üslubu ile gönüllerde yer etmiştir. Araştırmalarımıza göre hocamız 6-7 farklı hocadan ilim tahsili almıştır. İlk tahsilini yakın akrabası olan ve Eskil'imizin manevi mimarlarından *Kartal Hocadan* almıştır.

Daha sonra *İbranice* konusunda uzman olan ve halk arasında *Acem Hoca* olarak bilinen hocadan ders almıştır. Bilahare yine *Kartal Hoca'nın* yönlendirmesi ile *Obruk Avrende de El Ezher'den* mezun olan *Ali Rıza Hocadan* ders almıştır. Ali Rıza Hoca zamanla Battal Hoca'daki ilim ve fıkıh bilgisinin üstünlüğünü görmüş, aynı yerde başka bir camide görev yapmasını ve ilmine de devam etmesini sağlamıştır.

Battal Hoca bu eğitimlerinin neticesinde sırasıyla;

Eskil Celil köyünde 1 yıl,

1963-1968 yılları arasında Obruk, Sinnelik, Kel Hasan Köyü'nde,

Piri Kuyusu'nda 3 yıl görev yapmıştır.

Daha sonra imam hatip kadrosunu kazanarak Konya-Yatağanlı da 2,5 yıl, Eskil Ulu Cami müezzinliği ve Hacı Muratlı Camii'nde görev yapmıştır. Battal Hoca fahri ve resmi 30 yıl görev yapmıştır. Kalan ömrünü Eskil'de geçiren hocamız halkla iç içe bir ömür sürmüş, kendisine ziyarete gelen herkese yardımcı olmuştur. Eskil'in manevi mimarlarından olan Battal Hoca 16-09-2022 yılında 67 yaşında hakka yürümüştür. Hiçbir zaman kötülük düşünmeyen, sohbetlerini tane tane anlatan, hiç kimseye kızmayan ve çok sakin bir kişiliğe sahip olan hocamıza Allah rahmet eylesin.

ÜZERLİKLER ESKİSİ GİBİ KOKMUYOR ANNE

RECEP ÇELEN

Çocukluğum... Yokluklar içinde geçen
çocukluğum ...

Bütün yokluklara ve acılara rağmen
yine de özlem duyduğum çocukluğum...

Yıllar, henüz köylerde elektriğin
olmadığı yıllar.

Evler gaz lambalarıyla, ahırlar idareyle
aydınlatılırdı.

“Okuryazar ” çok az bulunurdu,
bilenler de askerde “Ali Okulu’nda”

okuma yazma öğrenirdi. Televizyon
hiç yoktu, radyoda belki birkaç kişide ya vardı
ya yoktu.

Dün gibi aklımda. Beş, yedi, on dört
numara gaz lambaları...

Annem, sürekli beş numara gaz
lambası yakardı daha az gaz tüketiyor diye.

On dört numara gaz lambası baş
köşede, dantel örgü içerisinde bir gelin gibi
süzülür, eve misafir geldiğinde kullanılırdı.

Ne bir oyuncak ne de bir eğlencemiz
vardı.

Sopadan at, çamurundan koyun ve
köpek yapardık.

Bunların dışında en büyük eğlencemiz,
Çerkez Anne’mın anlattığı masallardı.

Gece olur dedemin koyun sürüsü evin
önüne gelir, gün boyu kırlarda oradan oraya
koşuşturan koyunlar gece uykusuna yatar.

Bundan sonra Çerkez Anne’mın masal
faslı başlardı.

Ara sıra yan değiştiren koyunların
çıkardığı çan sesleri ve köpek havlamaları
arasında anlatılan masalı can kulağıyla
dinlerdik.

Çerkez Anne’m! Onun adı “Çerkez
Anne” idi.

O benim anneannemdi. Ama herkes
gibi ben de Çerkez Anne derdim.

O ne benim ne de çocukların Çerkez
annesiydi.

Ona bütün Eski halkı “Çerkez Anne”
derdi.

Tıpkı rahmetli Adil Altan’a çocukların
dışında tüm Eski halkının “Adil Ağa” dediği
gibi...

Çerkez Anne’mın toprak balkona
yaptığı yer yatağına bütün çocuklar sığırdık.

Çerkez Anne’m davudi sesiyle masal
anlatmaya başlar, biz bazen heyecanlanır bazen
de korkardık.

’Analgı istemediği için öz babası
tarafından ormana bırakılan; burada yolunu
kaybeden kızın gece ’

‘’Işık yanan yere mi gitsem, duman
tüten yere mi gitsem’’ diye söyleniş; daha
sonra gittiği evde, bir dudağı yerde, bir dudağı
gökte bir cadıyla karşılaşması...

İşte, bu anlar çok korktuğumuz,
birbirimize sımsıkıya yaklaştığımız anlardı.
Kulağımız seste, gözlerimiz gökyüzündeki
yıldızlarda uyuyakalırdık.

Şafak vakti, iyice sertleşen ayazın
etkisiyle yatağın içine büzülürdük.

Karınları acıkan koyunlar yavaş yavaş
hareketlenir, çobana “Bizi kırlara götür.”
dercesine ayaklanırdı.

Sabah güneş doğarken Çerkez
Anne’nin gür sesiyle uyanırdık.

Şafakta kalkar; kocaman güçlü
elleriyle yoğurdu hamurdan bize sıkma, kayma
böreği yapardı.

Karnımızı doyurunca Çerkez Anne’nin
dayımın azığını elimize tutuştururdu.

Kendi sürümüzün nerede olduğunu
çanların sesinden anlardık ve elimizde koymuş
gibi sürünün yerini bulurduk.

Buram buram kokan üzerlik kokuları
arasında sıkılarımızı yerdik.

Güneşin doğmasıyla birlikte, arılar ve
çeşitli böcekler üzerlikler üzerinde uçuşurdu.

Tek sıra olmuş karıncalar,
kendilerinden çok büyük yiyeceklerini

yuvalarına taşımak için olağanüstü çaba
içerisinde olurlardı.

Kuşluk vakti gelince, karınlarını
doyuran koyunlar köye doğru yönelir, su
kuyularının başındaki oluklara koşarlardı.

Kuyunun başına gelen çoban, teneke
kovayla oluklara su doldurmak için kovanın
ipini daha bir hızla çekerti.

Suyunu içen koyun, tırnaklarıyla
birlikte yeri biraz eşer; yumuşattığı toprağın
üzerine yatar, geniş getirirdi.

Sadece keçiler ayakta kalır, kemirmek
için ya bir ağaç ya da kafasını koparacakları bir
çiçek ararlardı.

Eğer bir şey bulamazlarsa, çobanın
kepeneğini kemirirlerdi.

Sürünün suyunu verince yine dedemin
evine giderdik.

Çerkez Anne’nin çoktan çayı demlemiş
olurdu. O yıllarda çay epey değerliydi.

Herkesin evinde de kolay kolay her
öğün çay demlenmezdi.

Hele hele Çerkez Anne’nin çayı gibi
demli çayı kimse demleyemezdi.

Bu saatlerde köyün tüm gençleri ve yaşlıları dedemlerde toplanırdı.

Büyükle çaylarını içtikten sonra, demliğin üzerine sıcak su eklenir, bize de ‘‘ paşa çayı ‘‘ yapılırdı.

Yavaş yavaş gözler Yılmaz dayıma çevrilirdi.

O sohbetlerin baş aktörüydü.

Köyde yetişmesine rağmen düzgün Türkçesi ve mükemmel bir diksiyonu vardı.

Herkes onun anlattıklarını pür dikkat dinlerdi.

Yılmaz dayımın çok hareketli ve renkli bir yaşam öyküsü vardı.

Bir sinema aktörü kadar yakışıklı ve bir sunucu kadar akıcı, güzel konuşurdu.

Anlattıklarının bazıları gerçek yaşam öyküsü, bazıları izlediği bir filminden ya da okuduğu bir öyküden kendisine uyarladığı olaylardı.

Onu dinleyenler bazen,

- Yahu çok atıyor, derlerdi.

Bunu diyenler bile dayımı dinlemek için ertesi günü ipe çekerlerdi.

O demli çayını yudumlarken elindeki ‘‘ Yenice sigarasını tütürürken bile bir aktör edasındaydı.

O, bütün gençlerin idolüydü.

Bu özelliklerinin dışında paylaşımcı ve şakacıydı.

Ölümü de şaka gibi oldu...

Öksüz kalan, sadece çocukları değildi.

Sohbetler de öksüz kalmıştı.

Onsuz ne köyün ne de sohbetlerin eski tadı kalmıştı.

Ya Çerkez Anne'm..!

Dev gibi vücut çökmüş, beli bükülmüş, zıpkın gibi bacakları yamuklaşmış, çakır gözleri bir metre ileriye bile görmüyordu artık.

Geriye tek bir gür sesi kalmıştı. En son gördüğümde bilincinden çok şey kaybetmişti.

Beni elimde çantayla görünce doktor geldi sanmış,

-Doktor oğlum, benim şu bacaklarımı iyileştir, iyileşeceğim tekrar köye döneceğim, dedi.

Elini öptüm, elimden tuttu, biraz önce söylediklerini unutmuştu, bu defa da,

-Eeee Yılmaz'ım gelmiş Yılmaz, oğlum hoş geldin, dedi ve boynuma sarılarak ağlamaya başladı.

Hem içini çekiyor hem de

-Yılmaz'ım götür beni buralardan, köyüme götür, evimde ölmek istiyorum, diyordu.

Ne yazık ki köyünü tekrar göremeden bu dünyadan göçtü gitti Çerkez Anne'm...

Zaten köyünde de kokusuna hayran olduğum üzerliklerden eser kalmamış, yerleri derin pulluklarla eşilerek, pancar, yonca ekilmişti.

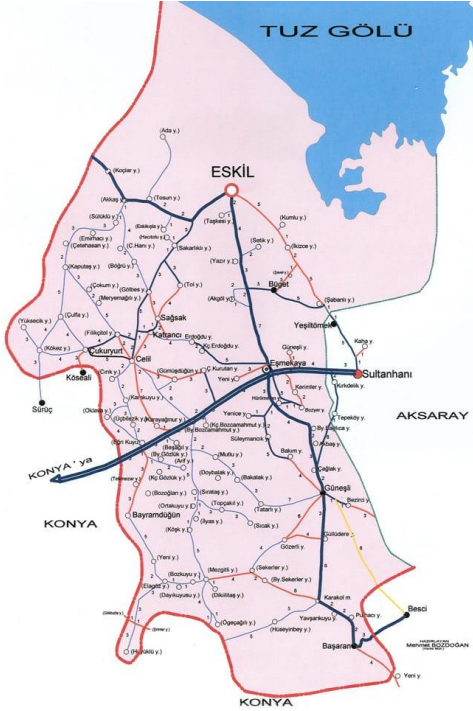
Birkaç taşlı yerde öbek öbek kalan üzerlikler de eskisi gibi kokmuyordu artık.

Tıpkı, sohbetler gibi... Tıpkı, paşa çayı gibi... Tıpkı, dinlediğimiz masallar gibi...

BOZKIRIN AHENGİ ESKİL

KAMBER CEYLAN

Bazı yerler vardır; haritalarda küçük görünür ama insanların kalbinde büyük bir yer kaplar. Eski de işte öyle bir yerdir. Aksaray'ın bozkırla kucaklaşan, Tuz Gölü'nün incisi olan bu mütevazı ilçesi, gürültüden uzak ama anlamdan yana zengindir. Sessizliğin konuştuğu, toprağın insanla dertleştiği bir coğrafyadır Eski.

Sabahları güneş, Eski Ovası'na acele etmeden, bir başka doğar. Sanki “ben buradayım” demek için değil de “birlikte uyanalım” demek için yükselir. Toprak burada sabırlı ve bereketlidir; ne ekersen onu biçersin. Ancak emeksiz hiçbir şey olmaz. Çiftçinin alınındaki ter, bu toprağın en bereketli yağmurudur. Eski'nin rüzgârı bile ağırbaşlı eser. Bozkırın sarısına, buğday başaklarının fısıltısına karışır. Yazın kavurucu sıcaklığında bile insanı incitmez; çünkü Eski insanı zorluğa alışkındır. Burada hayat kolay değildir ama sahicidir. Belki de bu yüzden insanlar daha

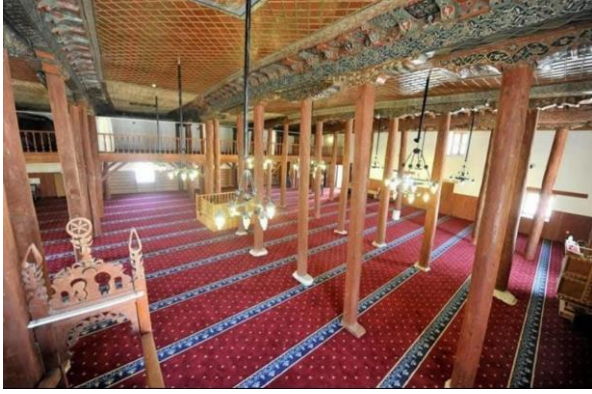
samimi, sözler daha kısadır; ancak anlamı çok derindir.

İlçenin sokaklarında yürürken geçmişle bugünün yan yana durduğunu hissedersiniz. Bir kahvehanede içilen çayın buğusu, yılların sohbetini taşır. Büyükler anlatır, küçükler dinler. Eski'de zaman acele etmez; hatıralar yavaş yavaş birikir. Eskilli gösterişi sevmez. Ne kendini övmeye çalışır ne de başkasının övmesini ister. Ama bilen bilir; bu topraklarda vefa vardır, sabır vardır, alın teriyle kazanılmış bir hayat vardır. Eski insanı sözünü tartarak söyler; ağırbaşlıdır, ekmeğini paylaşır, yardımseverdir.

Belki denizi yoktur; Tuz Gölü onun için yeterlidir. Dağları yoktur, ovası dümdüzdür. Bu yüzden Eski'nin ufku geniştir. Çünkü burada insan gökyüzüne bakmayı bilir. Umut, bozkırda daha çok tutunur. Eski'nin çok hayali vardır. Azla yetinmenin, çok şükretmenin öğretildiği bir ilçedir Eski. Eski'i anlatmak, aslında yalnızca bir ilçeyi anlatmak değildir; bir duruşu, bir hayat anlayışını anlatmaktır. Gürültüsüz ama derin, sade ama onurlu durur Eski. Bozkırın ortasında sessizce duran bu ilçe, fark

edilmek için bağırılmaz. Çünkü Eski, kendini bilen yerlerdendir.

Ulu Cami'nin maneviyatında bulur kendini. Bir deniz feneri gibidir; aydınlatır, yol göstericidir. Vatanseverdir, milletine sevdalıdır. Aksaray'ın incisi, tarım ve hayvancılığın lokomotifleri olan Eski, ülkemiz ekonomisine önemli katkılar sunan, her geçen gün büyüyen ve gelişen bir ilçedir. Aksaray'ın nüfus bakımından ikinci, yüzölçümü bakımından birinci ilçesi olan Eski'yi gelin biraz daha yakından tanıyalım.

İç Anadolu'nun geniş bozkırları

üzerinde yer alan Eski, geçmişle bugün arasında güçlü bağlar kurabilmiş nadir yerleşim yerlerinden biridir. Tarih boyunca göç yollarına, hayvancılığa ve tarımsal üretime ev sahipliği yapan bu coğrafya; doğal şartların insan emeğiyle nasıl bir yaşam alanına dönüştüğünün canlı bir örneğini sunar. Eski'nin gelişimini anlamak, yalnızca bir ilçenin değil, Orta Anadolu kırsalının tarihsel serüvenini okumak anlamına gelir.

Eski ve çevresinin yerleşim tarihi, Orta Anadolu'nun kadim uygarlıklarına kadar uzanır. Hititlerden Roma ve Bizans'a kadar birçok medeniyetin etkisi altında kalan bölge, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle birlikte yeni bir kimlik kazanmıştır. Selçuklu ve

Karamanoğulları dönemlerinden sonra Osmanlı hâkimiyetine giren Eski, uzun yıllar konar-göçer hayat tarzının izlerini taşımıştır.

Osmanlı arşivlerinde Eski ve çevresi, Atçeken Türkmenleri ile birlikte anılır. Devlete at yetiştiren ve hayvancılıkla geçinen bu topluluklar, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısının şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Bu dönem, Eski'de hayvancılığın yalnızca bir geçim kaynağı değil, aynı zamanda kültürel bir unsur hâline gelmesini sağlamıştır.

Cumhuriyet'le birlikte idari yapılanma değişmiş; Eski, uzun süre kasaba statüsünde kaldıktan sonra 1990 yılında ilçe olmuştur. İlçenin 11 köyü, 18 mahallesi ve 1 kasabası bulunmaktadır. Bu gelişme, kamu hizmetlerinin artmasını ve yerel yönetim bilincinin güçlenmesini beraberinde getirmiştir. Eski, Aksaray ilinin güneybatısında, Konya Ovası'nın devamı niteliğindeki düz ve geniş alanlar üzerinde yer alır. İlçede karasal iklim hâkimdir. Yazlar kurak ve sıcak, kışlar ise sert ve soğuk geçer. Yağış miktarının sınırlı olması, tarımsal üretimi doğrudan etkilemiştir.

Toprakların büyük bölümü kireçli ve yer yer tuzludur. Yüzey sularının azlığı nedeniyle tarım, büyük ölçüde yer altı sularına dayalı olarak yapılmaktadır. Bu coğrafi şartlar, Eski'de tarih boyunca hayvancılığı ön plana çıkarmış; tarım ise daha çok dayanıklı ürünler etrafında şekillenmiştir. Eski ekonomisinin bel kemiğini tarım oluşturur. Buğday ve arpa, ilçede en yaygın ekilen ürünlerdir. Bunların yanı sıra şeker pancarı, ayçiçeği ve mısır da önemli yer tutar. Son yıllarda modern sulama yöntemlerinin yaygınlaşması, tarımsal verimliliği artırmıştır.

Ancak yer altı su seviyelerindeki düşüş, Eski tarımı açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bu durum, sürdürülebilir tarım uygulamalarının ve bilinçli su kullanımının önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. Eski'de hayvancılık, yalnızca ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda tarihsel bir mirastır. Küçükbaş hayvancılık, geniş meralar sayesinde uzun yıllardır varlığını sürdürmektedir. Koyun ve keçi yetiştiriciliğinin yanı sıra büyükbaş hayvancılık da ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Bu geleneksel üretim biçimi, aile yapısını ve sosyal hayatı da şekillendirmiş; imece kültürü ve dayanışma, kırsal hayatın temel unsurları arasında yer almıştır. Eski, sanayi yatırımlarının sınırlı olması nedeniyle uzun yıllardır göç veren bir ilçedir. Başta Konya, Aksaray ve Ankara olmak üzere birçok büyük şehirde yaşayan Eskilliler, memleketleriyle bağlarını koparmamıştır. Tarla, hayvancılık ve yaz aylarında yapılan düğünler, bu bağın canlı kalmasını sağlamıştır.

Son yıllarda kırsal kalkınma projeleri, kooperatifleşme çalışmaları ve güneş enerjisi

yatırımları, Eski için yeni bir ekonomik ufuk sunmaktadır. Yeni kurulmakta olan Tuz Gölü Organize Sanayi Bölgesi, ilçeye yeni bir değer kazandıracaktır. Eski; tarihsel kökleri derinlere uzanan, coğrafi şartların şekillendirdiği ve üretimle varlığını sürdüren bir ilçedir. Tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomik yapı, doğru planlama ve sürdürülebilir politikalarla desteklendiğinde Eski'nin geleceği için önemli fırsatlar barındırmaktadır. Bozkırın ortasındaki bu kadim ilçe, geçmişten aldığı güçle geleceğe emin adımlarla yürümeye devam edecektir.

Eski'de gün batımı

HASAN HÜSEYİN TEZGEL ESKİL'İN HASAN HOCASI

ASUMAN YILMAZ

Babam, *Hasan Hüseyin Tezgel Eski* ve *Tosun Yaylası*'nda toplam yirmi altı yıl öğretmenlik yapmıştır. Bu süre dönemin koşullarında oldukça uzundur. Eğitim camiası ve halkla ilişkileri açısından önemli bir durumdur.

Hasan Hüseyin Tezgel Öğretmen, 1944 yılında Helvadere'de doğmuş. 1968'de Aksaray Lisesi'ni 1969'da annem Güllü Ermiş ile evlenmiştir. *Yuva ve Alayhan* köylerinde vekil öğretmen olarak çalışmıştır. Bu sırada, Ankara'da üniversitede okuyan arkadaşı Tahir Aracı'dan fark dersleri sınavına girilerek öğretmen olunabileceğini öğrenir. Tahir Aracı, *Hasanoğlu Öğretmen Okulu'ndan* ilgili kitapları alıp, vekil öğretmenlik yapan arkadaşına getirir. "Madem öğretmenlik yapıyorsun, fark dersleri ver, asil öğretmen olarak çalış" der. Babam, çok çalışır. Kitapları ezberler. Niğde öğretmen lisesinde fark

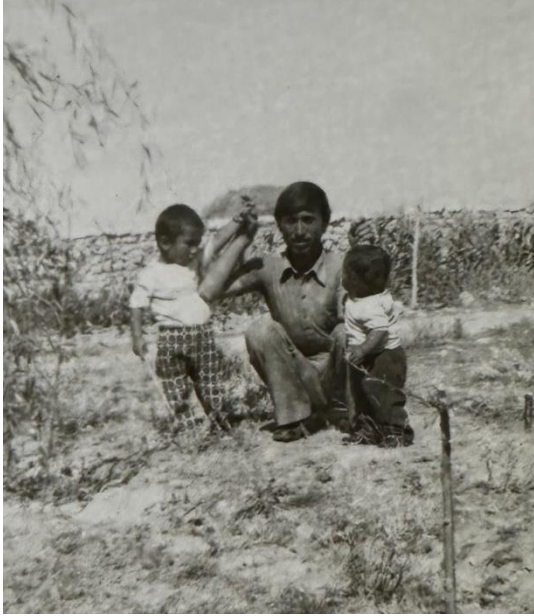
derslerini verip, 1970 yılında Helvadere'ye öğretmen olarak atanır. Aynı yıl ben doğmuşum. Babamın en sevdiği arkadaşı, Tahir aracı bana Asuman ismini verir.

1972 yılı sonbaharında, babamın tayini *Eski Kasabası'nın Tosun Yaylası'na* çıkar. Askerlik görevini orada öğretmen olarak tamamlar. Ailenin iki yaşında bir kızı Asuman ve iki haftalık bebeği Halil (Tansel) vardır. Ailesini Helvadere'deki evinde bırakıp, Eski'ye gelir. Eski'deki okul müdürü ve belediye başkanı ile görüşüp *Tosun Yaylası'na* geçer, Bir hafta köy halkı onu misafir eder. Hafta sonu ailesini getirmeye karar verir. Bir ev tutar. Cuma günü ders bitiminde yola çıkar. Gece Helvadere'ye ulaşır.

Pazar sabahı Hasan eniştesinin kamyonuna eşyalarını yükleyip ailece yola çıkarlar. Üç haftalık bebek, iki yaşında bir çocuk ve tam iyileşememiş bir eş ile zor bir yolculuk olur. *Tosun'a* varıp evin önünde durduklarında inip uzun uzun etrafa bakarlar. Dümdüz arazi üzerinde yetmiş seksen kerpiç ev öbek öbek yerleşmiştir. Sadece evler ağıllar ve insanlar vardır. Önceden hazırlanan eve girip yerleşirler. Burası bir oda bir girişten ibarettir. Tavanı kavak, duvarları kerpiç, boyası ciladır. (Sulandırılarak bezlerle duvara sürülen beyaz toprak)

Köy halkı evi temizlemiş ve cilalamıştır. Ev, okulun bitişiğinde caminin karşısındadır. Yakındaki boş bir ahıra tavuklarını yerleştirirler. Bir tane okul tulumbasının yanında bir tane de cami tulumbasının yanında salkım söğüt vardır. Başka ağaç yok, orman yok, su yok. Evlerin önünde yeşillik, çiçek bile yoktur. Sadece köy

dışındaki tarlalarda yeşil pancar yaprakları görülmektedir. Helvadere'de sırt sırta taş evler Hasan Dağı'nın eteğine yerleşir. Yollar eğimli ve virajlıdır. Birçok kaynak suyu mevcuttur. Kasabanın ortasında da bir göl ve akarsu vardır.

Su kaynaklarından biri yüksek duvarla çevrilmiş içine ocaklar kurulmuş. Herkes çamaşırını çoluk çocuğunu bu “*Esvap Pınarı*”nda yıkamaktadır. Önünde yer olan her ev ağaçlı, sebze, çiçeklidir. Sulak yerlerde meyve bahçeleri, susuz yerlerde üzüm bağları, dağda meşe koruluğu vardır. Bu yaylada bunların hiçbirisi yoktur. Aile için burası çok farklı, yeni ve yabancı bir yerdir. Ertesi günden itibaren köylüler bir bir hoş geldine gelirler. Mavilemiş peynir ile kavun hediye getirirler. Onlarda yazdan kurulan turşulardan ikram ederler.

Annem, “*bunlar ne biçim insan, küflü peynir getirmişler. Eli boş gelseler daha iyiydi.*” diye şikayetlenince “*babam ; “bu peynir onların yanında en kıymetli yiyecektir, sakın atma*” diye cevap verir. Daha sonraları ikisi de bu peyniri ve onunla yapılan peynirli tereyağlı sıkımayı çok sevecekler sofralarından eksik etmeyeceklerdir. Komşularda turşuyu çok severler. Annemden turşu istemeye gelirler.

Kimi bir tas un, kimi yumurta alıp gelir. Annem Güllü Hanım, hiçbirini boş çevirmez ama üç büyük küp turşu bir haftada biter. Turşu konusu açılınca annem ; çevredeki pancar tarlalarını gösterip, “*şu yapraklardan alabilsek turşu kurardım.*” der. Bu sözü duyan **Çavuş**

Güden köyün yanındaki tarlayı gösterip “*yenge şu tarla benim, oluyorsa istediğin kadar getir turşunu kur*” der. Pancar sapı toplayıp turşu kurarlar. Annem, doğumdan sonra dinlenip sağlıklı beslenemediği için, birkaç gün sonra hastalanır. On gün kadar yatar.

Ziyarete gelen kayınpederi, **Halil Ağa**, annemin hasta olduğunu görünce çocuklarla gelinini alıp yola çıkar. Eski’ye at arabası ile gelirler. Dolmuşların hareket saati geçmiştir. Akşam bir kasabalı onları misafir eder. Ertesi gün de dolmuş yoktur. **Halil Ağa** gidip durumu belediye başkanına anlatır, yardım ister. Belediye başkanı kamyon ile Eşmekaya’ya gönderir. Konya- Aksaray otobüsleri ile Aksaray’a giderler. Ertesi gün gelini hastaneye yatar. Annem, on gün sonra kendi isteğiyle hastaneden çıkıp Helvadere’ye gider. Şubat tatilinde Hasan Hoca ile köye dönerler.

Komşular, geçmiş olsun ziyareti yaparlar. Bu kez de peynir, süt hediye getirilir. Pancar sapı turşusu pekmez yufka ikram edilir. Turşu ve küflü peynir ile başlayan komşuluk, dostluk ilişkileri çok uzun yıllar sürer. Babam emekli olup Helvadere’ye yerleştikten sonra da bu dostluk unutulmaz. Tosunlular için onlar “*Hasan Hoca*” ve “**Güllü Bacı**”dır artık. Yedisinden yetmişine herkes aynı şekilde hitap eder. Babam, köy halkıyla ilişkisini kuvvetli tutmak için çok çaba harcar. Sadece sınıfta değil sokakta, evde, bahçede de öğretmendir. Daima temsil ettiği kurumu dikkate alarak yaşar.

Küçük köy okulunda öğretmenlikle birlikte müdürlüğü de yürüten **Rahmi Bey** vardır, lojmanda oturmaktadır. **Rahmi Bey**’le babam, birbirlerinin, eleştirilerini olgunlukla kabul edip uyum içinde çalışırlar. Köyde, okulda ailece birbirlerini desteklerler. Bir süre sonra, **Rahmi Bey**, daha rahat bir eve taşınır. Bir sonraki yıl bir oğulları daha olur. “*Kıbrıs barış Harekati*”nı hatırlatsın diye adını **Barış** koymak isterler. **Çavuş Güden**, “*Hoca barıştan önce Rumların katlettiği Türkleri hatırlamak lazımdır*” diyerek çocuğun adının **Savaş** olmasını önerir. *Çocuğun adı Savaş olur.*

Hasan Hoca idealist genç bir öğretmendir. Evine gelenlerin getirdiği dışında hediye kabul etmez. Öğrencilerden bir şey istemez. Köyü iyice tanımıştır. Köy halkı, pancar, tahıl eker, koyun, inek besler. Köyde sebze meyve yetiştirilmez. Süt ve ürünleri

satılmaz. Temel olarak süt ve süt ürünleri, et, un ile beslenilir. Bakkal yoktur. Pazar kurulmaz. On-on beş günde bir çerçi (at arabalı gezgin satıcı) gelir. Genellikle un, yumurta, yün verilir; kuru soğan, pırasa, sabun, kibrit ve benzeri ihtiyaçlar alınır. Hasan Hoca, köyde meyve, sebze, yetiştirilsin ister. Amacı köylünün refahına katkıda bulunmaktır.

Çavuş Güden'le konuşur anlaşırlar. Bahar gelince onun tarlasının bir kenarına meyve fideleri dikerler. Tosun'da elma, armut, kayısı ilk kez dikilmiştir. Fideleri Helvadere'den getirmişlerdir. Tarlanın bir kısmına "Güllü Bacı" bahçe yapar. Biraz kavun karpuz da eker. Ama Hasan Hoca köyün içinde de yetiştirilsin ister. Boş bir ahırın avlusu için izin alır. Burası da ekilir. Bol gübreli toprak verimli olur. Çok iyi sebze yetişir. Ürün köyde paylaşılır. Sonraki yıllarda köy halkı da yavaş yavaş sebze yetiştirmeye, meyve fidesi dikmeye başlarlar.

"Güllü Bacı"yı evlerine çağırıp birlikte turşu kurarlar. Yaz tatilinde de köyde kalmaları köylülerle diyaloglarını kuvvetlendirir. 1975'te Rahmi Bey köyden ayrılır. **Hasan Hoca** müdürlüğe atanır. Lojmana taşınırlar. Okul bahçesinde tulumbanın yanına sebze bahçesi kurarlar. Güllü Bacı evin ihtiyacını karşılamak için **Hasan Hoca'dan** koyun almasını ister. Beş koyun alıp boş bir ahıra yerleştirirler. Kendi süt ihtiyaçlarını karşılarlar. Bir çift hindi ile başlayıp, elli-altmış hindilik bir sürü oluştururlar. Yumurta ihtiyaçlarını karşılarlar. Yaylaları denetleyen eğitim müfettişlerini evde misafir ederler. Kasabada otel, misafirhane yoktur.

1978'de Eski'ye taşınırlar. Kasabanın doğusunda bir eve yerleşirler. Kapıda aynayla oynayan çocuklar aynayı etrafa yansıtınca "hocanın evinden kızıma ayna tutuluyor" dedikodusu yapılır. Halkla ilişkilerinde son derece hassas olan **Hasan Hoca** hemen çarşıya yakın yüksek duvarlı avlulu bir eve (*Şammaz'ın Ramazan'ın evi*) taşınır. Ev Kuran kursunun karşısındadır. Yazları çocukları kursa gönderir. Eski İlkokulu'nda (*bugün yerinde Cumhuriyet İlkokulu vardır*) müdür olarak görevlendirilmiştir. Sorun oluşturur düşüncesiyle çocuklarını Cumhuriyet İlkokulu'na kaydettirir.

Ülkede siyasi sıkıntılar başlamış, öğretmenleri de etkilemiştir. **Hasan Hoca** Cumhuriyet ilkelerine bağlıdır. Tarafsızlığını daima korumuş soranlara "ekmek partisindenim" cevabını vermiştir. Ne var ki tarafsız kalmak tüm sorunları çözmez. Bazı öğretmenler "Bize neden katılmıyorsun" diye tepki gösterirler. Ufak tefek şeyleri bahane edip çocuklarını döverler. Tarafsızlığını bozmaz. Okulun mutemetliğini de üstlenmiştir.

Her ay Aksaray'a gider. Öğretmen maaşlarını alıp gelir. Eski'de maaşları dağıtır. Artık siyasi sorunlara güvenlik sorunları da eklenmiştir. Öğretmenler rahatça şehirlerde gezemezler. 1980 yılı ağustos ayında maaş almaya gittiğinde tanıdık bir grup önünü keser. Hemen valiliğin arkasındadır oysa. "Karar verdin mi artık Hoca! Söyle bakalım kimlerdensin." diye sorarlar. "ekmek partisindenim" cevabını beğenmeyen grup Hoca'yı döverler. "Öyle ben tarafsızım deyip, elini kolunu sallayarak şehre gelip gitmek yok, sen de yerini alacaksın. Bir dahaki sefere böyle kolay kurtulamazsın. Kararını ver de gel." diyerek bırakıp giderler.

Kimseye bir şey anlatmaz. Ancak sonraki ay için çok korkmaktadır. Bir eylül sabahı tanıdık biri (Sarı usta) "Hoca sokağa çıkma yasağı var. Dikkat et" diye seslenince sebebini sorar. İhtilal olmuş yönetime askerler el koymuştur. Aybaşıda aynı grupla karşılaşmayacaktır artık. Derin bir "ohh" çeker. Ama kimse sebebini bilmez. Yıllar sonra anlaşılacaktır ki bu güvenlik sıkıntılarına ihtilal için "şartlar olgunlaşsın" diye izin verilmiştir.

O yılın kasım ayında ev sahibi ile anlaşamayınca evi taşır. Okul bahçesindeki eski okulun bir kısmı ondan önceki müdür tarafından lojman olarak kullanılmıştır. Burası iki küçük oda, İki büyük oda (muhtemelen iki sınıf, müdür ve öğretmen odaları.)ve geniş bir girişten oluşur. Arka kısımda depo ve kömürlük vardır. Bina eskimiş, yıkım kararı çıkmış, yeni okul yapılmıştır. Bu âtil bina lojman, olarak kullanılmıştır. Aslında oturulamayacak durumdadır.

Küçük odaların tavanları ahşaptır. Tahtaların arasından güvercin gübresi dökülür. Kömürlükten fareler gelir. Duvar sıvaları dökülmüştür. Tavanı naylon kaplarlar. Babam, duvarı elleriyle sıvar. Ailesini eve yerleştirir.

1990 yılında belediye lojmanına taşınana kadar burada otururlar. Bahçenin bir köşesinde ağaçlık bir bölüm vardır. Orayı çok severler. **Hasan Hoca** ağaçların diplerini açar, sular, bahar geldiğinde budar, Öğleden sonra çayını orada içer. Ailece vakitlerinin çoğunu orada geçirirler. İyi havalarda yemeklerini taşıyıp orada yerler.

Tahir Aracı Hasan Hüseyin Tezgel

Güllü Bacı avlunun eve yakın köşesini bahçe yapar. Halk “burada bir şey büyümmez, boşuna ayrıkla uğraşma” der, vazgeçmez. Ayrıkları temizler. Bahçeyi eker. Çatıdan güvercin gübresi indirip bahçeyi gübreler. Çok verimli bir bahçesi olur. Tosun’dan sonra Eski’de de emek verince o çorak topraklarda sebze yetiştirilmiştir. Gene ürünler bol bol dağıtılır. Eve gelen herkese turşu ikram edilir. Malzemesini getirenlere turşu kurulur. Sebze tohumları isteyenlere verilir. Nasıl yetişeceği anlatılır.

Eşiyle birlikte Eski’in bir parçası olurlar. Diğer devlet memurları ve kasaba ileri gelenleriyle kuvvetli bir iletişimi vardı.

Yaylalarda çalışan öğretmenlere, ilk kez öğretmenliğe başlayanlara, uzak şehirlerden gelenlere destek olur. Evinde misafir edip, ev kiralamalarına yardımcı olur. Babam, vatan sevgisiyle dolu bir eğitimciydi. Disiplinliydi. Biraz sert bir öğretmendi. Kendi kasabasından çok farklı bu kasabada halk için elinden geleni hiç sakınmadan yaptı. Halk da onu korudu kolladı. Eski halkı ile iyi ilişkiler kurmuştu. Birbirlerine karşı saygı ve sevgi beslediler.

*Bildiklerini gördüklerini karşılıklı olarak paylaştılar. **Hasan Hoca** yirmi altı yıl Eski’ye hizmet etti. 1998 yılında emekli olup Helvadere’ye taşındı. O zamana kadar Eski İlkokulu’nun müdürlüğünü yürüttü. Birçok öğrencisinin çocuğu da öğrencisi oldu. Çocuklarını büyük bir güvenle öğretmenlerine emanet ettiler. 2009 yılında hakkın rahmetine kavuştu. **Hasan Hoca ve Güllü Bacı** Eski halkının büyük bir kısmı ile bir şekilde karşılaşmıştı. Kimi onu uzaktan görmüş, kimiyle aynı sofrayı paylaşmıştı. Kimi çok sevmiş, kimi hoşlanmamıştı. Ama bu uzun sürede Eski halkının hatıralarının bir parçası olmuşlardı...*

ESKİLLİ ÇOBAN RESSAM İSMAİL CİRİT

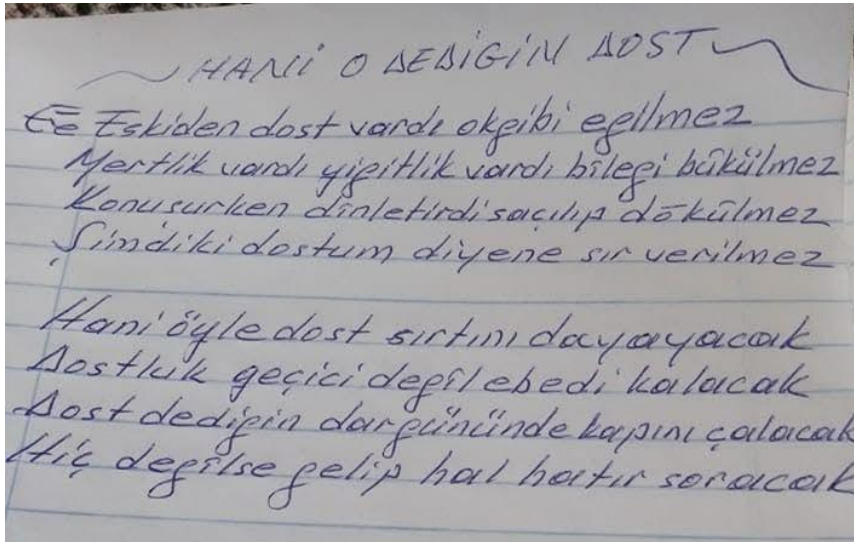
RECEP ÇELEN

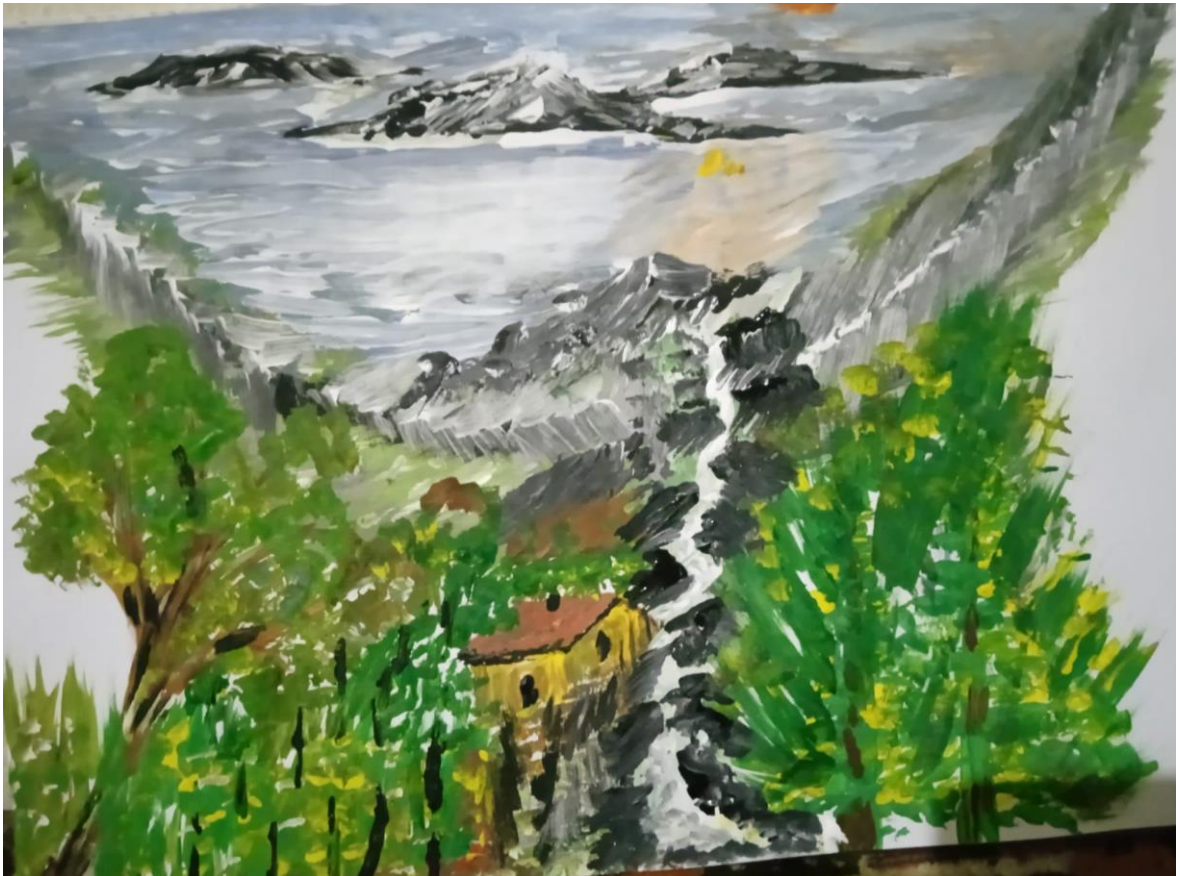
1961 yılında *Eskil'in Kumlu Yaylası'nda* dünyaya gelen *İsmail Cirit'in* birkaç haneden oluşan köyü ; o yıllarda şirin pınarından şırl şırl akan ve kıvrıla kıvrıla yolunu bulan suların geçtiği yerlerde, söğüt-kavak-igde ağaçlarının süslediği, muhteşem kuş seslerinin cıvıltılarının yankılandığı bir güzel yaylaydı. .Pınarın suyundan oluşan göletlerde; yaban ördekleri, kara tavuklar, balıkçılar ve

çok sayıda kuş türü yaşardı. Ne yazık ki şimdi ne o akan pınarda su ne de onlarca çeşit kuşlardan eser var. Pınarın suyu kurudu, kuşların nesli tükendi...

Küçük İsmail'in içindeki resim yapma aşkı çocuk yaşlarda etraftan topladığı yarı yırtık, yarı karalanmış kâğıt parçalarına ve babasının kullandığı tütün paketlerinin üzerine kara kalemle çizdiği kuş resimleriyle başladı. O yıllarda köy çocuklarının ortak kaderi, ilkokulu bitirmeden okuldan alınarak, çoban yapılmalarıydı. Güzel resimler çizen, şiirler yazan, el yazısını sanata dönüştüren küçük İsmail de aynı kaderin kurbanı olur. İçindeki sanat aşkını bazen şiir yazan, bazen ahşap maketler yapan, bazen de eline geçirdiği malzemelerle resimler çizen ressam İsmail'in kıt malzemelerle "zaman geçirmek için yaptım" dediği birkaç eseri sizlerin beğenisine sunmak istiyoruz.

ESKİL TARİHİNDEN SAYFALAR...

Dr. M. FIRAT GÜL

ESKİL VE VEHBİ (ÇORAKÇI) BEY

Hıyanet-i Vatanîye'den mahkûm olan Eskilli Hacı Recep Bey ve arkadaşları hakkında Vehbi Bey elinden geleni yaparak, onların ceza almalarını engellemeye çalışmıştır. 11 Ağustos 1921 tarihinde Meclis Genel Kurulu'nda Hıyanet-i Vatanîye 'den mahkûm olan Aksaray'da Eskilli Karyesi'nden Hacı Recep Bey ve arkadaşları hakkındaki evrak-ı hükmiye'nin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti Tezkeresi ve Adliye Encümeni Mazbatasını Mecliste okunmuştur.

23 Mayıs 1921 tarihinde düzenlenen ve 11 Ağustos 1921 tarihli bileşimde okunan Adliye Encümeni Mazbatasında: “Hıyanet-i Vatanîye'den zanlı bulunan kimselerden Aksaray Kazası'nın Eskilli Karyesi'nden Hacı Mecidzâde Hacı Recep ile 9 arkadaşının yüz yüze ve Levantanın oğlu Ömer ile 4 arkadaşının gıyaben üçer sene küreğe konulmalarına dair Aksaray Bidayet (Asliye) Ceza Mahkemesinden çıkan 13 Nisan 1921 tarihli ve 4-37 numaralı ilam ve ilgili evrakları savcılık itiraz layihası ile birlikte encümenimizce tedkik edilerek görüşüldü.

Adı geçen hüküm usul ve kanuna uygun ve hüküm gerektiren sebeplere dayalı ve itiraz layihası içeriği hükmün kaldırılmasını gerektiren haller ve sebeplerden arındırılmış olmakla varid olmadığından tasdiki ittifakla uygun görülerek Heyet-i Umumiye'ye tevdi kılınır” denilmektedir. Bir mebus savcılığın itiraz layihasının da okunmasını istemiştir.

Bu arada söz alan Vehbi Bey; “Efendiler Şimdi evrakı okunan Recep Efendi Konya hadisesiyle ilgili olarak cezalandırılmış, bendeniz karar evrakını bilmiyorum, bu adamın halini tasvir etmek isterim. Bu adamlar 150 seneden beri asil ailedendirler. Bunlar hükümet ve meclisimizi yasadışı göstermek şöyle dursun, adi cürümlerle zanlı dahi olmamışlardır. Bu defa memleketime gittiğimde hissi hareket edildiğini anladım. Heyet-i Alinize bendeniz vicdani kanaatimi arz ediyorum.

Heyet-i Celile'niz hakemdir. Bu adamlar hakkında verilen hükümde isabet görmüyorum. Bu adam; memleketin alakadar olan kişilerin ifadesine ve bendenizin tahkikatıma göre masumdur. Savcılık itiraz

ediyor. Bu hükmün kaldırılmasını teklif ederim” diyerek cezanın kaldırılmasını teklif etmektedir. Vehbi Bey’in konuşmasının ardından Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar) mebusu Mehmet Şükrü Bey savcılıktan gönderilen itiraznamenin okunmasını talep etmiş.

Bunun üzerine Vehbi Bey “her halde hisle hareket edilmiştir. Halini tasvir ediyorum. Vicdani kanaatim budur” demiştir. Konu ile ilgili olarak Reis Bey İtiraz Layihasını ve Fıkra-i Hükmiye’nin okunmasını söylemiş; 13 Nisan 1921 tarihli Fıkra-i Hükmiye ve 14 Nisan 1921 tarihli itiraz layihası okunmuştur. Yapılan müzakere sonucunda tekrar Adliye Encümenine havale edilmesine karar verilmiştir.

ESKİL EĞİTİM TARİHİNDEN BİR SAYFA

AVG’de (Aksaray Vilayet Gazetesi) Aksaray ve civarıyla ilgili pek çok bilgi vardır. 1932 yılında mezkûr gazetenin neşredilen bir

sayısında Eski Mektebi’ne katkı sunanlarla ilgili bilgi bulunmaktadır.

“Eski Köyü’nde açılan ve gayet kısa bir zamanda yapılan 6 odalı bir mektep binasının bütün noksanların ikmale büyük gayret ve himmetleri dokunan yüksek ruhlu köylülerimizin gösterdikleri bu alakayı şimdiye kadar hiçbir köyde görmedik. Bu defa noksan olan sıralarını da aralarındaki samimiyet ve tesanüt sebebiyle temin ettiklerini ve irfana karşı büyük susayışlarını bir daha göstermişlerdir.

Bu hamiyetli köylülerimizin isimlerini aşağıya çıkarıyoruz. Vazife dolayısıyla köye gelen ve bu hususta yardım ve himmetler sebk eden iktisat Bankası Müdürü Bayram Ali ve icra memuru Bahri Beyler’le aziz köylülerimize irfan borcu olan teşekkülümüzü gazetenize iblağımı hürmetlerimizle rica ederiz efendim”.

Eski köy mektebi başmuallimi Azmi

Belediye reisi Halis Bey

Halim oğlu Derviş ağa

Kuyumcu oğlu Salih ağa

Kör ihtiyar oğlu Mustafa Efendi

Recep oğlu bahri Efendi

Kör ihtiyar oğlu Cafer ağa

Numan oğlu Recep ağa

Hasan oğlu Derviş Ali ağa

Yusuf hoca oğlu Mustafa Efendi

Recep oğlu Fehmi Efendi

Mehmet oğlu Mahmut ağa

Hacı Ömer ağa oğlu Abdullah ağa

Murat oğlu Mehmet Efendi

Derviş oğlu Osman Efendi
 Filikçi oğlu Osman ağa
 Hacı Mehmet Efendi Hacı Veli ağa
 İlyas oğlu İsa ağa
 Aşçı Mustafa ağa
 Hacı Mecit oğlu Hasan ağa
 Hacı Abdullah ağa oğlu Mustafa Efendi
 Mehmet ağanın İsa ağa

Ayrıca köy sandığı da 50 lira vermek suretiyle bu husustaki teberruata iştirak etmiştir.

Sabık köy kâtiplerinden Sultanhanı imamı Göstesinli Mustafa Sıtkı'nın

ESKİL Köyü'nde yapılan mektep münasebetiyle yazdığı şiir:

*Yapılmış mektebi şayan-ı takdir
 Bilirim izzeti vardır Eski'in*

*Reis Bey'den oldu aşikâr tedbir
 Hususa gayreti vardır Eski'in*

*Salih Derviş Beyler ettiler yardım
 Halis Bey diyor ki kanadım gerdim*

*Tevazu eyledim yüzümü serdim
 Tanırım şöhreti vardır Eski'in*

*Temaşa eyledim muhteşem bina
 Esirgemez nakdin eshabıgına*

*Zeynolmuş mektebi yakmışlar kına
 Esasen ibreti vardır Eski'in*

*Maarif erbabı mücehhez ordu
 Gark olmuş nurlara hep bütün yurdu*

*Öksüzler bikesler duaya durdu
 Cehilden uzleti vardır Eski'in*

*Kerem yıldızından parlar sahil
 Gazi Paşa devri kim kalır cahil*

*Sevgili valimiz oldular dahil
 Böyle bir saffeti vardır Eski'in*

*Hoş geldine kalkmış kalemi naçiz
 Hürmet takdim eder beyime âciz*

*Biz emanetullahız hükmünüz nafiz
 Böyle bir sürati vardır Eski'in*

*Sıtkı yoruldun mu geçiyor çağın
 Erken açtı gitti yolun budağın*

*Maarif denilen meyvalı bağın
 Böyle bir nimeti vardır Eski'in*

ESKİL YENİ YAYLA'DA 1700 YILLIK BİR SESSİZ TANIK

KADİR ALTAN

Eskil Yeni Yayla'da, Mehmet Ali Ceylan'a ait eski bir evin merdiveninde, sıradan gibi görünen bir taş aslında yaklaşık 1700 yıllık bir Roma mezar yazıtını barındırıyor. Günlük hayatın içinde fark edilmeden duran bu taş, bizi MS 3. yüzyıla götürüyor.

Yazıtın bazı bölümleri zamanla silinmiş olsa da okunabilen kısımlar çok güçlü bir hikâye anlatıyor. Metne göre bu mezar yazıtı, eşini genç yaşta kaybeden bir koca tarafından yaptırılmış. Yazıtta adı geçen kişi, *Romalı asil bir aileye mensup Gelesia*.

“Burada asıl Romalı... annesi Gelesia yatıyor. Toprak örtüyor...” ifadeleriyle hem soyluluğa hem de derin bir hüzne işaret ediliyor. Gelesia isminin Latince bir çiçek adı olması ise ayrıca dikkat çekici. Tıpkı bugün çocuklarımıza lale, gül gibi isimler vermemiz gibi, Roma döneminde de kız çocuklarına çiçek isimleri verildiğini bu yazıt bize açıkça gösteriyor.

Yazıtın bilimsel olarak değerlendirilmesi için fotoğrafları önce Türkiye’de birkaç üniversiteye gönderdim; ancak dönüş alamayınca, *Roma epigrafisi*

konusunda dünyaca tanınan Stephen Mitchell ile paylaştım. Böylece Eskil Yeni Yayla'daki bu mütevazı evin merdiveni, uluslararası akademik ilginin konusu hâline geldi.

Bu taş sadece bir mezar yazıtı değil; Eskil'in Roma dönemindeki varlığının, kültürünün ve insan hikâyelerinin sessiz ama güçlü bir kanıtı. Belki de bugün üzerinde yürüdüğümüz bu taşlar, binlerce yıl önce yaşanmış bir sevdanın, bir kaybın ve bir annenin hatırasını hâlâ taşımaya devam ediyor.

Eskil Aksaray İl'inin güney batısında Tuz Gölü havzasında yer alan köklü bir yerleşim alanlarına uzanan ilçe çevresindeki höyükler ve arkeolojik bulgularla farklı medeniyetlerin izlerini taşımaktadır. *Hitit, Roma ve Bizans* dönemlerinden itibaren iskana sahne olan bölge, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de tarımsal üretim merkezi olarak önemini korumuştur.

Tuz Gölü'ne komşu olması Eskil'in hem iklimini hem de ekonomik yapısını şekillendirmiştir. Göl çevresindeki geniş düzlükler tarih boyunca tarım ve hayvancılığa imkân sağlamıştır. Eskil üretken toprağı ve çalışkan insanıyla bölgenin önemli yerleşimlerinden biri haline gelmiştir.

ESKİL'DE EĞİTİM

İBRAHİM BOZGÖZ

Eskil Milli Eğitim Müdürü

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Işığında Bütüncül Bir Gelişim Yolculuğu

Eskil İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, 16 Ağustos 1991 tarihinde kurulmuş olup 2012 yılından bu yana Eskil Hükümet Konağı'nda hizmet vermektedir. İlçede yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetleri; *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin* insanı merkeze alan, değer temelli ve beceri odaklı yaklaşımı doğrultusunda planlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu anlayışla akademik başarının yanı sıra öğrencilerin sosyal, kültürel, duygusal ve ahlaki gelişimleri eğitim süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmaktadır.

Eğitim Altyapısı ve Kurumsal Kapasite

Eskil ilçesinde eğitim hizmetleri; 5 lise, 14 ortaokul, 1 imam hatip ortaokulu, 17 müstakil ilkokul, 19 birleştirilmiş sınıflı ilkokul, 1 anaokulu, 1 halk eğitimi merkezi, 1 öğretmen evi ve akşam sanat okulu, 3 özel yurt, 2 özel motorlu taşıt sürücü kursu ve 1 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi olmak üzere toplam 65 okul ve kurum aracılığıyla yürütülmektedir.

Bu kurumlarda görev yapan 489 öğretmen, 15 idari personel ve 147 hizmetli personel, yaklaşık 5.000 örgün eğitim ve 2.354 açık öğretim öğrencisine hizmet sunmaktadır. Ayrıca 21 okuldan 1.451 öğrenci, 97 taşıma hattı üzerinden taşınmalı eğitim kapsamında eğitim-öğretim faaliyetlerine erişmektedir. Bu yapı, eğitimde fırsat eşitliğini önceleyen anlayışın sahadaki somut yansımasıdır.

Akademik Gelişim ve Rehberlik Hizmetleri

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin “yetkin ve erdemli birey” hedefi doğrultusunda ilçede rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri etkin bir şekilde yürütülmektedir. Rehber öğretmenler tarafından öğrencilere; sınav kaygısıyla baş etme, etkili ders çalışma yöntemleri, hedef belirleme ve akademik motivasyon konularında sistematik destek sağlanmaktadır.

Beş merkez okulda açılan “Destekleme ve Yetiştirme Kursları”, özellikle 8. ve 12. sınıf öğrencilerinin akademik gelişimini desteklemekte; bireysel öğrenme ihtiyaçlarına duyarlı bir eğitim ortamı sunmaktadır. Eğitim-öğretim yılı sonunda düzenlenen “Bilim Şenliği” ise öğrencilerin araştırma, sorgulama ve üretme becerilerini geliştiren önemli bir öğrenme deneyimi alanı oluşturmaktadır.

Sosyal, Kültürel ve Sportif Yaşamla Zenginleşen Okullar

Eskil'de okullar yalnızca akademik bilginin aktarıldığı mekânlar değil; hayatla iç içe öğrenmenin gerçekleştiği sosyal yaşam alanları olarak ele alınmaktadır. Bu doğrultuda açılan egzersiz ve beceri kurslarıyla öğrencilerin sportif, sanat ve kültürel yönleri desteklenmektedir.

“Ailemle Okuma Vakti” projesiyle aile-okul iş birliği güçlendirilmekte;

öğrencilerin aileleriyle birlikte kitap okuma alışkanlığı kazanmaları teşvik edilmektedir. İlçe genelinde düzenlenen kitap özeti yarışmaları, öğrencilerin dil ve ifade becerilerinin gelişimine katkı sunmaktadır.

“Her Okulun Bir Bocce Sahası Olsun” projesi kapsamında ilçedeki tüm okullarda bocce sahaları oluşturulmuş, sporun tabana yayılması hedeflenmiştir. Dört yıldır sürdürülen *“Geleneksel Oyunlarla Değerlerimi Yaşıyorum”* projesi ise kültürel mirasın yaşatılmasını ve değerler eğitiminin deneyimleyerek kazanılmasını sağlamaktadır.

Dil, Değerler ve Sürdürülebilir Gelecek

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin temel bileşenlerinden biri olan dil bilinci ve değerler eğitimi, ilçede yürütülen pek çok projede merkezi bir yer tutmaktadır. *“Dilimizin Zenginlikleri”* projesi kapsamında öğrenciler; sözlük tasarımı, kelime avı ve yaratıcı cümle çalışmalarıyla Türkçeyi doğru, etkili ve estetik biçimde kullanma becerisi kazanmaktadır.

2024-2025 eğitim öğretim yılı itibarıyla hayata geçirilen *“Enerji Dostu Mavi Yeşil Okul”* projesiyle çevresel sürdürülebilirlik, enerji verimliliği ve doğa dostu okul kültürünün yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Belirlenen kriterleri karşılayan okullara verilecek etiketler, çevre bilincinin kurumsallaşmasını teşvik etmektedir.

“Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum” ve *“Bir Çocuk Bir Meşe, Bin Meşe Bir Orman”* projeleriyle öğrenciler; sorumluluk, merhamet, çevre bilinci ve toplumsal duyarlılık gibi değerleri yaşayarak öğrenmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Eskil ilçesinin dağınık yerleşim yapısı, taşınabilir eğitim oranının yüksekliği ve öğretmen sirkülasyonu gibi yapısal güçlükler bulunmakla birlikte; tüm paydaşların iş birliğiyle eğitimde kaliteyi artırmaya yönelik çalışmalar kararlılıkla sürdürülmektedir. Eskil’de eğitim; yalnızca bugünün ihtiyaçlarına değil, geleceği inşa edecek nitelikli, değerli ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirme hedefiyle şekillenmektedir.

ESKİL'DE MEDYANIN TARİHİ GELİŞİMİ

HİLMİ YOL

(Kurumsal Değerlendirme ve Arşiv Çalışması)

1. Giriş

Medya, yerel demokrasinin güçlenmesi, toplumsal hafızanın korunması ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi açısından temel bir unsurdur. Eskişehir ilçeğinde medya faaliyetleri, yıllar içerisinde yazılı basından dijital yayıncılığa, ulusal ajans muhabirliklerinden sosyal medya haberciliğine uzanan çok yönlü bir gelişim süreci yaşamıştır.

2. Yazılı Basının Başlangıcı (1994)

Eskişehir'de yazılı basın faaliyetleri ilk kez 1994 yılında başlamıştır. İlçenin ilk gazetesi, Mustafa Yol ve Mevlüt Keskin tarafından yazılı basın olarak kurulmuştur. Yaklaşık altı ay süren yayın hayatının ardından yayınına ara verilmiş olsa da bu girişim Eskişehir'de basın kültürünün temelini oluşturmuştur.

3. Yerel Basının Yeniden Yapılanması (2005)

Yerel medya faaliyetleri, 1 Eylül 2005 tarihinde *Mustafa Yol ve Hilmi Yol* kardeşler tarafından kurulan **Eskişehir Gazetesi** ile yeniden canlanmıştır. Haftalık olarak yayımlanan *Eskişehir Gazetesi*, ilçenin sosyal, kültürel ve idari gelişmelerini kamuoyuna aktaran önemli bir yerel yayın organı hâline gelmiştir.

4. Dijital Medyaya Geçiş Süreci (2008)

2008'li yıllarda dijitalleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte Eskişehir medyası da bu

dönüşüme uyum sağlamıştır. Bu kapsamda www.eskilgazetesi.com internet sitesi kurularak ilçede dijital haber yayıncılığı başlatılmıştır.

Aynı dönemde *Mevlüt Keskin, Hilmi Yol ve Mustafa Bozdağ* tarafından **www.haberfark.net** haber sitesi hayata geçirilmiş ve bölgesel haberlerin dijital ortamda yaygınlaşması sağlanmıştır.

5. Dijital ve Yazılı Basının Genişlemesi (2010'lu Yıllar)

2010'lu yıllarda *Mehmet Emin Öztürk* tarafından www.haberes.net internet haber sitesi kurulmuş; ayrıca **Tuz Gölü Gazetesi** yayın hayatına kazandırılarak yazılı basın alanında çeşitlilik artırılmıştır.

6. Ulusal Medya Kuruluşlarıyla Temsil

Zaman içerisinde Eskişehir'de ulusal medya kuruluşlarının muhabirlik faaliyetleri de başlamıştır. Bu kapsamda:

Kadir Altan – Anadolu Ajansı (AA)
(bir dönem)

Murat Öner Taş – Anadolu Ajansı
(AA) (bir dönem)

Hacı Özkan – Anadolu Ajansı (AA)
(halen)

Hilmi Yol – DHA Muhabiri (halen)

Gürsel Özkan – TRT Muhabirliği (bir dönem), İHA Muhabiri (halen)

Ulusal ajansların ilçede temsil edilmesiyle birlikte Eski'de yaşanan gelişmeler Türkiye genelinde kamuoyuna yansıtılmaya başlanmıştır.

7. Sosyal Medya ve Yeni Nesil Habercilik

Günümüzde Eski Medya, Eski'nin Bilgi Kaynağı, Eski'den Haberler gibi sosyal medya platformları; hızlı ve etkili bilgi akışı sağlayarak yerel kamuoyunun bilgilendirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

8. Güncel Yayın Faaliyetleri

Hâlen Eski'de medya faaliyetleri aktif şekilde devam etmektedir. Bu kapsamda

www.eskilgazetesi.com / www.haberfark.net / www.tuzgölugazetesi.com internet haber siteleri yayın hayatını sürdürmektedir. Ayrıca *Eski Gazetesi*, haftalık yazılı basın olarak düzenli şekilde yayımlanmaya devam etmektedir.

9. Sonuç ve Değerlendirme

1994 yılında atılan ilk adımla başlayan Eski medyası; yazılı basın, dijital yayıncılık, ulusal ajans muhabirlikleri ve sosyal medya platformlarıyla birlikte kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Bu süreç, Eski'nin toplumsal hafızasının korunmasına, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine ve yerel demokrasinin güçlenmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Eski medyası, geçmişten aldığı birikimle ilçenin güvenilir bilgi kaynağı olma misyonunu sürdürmektedir.

ESKİL'DE TARIM

SERDAR ÖZÇİFTÇİ

BİTKİSEL ÜRETİM

2025 Yılı İlçemizde 57.924 ha alanda tarımsal üretim yapılmış ve 317.453.388,96 TL bitkisel üretim destekleme ödemesi yapılmıştır.

İlçemizde 2025 Yılında Üretimi Yapılan Başlıca Ürünler

Ürün Adı	Alan (Da)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)
Buğday	239.300	457	166.079
Mısır (Dane)	160.000	1.100	176.000
Arpa	123.950	380	67.540
Silajlık Mısır	88.000	6.000	584.000
Şekerpancarı	73.000	7.500	547.500
Yonca	67.800	7.000	474.600
Ayçiçeği	44.620	340	17.573,4
Fiğ	7.850	1.000	7.850
Tritikale (Yeşil Ot)	1.785	1.000	1.785
Nohut	750	145	139
Patates	8.900	4.000	35.600
Yulaf	100	325	34
Aspir	390	245	95,5
Yemlik Bezelye	205	745	152,7

8552 parsel yerinde tespit edildi, 719.621,7 TL bütçe ile 72 üreticimizden 2.498 da alanda TAKEP kapsamında destekleme yapıldı.

HAYVANSAL ÜRETİM

2025 Yılı 129.024.460,66 TL hayvancılık destekleme ödemesi yapılmıştır.

Hayvan Mevcudu

Cinsi	İşletme Sayısı		Hayvan Sayıları	
	2024	2025	2024	2025
Büyükbaş (baş)	3487	3457	94.833	104.503
Küçükbaş (baş)	1102	1051	204.641	233.182
Arılı Kovan (adet)	11	10	669	569
Kanatlı (adet)	0	0	0	0

İlçemizde günlük 470.000 Litre süt üretimi yapılmaktadır.

115 adet süt soğutma tankı yerinde kontrol edilip sisteme işlenmiştir.

KOP Portatif Hayvan Ağılı Projesi iş ve işlemleri kapsamında; Toplam maliyet 7.267.820 TL olan %50 destekli 28 adet, 8*30(240 m²) portatif koyun ağılı dağıtımı yapılmıştır.

NECATİ BELGEMEN

Geçmişten Günümüze...

1. 2. Dönem Eski Belediye Başkanlığı

NECATİ BELGEMEN

1.DÖNEM

Sevgili kardeşlerim eskilimiz 1984 ten buralara bu günlere nasıl geldi 1975 ve üzeri doğumlular pek bilmez 1975 doğumludan aşağı olanlar bilirler. Şimdi sizlere yapılanları ve süreci aklımın gittiği kadar açıklayacağım hiç abartmadan olduğu gibi anlatacağım

1983 yılında Eski'ye bağlı köylerden Çulfa da bir düğünde *Çulfa, Kaputaş, Çukuryurt, Kökez, Yüksekik* halkının ileri gelenleri toplanıp bir aday çıkarma kararı almak için fikir birliğine varmışlar. Her köyden bir aday tespit etmişler. *Yüksecikten* de beni düşünmüşler. Rahmetli babam, "*Necati çocuk olmaz*" demiş fakat ekip benim üzerimde karar kılmış.

O sıralarda Ben Eski'in *Celil Köyü'nde* vekil öğretmenlik yapmaktaydım. Aralık ayında bir cumartesi günü köye geldim. Babamın evinde toplandılar benim adaylığıma karar verdiler. Bir otobüs çağrıldı hemen o gün aday tanıtımı için köyler gezilmeye başlandı. Dört ay devam etti. Altı aday vardı. *Necati Belgemen, Mustafa Koyuncu, H Mehmet Tüzün, Şerafettin Meral, Şerafettin Türker, Abdullah Çıracı*. Yarış başladı 25 Mart 1984 seçim yapıldı

hasbelkader 144 oy fark atarak 1054 oyla seçimi biz kazandık.

Üç gün sonra mazbatayı aldım. 30 Mart Cuma günü de Kemal Mutlu' dan mührü ve belediyeyi teslim aldım. Bismillah dedik başladık. Hepsi 15 personel, üç binek araba, biri çalışmaz bir kepçe, eski bir greyder kasada para yok denecek kadar azdı. O seneler Eski e hiç gelip giden yoktu. Sadece cuma günü 5- 8 tane koruma bekçisi 10 - 15 vatandaş geliyordu. Haklıydılar. 4.5 bakkal 3 kahvehane bir kaynakçı başka Eski'de hiçbir şey yoktu.

Seçimde gezerken bizi pek lafa katmıyorlardı. Bazen konuşuyor, bazen de kulak misafiri oluyorduk. O zaman halkın istekleri başta köylere elektrik, pancar kantarı, pancar şefliği, banka, hayvan ve sebze pazarı, camilere imam kadrosuydu. Yol yoktu, var olan yolun yüzde ellisi stabilizeydi. O yollar şimdi at araba yolu, mesela *Bilezikli Oklava Köyü'nde* greyderle çizilmiş tek yol yoktu. Allah şükür hepsini yok imkanlarla yaptık. Bütün gücümüzle hizmete başladık.

Halk, bilhassa beni seçenler, bir şeyler bekliyorlardı. Karşıdakiler de bu çocuk ne yapacak. Eski bunu bir yılda bozar gönderir diyorlardı. Bizde bunları duyuyor hizmetimize ve kendimize daha çok dikkat ediyor ders alıyorduk. Eski halkı, üçüncü dördüncü sınıf vatandaş gibi itilip kakılmak, başkalarının eline bakmak işlemiyordu. Kendi işlerimizi kendimiz görmemiz şarttı. Bunun bilincindeydik.. Ekibimizle beraber ant içtik. Şükürler olsun başardık. Halkımızın istediği her konuya el atmaya başladık

Eskil'in elektrik meselesinin mutlaka çözülmesi gerekiyordu. Mutlaka bir yerden başlanması lazımdı. Bizden önce elektrik için grup grup Ankara'ya gidiliyordu bir gurup söz alıyor, başka bir gurup gidip bozuyordu. O zamanın vekillerine Niğde valisine, TEK'e gidip geliyor, hiç kesmeden mücadeleye devam ediyorduk. Bir gün **Vali Ünal Özgödek'i** akşam yemeğine davet ettik. Sayın valim "*Konya'nın köyleri, Aksaray'ın köyleri ıslıl ıslıl yanyor. Eskil, ortada sahra çölü gibi karanlığın için kalıyor*" dedik. Bu sözümüz valiyi çok etkiledi

Birlikte bir gün kararlaştırdık. TEK Konya Bölge Müdürü Burhan Bey'i çağırdı. Bende orada hazır bulundum, üçlü toplantı yaptık. Şöyle bir karara vardık. Direkler program dışı Bozçamahmut'un içinden geçtiği için, direkleri telleri trafosu TEK temin edecek, halk direk yerlerini kazacak, işçilerin yemekleri köy tarafından ve belediye tarafından karşılanıp konaklama sağlanacak. 1984 dün sonunda elektriği verdik. 1985 yılında da bütün köylerin elektrik hattı üç müteahhite ihale edilip işe başlandı.

Durmak yoktu, halkın istekleri yapılacaktı. 1984'te hazırlıkları yaptık. 1985 de sebze ve hayvan pazarını kurduk şimdiki gibi olmaz dediler ama oldu. 1985'te petrol istasyonunu yaptık. Petrol almaya başka kasabalara ve ilçelere gidiliyor, mazotun az bulunduğu zamanlarda oralarda ya mazotu vermiyorlar ya da arabaları aşağıya itiyorlardı. Onu da yaptık. 198'te5 un fabrikasını kurduk çok güzel çalışıyordu. 1994 kadar hizmet verdi. Esnaf sanatkarların olduğu binayı pancar şefliği binası yaptık

Şefliği Ziraat Bankası'nın 1986 programına aldırıp, 1987 de *Sokarklı ve Çulfa* kantarlarını hizmete açtık. Okul ihtiyacı vardı 1985 de yatılı bölge okulunun temelini attık. Ben geldiğimde ortaokulda 35 öğrenci vardı. Öğrenci sayısını çoğalttık, 1987'de liseyi açtık. Çulfa'ya aynı yıl ortaokul açtık. Türkiye'de ilk defa bir yaylaya ortaokul açmış olduk. Camilerimizde imam kadrosu yoktu hepsini tamamladık O dönem 7 tane minibüs aldık. Halkın Eskil'e gelecek durumu ve vasıtası yoktu adeta can simidi oldu.

O zamana kadar Eskil'i görmeyen birçok kişi vardı. Halkımız Eskil'e gelmeye başladı. Eskilimiz yavaş yavaş ayaklarının üstünde durmaya başlamıştı Yeni araçlar alarak araç parkını genişlettik. Bunun için, tanker minibüs damperli arabalar alıp, kendi işimizi kendimiz görmeye başladık Bunları ve diğer hizmetleri yaptık ve yapmaya devam ediyorduk. Bu arada 1989 seçimleri geldi çatı.

2. DÖNEM

Eskil hafif hafif ilgi görmeye başladı. 1987 genel seçimlerini yine ANAP çoğunlukla kazandı iktidar oldu. O zaman Niğde'ye bağlıydık 5 milletvekilinin 4 nü Anavatan Partisi kazandı. *Haydar Özalp, Akın Gönen, Birsal Sönmez, Raşit Daldal* milletvekili oldular. *Rahmetli Mehmet Altınsoy* bizi *Özal'a* götürdü. Aksaray vilayet olmak bizde ilçe olmak istiyoruz. Hizmetlerimizi ve ilçe olmak istediğimizi anlattık. Türkiye'nin ikinci genç belediye başkanıyım. *Özal* beni yanına çağırdı. "İyi ve mert bir başkana benziyorsun, istikrarlı ol hizmete devam et, bizde senin için ne gerekiyorsa yapacağız" dedi.

. Oradaki bakanlara da yardımcı olmalarını tembihledi. Bizim ilçe olmamız orada hız kazandı. 1989 yerel seçimlerin başlaması 1988 kasımın sonuna doğru başladı. 4 adaylı bir seçim başladı *Necati Belgemen, Şerafettin Meral, Mustafa Koyuncu, Mustafa Görür* aday olduk. Yarış başladı 27 Mart 1989 seçim oldu. 318 oy farkı ile biz kazandık. Kazanmakla iş bitmiyor ekibimizle birlikte işe koyulduk. İlçelik istiyoruz ama hiçbir hazırlığımız yok. Hem ilçeliğe uğraşıyoruz hem de ilçeye lazım olacak alt yapıyı hazırlıyoruz . Hemen 1988 yapımına başladığımız, şimdi meslek yüksek okulunun olduğu belediye binamızı 1989 sonunda üç katlı olarak bitirdik.

Bu sırada, Eskil'in ilk asfalt yolunun (Eskil-Eşmekaya) yapılması için gerekli girişimlerde bulunduk ve yolumuzu tamamladık. Petrol istasyonunun yanına 12 daireli lojman başlattık. Aynı yıl bitirdik. İlçe olursak bu lojmanların yeterli olmayacağını anladık. Aynı yıl 18 lojman daha başladık bir buçuk yılda bitirdik ek binaları yaptık. Eskil'i

yavaş yavaş İlçeliğe hazır hale getirdik. Olanca gücümüzle ilçeliğe odaklandık. Haftada üç defa Ankara'ya gittiğimiz günler oldu. Bazen halkımızdan, *Celal Altan, Murtaza Key, D. Mehmet Caymaz*, bazen Meclis üyelerimiz bazen muhtarlarımızla sürekli Ankara'ya gittik geldik. Hiç arsa vermedik.

Bütün raporlar, görüşler, Vali, Kaymakam, İl idare, İlçe idare ve İl meclisindeki görüşler Sultanhanı'na olumlu bize karşı olumsuzdu. Niğde vekilleri bölünme olur diye karşı çıkıyorlardı. Bir gün 7-8 otobüs 10 kadar taksi ile halkımızı meclise götürdük. O gün orada olanlar bilir Niğde milletvekilleri karşı çıktılar. Yalnız bir tek Cenab-ı Allah bizimleydi. Son anda Raşit Daldal, Mehmet Altınsoy ve Haydar Özalp'ın olurlarını aldık. Onlar, Başbakanımız Turgut Özal ve İçişleri Bakanı ile görüşüyor olumlu sinyaller alıyorlardı.

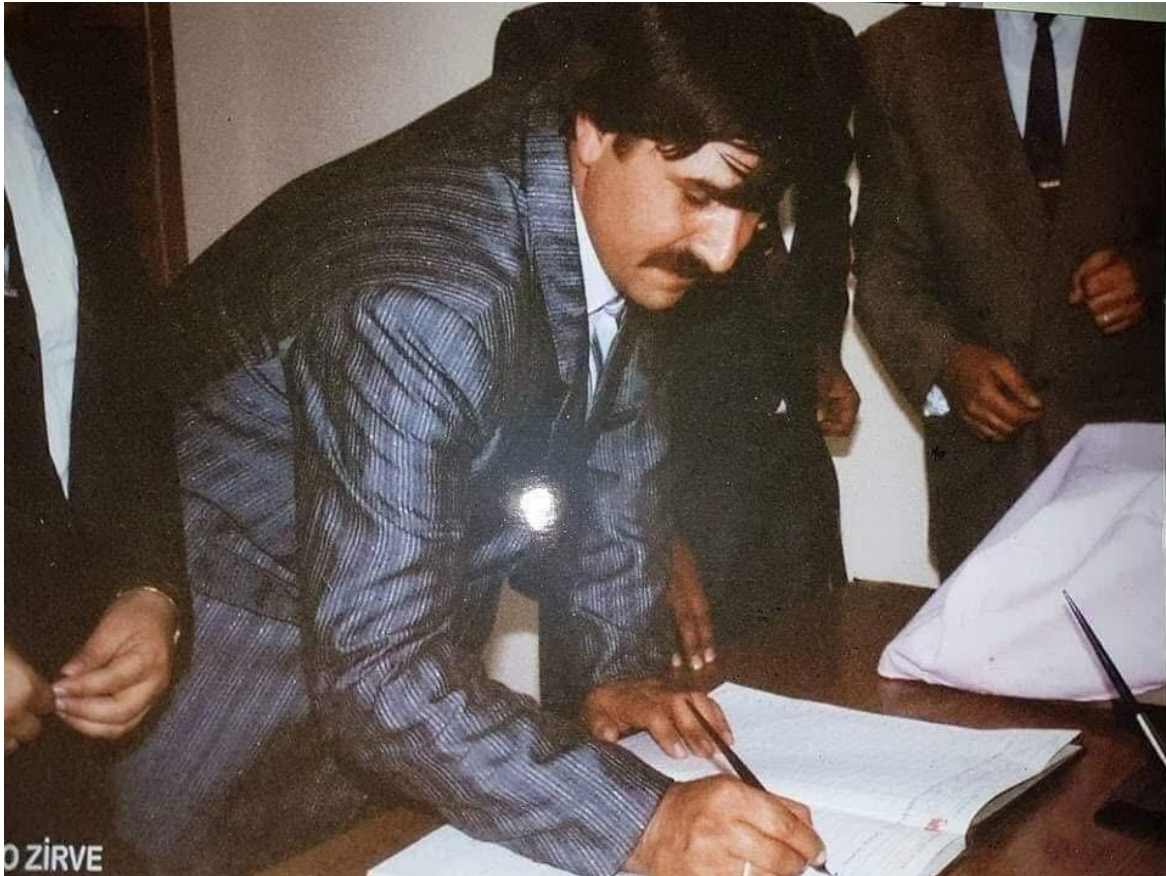
3-4 sene mücadelemiz fazlalaşarak devam etti . 1989 da Aksaray vilayet oldu. Sayın Turgut Özal Aksaray'a kutlamalara valiyi getirdi. Bizde hazırlıklarımızı yaptık. Pankartları, dosyamızı ne yapacağımızı kararlaştırdık. Sayın Raşit Daldal ve Mehmet Altınsoy, Başbakanımız Aksaray'a Turgut Özal ile aynı araçta geldiler. Bu arada Gülağaç ile bizim alt yapımız tamamen oluşmuştu. Sayın Turgut Özal konuşma yapacağı sırada bütün pankartları kaldırıp 1000 kişiye yakın Eskili hiç kesmeden tezahürat yapıyor bizde topluluğu yönetiyorduk.

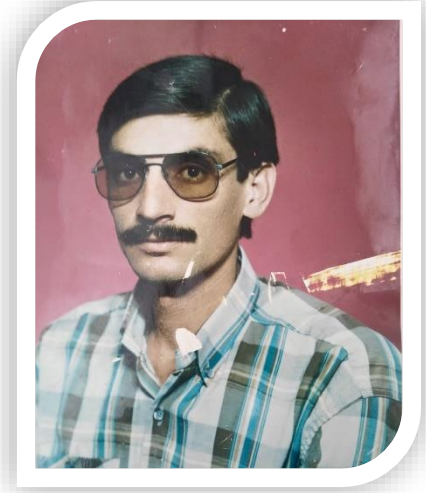
Söyle bir pankart yazdırmıştık. "Sayın cumhurbaşkanım Aksaray'a verdiğiniz sözü tuttunuz Eskili unuttunuz..." Rahmetli Özal

baktı olacak gibi değil. ***"Eskilliler hiç kesmeden bağırtıyor tamam, Eskil'i unutmadım söz"*** dedi. 6 ay sonra 9.5.1990 günü ilçeliğimiz mecliste kabul edildi ve resmî gazetede yayımlandı. Hala inanmayanlar vardı. Artık ilçe olmuştuk. çok büyük bir kalabalık bizi bekliyordu. Kaymakam gelecek bütün müdürlükler kurulacak, İlçe halkının ilgisi arttı, iş yeri açmak isteyen çoğaldı.

Kaymakamlığı parkın içindeki eski belediyenin üst katına hazırladık. Yanlara, eski meclis salonuna nüfus müdürlüğünü, alt kata milli eğitim müdürlüğünü, o zamanki belediyenin alt katına, ilçe tarım, mal müdürlüğü ve tapu müdürlüğünü yerleştirdik. Eski pancar şefliğinin binasını adliyeye verdik. Bankanın üstüne askerlik şubasını yerleştirdik. Lojmanları bitirdik. Kaymakam dahil bütün müdür ve amirlere lojmanlarını verdik. o altı ay içinde *Eskil, Gülağaç, Sarıyahşi, Güzelyurt, Ağaçören* ilçe oldu en hazır bizdik.

Bazı ilçeler dükkanlara ve uyduruk yerlere yerleştiler artık ilçeyiz şükürler olsun. Bu arada halkı iş kuracak dükkân lazım köşeye 6 dükkân yaptık. O zamanki belediyenin altına arkalı önlü 15'e yakın dükkân yaptık. Şimdiki parkın olduğu yerin üst katına şeflik altına da 6.7 dükkân yapıp, isteyenlere hazırladık. Artık ilçe olmuştuk. Yatılı bölge okulun 1991 de 6010 yatılı öğrenci ile eğitime başladı. 1992 . 1993 eğitim sezonunda İmam Hatip Lisesi'ni açtık. Yaylalarda içme suyu yoktu. İller Bankası üç yıl proje yaptı. 1993 de ihaleye çıktı. Yapım ihalesi yapıldı. 1994 dün Mart ta müteahhit çalışmaya başladı.

AFFET BİZİ EMMİOĞLU...*İSMAİL ÇELEN*

İkimizin de kaderi aynıydı; Tuz Gölü'nden esen şimal rüzgârlarından esmerleşmiş tenimiz, kavurucu sıcaklardan çatlamış dudaklarımız, çıplak ayakla gezerken taşların kanattığı ayaklarımızda aynı acıyı hissettik. Soğukkuuyu ayakkabılarımız, ökçesi delik çoraplarımız, dizleri yamalı pantolonlarımız da aynıydı...Çamurdan oyuncak yapar, kındıradan şapka örerdik...

Tozlu yollarda çember çevirir, bilye oynarken diz çökerdik, bu yüzden pantolonlarımızın dizi delinir, annemizden sopayı da en çok bu yüzden yerdik ...

Sabahları yavan peynir, bazlama, yanında çay da varsa, değme keyfimize...Öğle yemeklerinin en gözdesi küflü peynir, soğanlı sıkma, en kralı da Heleme Böreği'ydi, Lakin her zaman değil, yufka ekmek arasına sürülmüş yoğurt üzeri bir avuç toz şekeri en gediklisiydi. Akşamları tere yağda kavrulmuş un çorbası, hoşmerim de varsa, tuzu biberi olurdu...

Bizim payımız dört oğlana bölünür, seninki sende kalırdı; tek erkek çocuk olmanın kıyak tarafı da buydu işte. Bu sebeple kıl payı da olsa, şansın bizlerden öndeydi Ama o şansını hiç kendine kullanmadın, hepimizle paylaştın...

Hiç unutmam; yirmi beş kuruşa Göçmen Memed Emmi'nin bakkaldan on tane gıncalı şeker alır, üçünü kendine, üçünü Mevlüt abime, dördünü de bana verirdin, Fırından aldığın büyük bir iştahla katıksız yediğimiz ekmeğinde en küçük parçasını kendine, fazlasını bizlere verirdin.

Sen sadece azığının fazlasını vermedin çevrendekilere, sevgini de verdin...

Zekiydin, gözü karaydın, herkesin idolüydün liderdin... Hayata çok küçük yaşlarda atıldın, siyasete de öyle...

Ama ;olmadı be Emmi oğlu! O azığınızı paylaştığınız, sevgini verdiğiniz, üzerlerinde emeğin olanlar, seni anlamadılar...Affet bizi Emmi oğlu...!

NALDAN PERVAZA ESKİL

AHMET KUŞSAN

Eskil'in eski adı Esbkeşandır; yani at çeken, at yetiştiren, atla var olan yer. Bu ad, aslında bozkırın hafızasına düşülmüş tarihî bir kayıttır. Tuz Gölü ile Konya Ovası arasında uzanan bu topraklar, yüzyıllar boyunca Atçeken diye anılan Tanrıdağı Türkmenlerinin yurdu olmuştur. Selçuklu'dan Karamanoğulları'na, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kadar orduların ihtiyacı olan atlar bu bozkırda yetişmiş; Eskil, kılıç sallayan değil ama kılıcı taşıyan gücü besleyen bir yer olarak tarihteki yerini almıştır. Vergi yerine at veren, devlete yük olmayan ama devleti ayakta tutan bu insanlar, konar-göçer hayatın vakarını ve hayvanla kurulan kadim dostluğu temsil etmiştir. Bu yüzden Eskil'de hayvan, hiçbir zaman yalnızca bir üretim unsuru

olmamış; haysiyetin, sadakatin ve devlet aklının sessiz ortağı olmuştur.

Bugün Eskil'in bozkırında hissedilen ağırbaşlılık, belki de Esbkeşan'dan kalan bu atlı hafızanın mirasıdır. Bir zamanlar bu sessizliği atların nal sesi doldururdu. Nal sesleri artık eskisi gibi duyulmasa da, Eskil'in toprağı hayvanla kurulan bağın izini hâlâ taşır.

Eskil, Tuz Gölü'nün kıyısında durur. Ne tam gölün içindedir ne de ondan bütünüyle uzakta. Bir eşikte yaşar; kuraklıkla suyun, hayatla çekilmenin eşğinde. Belki de bu yüzden Eskil insanı beklemeyi bilir. Belki de bu yüzden göç eden kuşları anlar. Çünkü bu toprak,

yüzyıllar boyunca hayatını hayvanın ritmine göre kurmayı öğrenmiştir; dün atlar, bugün kuşlar...

Flamingolar!

Bilim onu Phoenicopterus roseus diye çağırır. Ama halkın dili daha derin, daha sıcaktır.

Eskil'in göğünde süzülen bu pembe kuşlar, türkülerde Allı Turna olur karşımıza çıkar.

Allı Turna, Anadolu kültüründe habercidir; gurbetten haber getirir, hasreti taşır, dönüşü müjdelir. "Selam götür" diye seslenilir ona; çünkü turna, yolu bilen kuştur. Gittiğini unutmayan, döneceği yeri kaybetmeyen kuş.

Flamingoların Tuz Gölü'nü seçmesi tesadüf değildir. Bu göl, onların yavru büyüttüğü, neslini sürdürdüğü nadir alanlardan biridir. Tuzlu, alkali ve zorlu bir ortamdır burası. Ama hayat, bazen en zor yerde kök salar. Flamingo yavruları çamurdan yuvalarda büyürken bozkır da nefes alır; Eskil de.

Bir veteriner hekim gözüyle bakıldığında flamingo yalnızca zarif bir kuş değildir. O, ekosistemin nabzıdır. Suyun çekildiğini ilk o haber verir; kirliliği ilk o terk eder. Flamingonun azalması, gölün sustuğu anlamına gelir. Tıpkı geçmişte atın azalmasının bozkırın gücünü zayıflatması gibi, bugün flamingonun çekilişi de Eskil'in dengesine dair sessiz bir uyarıdır.

Belki bu yüzden Allı Turna, türkülerde hep hüznölüdür. Çünkü o yalnızca sevdayı

değil, kaybı da taşır kanatlarında. Sulak alanlar kurudukça turnalar susar; turnalar sustukça türküler eksilir.

Eskil, bu hikâyenin tam ortasında, sakın bir bilgelikle durur.

Ne flamingoya hükmeder ne onu sahiplenir.

Sadece yer açar.

Sadece yurt olur.

Eskil'in toprağı turnaya alışkındır; göçle geleni misafir bilir, gidenin yolunu bekler.

Bu yüzden Allı Turna, Eskil'de yabancı değildir, onlar Eskil'in kadim misafirleridir.

Belki de bu yüzden Eskil insanı, Allı Turna'ya bakarken kendini görür:

Göçen ama kopmayan,

Suskun ama derin,

Zor şartlarda tutunan...

Bugün Allı Turna'yı korumak, yalnızca bir kuşu korumak değildir.

Bu, Eskil'in sessiz hafızasını; Tuz Gölü'nün nefesini, bozkırın dengesini ve türkülerimizin dilini korumaktır.

Çünkü Allı Turna giderse, yalnız flamingolar eksilmez;

Türkü susar,

Bozkır yetim kalır.

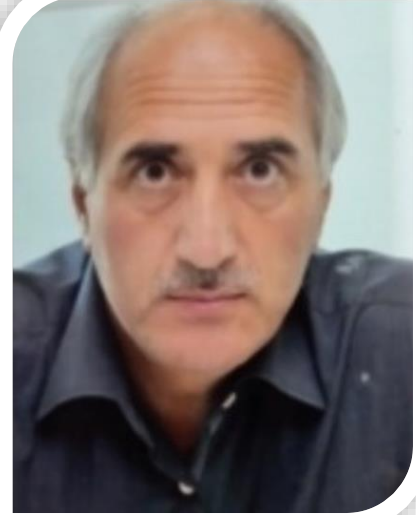
AYDIN OLMAK

ŞABAN KUMCU

Nurettin Topçu, “Bilgin ihtisas sahibi olandır. Alanında olan bir bilgiyi tanır, tarif eder. Aydın ise fedakarlığı öğretir, topluma asıl yönünü gösterir, tereddütleri ortadan kaldırır. Varoluş damgasını basar, yolu aydınlatır. Aydınlar bilginleri eksik kaldıkları noktalarda destekleyip tamamladıkları ölçüde görevlerini yapmış olurlar. Kafa, gönül, vicdan birlikteliğini sağlarlar” der.

Bilgi sahibi olmakla kültürlü olmak bir değildir. Her bilgi sahibi kültürlü değildir. Genel bilgiyle, ansiklopedik bilgi birbirinden farklıdır. Bilgi kültürün ham maddesidir. Fakat yeterli değildir. Bilginin, kültür haline gelebilmesi için, zekanın endüstrisinde üretilip fikir haline gelebilmelidir.

Kendine has hiçbir fikri olmayan, formül haline gelmiş işporta fikirlerle düşünen ayaklı kütüphanelere

aydın, münevver, entelektüel demek zordur. Geriye iki kategori kalır. *Uzmanlar ve genel kültür sahipleri.* Uzmanların kendi alanlarında aydın olduklarına şüphe yoktur. Fakat bunların insan kaderini toplu bir şekilde ilgilendiren meseleler hakkında fikirleri olsa bile güvenilirmez. Bir matematikçi, herhangi bir sosyal meselenin tarihi ve dayandığı ilim dalları hakkında yeterli bilgiye sahip değilse ; zihninde var olan soyut kavramlarla tek başına mantık yürütmesi, onu hatadan hataya düşürür. Eğer bu matematikçi bu bilgiye sahipse, onu farklı bir kategoride ele almak gerekir.

Gerçek aydın ; bütün bilimlerin ve o bilimin felsefi sistemlerinin

esaslarını, tarihi safhalarını ve son verilerini bilmeli, bilgi sahibi olmalıdır. *Gerçek aydın*, bu bilgiyi eğilmeden, bükülmeden, kimseye yakınlaşmadan şahsi ihtiraslarının etkisinden kurtarıp, kendi zihni ve şuuruyla objektif bir fikir haline getiren insandır.

Fransızca “*entelektüel*” ; akli ön plana alan, zihnin bütün alanlarda hakimiyetini inanan, bilgide gerçeğin, ahlakta doğrunun ancak düşünceyle belirlenebileceğini savunan, eğitilmiş, bilgili, görgülü, fikri meselelerle uğraşan kültürlü bir insandır. Sıradan okur yazar olmanın üstünde, kafasıyla iş gören ve kafa ürünüyle geçinen kişi demektir.

Entelektüel sorumluluk alır. Bir hata varsa düzeltir. Hakikati kavrar. Okumuş yazmış olmak, estetik beğenisi, yemek beğenisi yüksek bir edebi beğenisi olmak yeterli değildir. Gerçek aydın önce aydınlanır sonra aydınlatır. Basiret ve feraset sahibidir. Aydın her şeyden önce kendini tanımalıdır. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Avrupalı, hoşgörü ve sabırla aydın olmuştur” der.

Türk aydınının en büyük zayıflığı, bu toprağı ve insanını tanımaması, onları kendi kafasına göre idealize edip, soyut birtakım anlamlar çıkarmasıdır. Bir varlık karşısında gözlerimizi kapayıp düşünüyor ve yorumlar yapıyoruz. Gerçeğin bizim dışımızda ve bize karşı koyan şey olduğunu bilmiyoruz. Gerçekten korkuyoruz. Anadolu toprağı ve insanıyla haşır neşir olmuş ve onun meselelerini zorluklarını yakından tanıyan Türk aydını çok azdır.

Coğrafyaya ve insanımıza dayanmadan olumlu bir ilerleme kaydedemeyiz. Fakat biz coğrafyayı ve insanımızı tanıyor muyuz..? Pek çoğumuz ona, kendi rüyalarımızı, hülyalarımızı ve dışardan alınmış hazır düşüncelerimizi giydireyoruz. Zannediyoruz ki Türkiye ve Türk halkı

bu kalıplara girecektir. Ancak görüyoruz ki girmiyor. Batı’dan alınmış şeyler, bizim için lazım olan şekil ve manaları değiştiriyor. Düşüncelerimizi gerçeğe uyduracak yerde, gerçekleri sorguluyoruz. Tıpkı *Kant’ın* kuşları gibi, hava olmadan uçabileceğimizi zannediyoruz. *Alain*, “*gerçeği insana karşı koyan şey*” olarak tarif eder.

Oysa biz, genellikle kendi düşünce, duygu ve hayallerimizi gerçek sanırız. Dil ile ifade ettiğimiz şeyler bize hakikatin kendisi gibi gelir.

İnsanın kendisini nasıl aldattığını çok iyi bilen *Napolyon*, “*bu fikir bana çok doğru gibi gözüküyor, öyleyse yanlış olması da muhtemeldir*” dermiş. Bize fikirlerimizin hatalı olduğunu gösteren biri olmazsa, ömür boyu, bir şeylerden habersiz yaşamamız mümkündür. Deliler kendi saçmalarından asla şüphe etmezler. Onlar kendi dünyalarına öylesine kapalıdırlar ki ikna imkânı yoktur. *Sokrates’i* sokaklara düşüren, fikirlerini tartışacak adam aramaya sevk eden bu endişe olmalıdır. Zıt görüşler bizi kendi içimize kapanmaktan kurtarır. Dosttan çok, düşmanımız bizi derin uykularımızdan uyandırır.

En iyisi eşya ile dünyaya açılmaktır. Taş olmasa heykeltraş bir şey yapamaz. Hülyası ile yetinen, maddenin katılığından kaçan heykeltraş kısır kalmaya mahkumdur. Kendi dışında dünyayı aramayan düşünce de böyledir. İşleyecek bir madde veya malzeme olmazsa saf düşünce ne yapabilir..? *Beethoven* hep gürültüyü arar. Gürültü ahenkle birleşince devleşir. Müzik de düzene girmiş bir gürültü değil midir..?

Böylece insanın meydana getirdiği bütün sanat eserleri, abideler, senfoniler, tablolar, şiirler, romanlar insanın kendisinden üstündür. İnsan ortaya çıkardığı eserle insani zayıflıklarını aşır, ebediyete kavuşur.

Tabiat bizi içgüdülerimizle nasıl aşka zorluyorsa, zekamızla da kendi kendimizi aşmaya çabalarız. **Stefan Zweig'e** göre entelektüel “belli bir topluma değil insanlığın bütününe bağlılık gösterir. Hiçbir ordunun neferi olmaması onu bütün ordularla savaşmak zorunda bırakabilir. Bu da herkesin kaldırabileceği bir yük değildir. Bu yüzden genellikle yalnızlık içinde ölürlər.”

Edward Said, “entelektüel her zaman saf tutma ile yalnızlık arasında bir yerde durur,” derken; **Nilüfer Göle**, “entelektüel öncelikle içe yatırım yapandır. Bunun için bilginin demlenmesi ve içselleştirilmesi gerekli. Bilginin artık sizin olması, derinize işlemesi.. Hazır bilgiyi kendi sözcüklerinizle dillendiriyorsanız deriniz kalınlaşır. Bilgiyi zırh gibi kuşanıyorsunuz demektir. Halbuki

deriniz, sahip olduğunuz bilgi ölçüsünde incelmeli” diye açıklar.

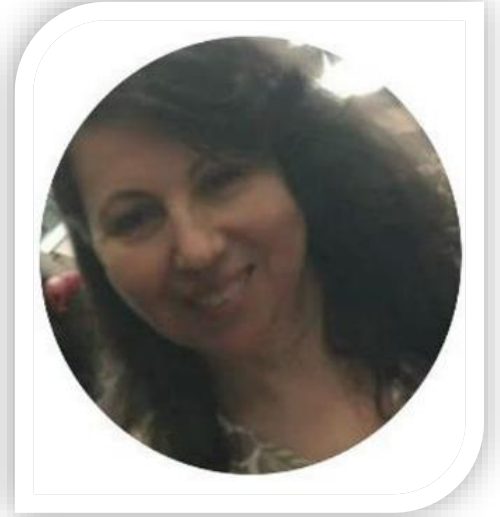
Tanpınar, “hayat toplumla birlikte yaşanır. Sorumluluklar bütün toplumundur. Yükünü kaderin ve tesadüfün ayırdığı paya göre hep beraber taşırız. Fakat tarih karşısında hesabını aydın, münevver verir” der. Bir şekilde aydın hem kendisinin hem milletin hem de bütün insanlığın sorumluluğunu taşımaktadır.

Tanpınar, günümüzün eğitim sistemine şöyle bir eleştiri getirir. “Birtakım mekteplerimiz var. Birçok şeyler öğretiyoruz. Fakat hep eksik olan bir memur kadrosu doldurmak için çalışıyoruz. Bu kadro dolduğu zaman ne yapacağız..? Çocuklarımızı muayyen yaşlara kadar okutmayı adet edindik. Bu çok güzel bir şey fakat günün birinde bu mektepler sadece işsiz adam çıkaracak. **Bir yığın yarı aydın hayatı kaplayacak...**O zaman ne olacak..? Kriz..! “

Aydın taklitçi değildir. Bilgiyle aydınlanır, fikirle olgunlaşır, akıl ve mantıkla desteklenir.

Kaynakça .

Mehmet Kaplan, Sevgi ve İlim, Dergah Yayınları, 1989, İstanbul / Peyami Safa, Seçmeler, Yağmur Yayınları, 1976, İstanbul

KARASINA**AYTEN ÇELEBİ**

*akşam vakti
bir şiir gölüne dalıyorum
sözlerden gül vermek için
sana
karardıkça gökyüzü
karaya boyanıyorum
karasına çalan bir şeyin*

*bu şiir gibi değil
okyanus
gözlerin kokulu
ben tam da burda kayboluyorum*

Sen

*rengini kattın yapraklarıma
ve sarının
yeşilin
karanın her tonuyla
boy attın dallarımda
süzülüp dönüşmek için kanımda
mayhoşça yaşamak sevdalısına benden sana*

Sen

*sınırsız afları getirdin
mapushaneme
herkes bir yere dağıldı
cürüm için
bense
döneceğim yerde bıraktım
bir adımı
taze ve eski
ezeli bir dost sıcaklığıyla
kendimin orda bıraktığıydı
kül kül
hepsi hepsi*

sen

*ibrişim telleriyle yüreğimin
her akarda farklı türküler çıkaran*

*bir cerrah ustalığıydı
deşipte canımı kaleşnikofla
paramparça ettikten sonra sözcükler*

*yaratandan
yaratıldıktan sonra bende
vahdet-i vücüt*

*yıldızların korosuydun
gece sessizliğinde evrene haykıran
senden yıldızlara
yıldızlardan bana yansıyan
kaçıpta kurtulmak
mümkün mü böylesi dünyadan
adındır kitabelerimde
yazılı kalan*

*sen
mektularıydın iç seslerimin
duyupta cevaplanamayan
taş devrinde yontulup gençliğimin
bilgi çağında cilalanan*

*kahinimdin
senin ben olduğumu söyleyen
gece karanlığında bakarken
içimde yükselen güneşe titrek
ince bir ılık hüzmeleriyle birleşerek
ulaştırıldın beni
sonsuzlukta olduğun yere dek*

*hasretimdin
yolları
kardan
borandan ayrı kapalı
sımsıkı mekik ipliği gibi sarılı
parmaklarımda
zincir zincir dolan dolan
yok edip tüm engelleri evrenimden
var olup sarılsam da boynuna
bitmeyen hasret*

*dilimdin
bende kalmayan
dolanıp dolanıp da avare
avare dairemde
bu günümde
yarınımın
dünümde pay alan
dipçiksiz bir ok gibi fırlatılan
dünyanın tüm lehçeleriyle
yalnız sevgi boyutunda
uzlaşan*

*varlığımın
var olduğumu bildiğimden beri sonsuz*

sevgimdin
sevginin özgöl ağırlığınca özgür

aynamdın
yalnız yalnızken bakabildiğim kendine
ardında sır yerine
bir başka insanı taşıyan
enine
boyuna
derinliğine gösterip de varlığını
sırtımı döner dönmez gözlerine
yakalandığım bakışlarda
saklanan öteki bene
can veren aynam
çağlayanlarımın
çağlayan
senden de
benden de öte
sen

YA HAZRETİ MEVLANA

PROF. DR. SÜLEYMAN DOĞAN

Vuslat günün kutlanır
Dil zikirle tatlanır
Gönüller kanatlanır
Ya Hazreti Mevlâna

İnsanlar sana koştu
Engin aşkınla coştı
Cümle alem buluştu
Ya Hazreti Mevlâna

Olduğu gibi göründü
Göründüğü gibi oldu
Şemsinde vuslat buldu
Ya Hazreti Mevlâna

Konya'yı mamur ettin
Aleme meşhur ettin
Karanlığı nur ettin
Ya Hazreti Mevlâna

Gök kubbe evim dedin
Halkı Hak için sevdin
Remzi oldun tevhidin
Ya Hazreti Mevlâna

Kalbimde bir sırsın sen
Muhammed gülsün sen
Süleyman'a pirsın sen
Ya Hazreti Mevlâna

ARALIK (İBN HAZM ile NU'M)

HÜZEYME YEŞİM KOÇAK

Aslında aynı evde yaşamışlardı. Kızın, niye daha önce dikkatini çekmediğini bilmiyordu.

Anlasaydı belki daha çabuk harekete geçerdi. Başka planlar yapardı. Zamanı hızlandırır, durdururdu. Bir büyücü gibi dilediği kıvama getirirdi, hükmederdi, ram ederdi.

16 yaşındaydı o aralar.

O ise, gönül çelici/ çekici/ delici/ yiyci; en güzel illet/ belâ/ mâsiva/ en görkemli hevaydı.

Ziyadesiyle şirin/ sevimli/ tatlı/ zeki/ iffetli/ ölçülü/ **çok** kusursuzdu. Teennili hareket ederdi, musikişinastı. Vazifelerini, işini hakkıyla yerine getirirdi. Eleştirilecek husus bırakmazdı. Daima nazik ve zarıftı. Lâtîfti afıf, tüy gibi hafıftı.

Onu elde etmeye kalkmak cesaret ve neticede elbette esaret meselesiydi.

Tavır mesafe koyarken, sınırları insafsız bir soğuklukla ayarlarken bile cazibesini korur; gurur, enaniyet ve yaban erkeklik duvarlarını yıkar.

Bu konuda cömert, fattan, cilveli, lütüfkâr olan hemcinslerinden herhalükârda ayrılmaz. Celâli, melâli, her hâli iyiydi âliydi.

Kalbini değsin diye ayakları dibine fırlatmıştı. Ama genç kız, hiç umursamaz görünüyordu. İki yıl boyunca peşinde inletmişti.

Mutadî konuşmaların, günlük meşgalelerin dışında küçük bir avuntu, teselli payı, minik bir işaret, bir sadaka, yakınlık umudu koparmak, hatta köpeklerin hissesine razı olmak yetecekti. Tek O, tek O...

Fakat bütün gayretleri boşa çıktı. Cariye Nu'm, evin küçük efendisine karşı dirençliydi.

O eğlenceyi, o bahçeyi ve taraçayı unutamıyordu.

Hatırlıyordu. Bir şenlik günüydü. Evlerinde toplantı tertiplenmişti. Ki yüksek sosyeteye mensup aileler benzerini sık sık düzenlerlerdi. Başta aile fertleri olmak üzere kardeşinin karısı ve hürriyetlerine kavuşmuş hizmetçilerin, kölelerin kadınları bir aradaydı.

Gündüz bir müddet evde kaldıktan sonra, evin diğer bölümüne, taraçaya geçtiler.

Burası bahçeye nazırdı ve bütün Kurtuba şehri önlerinde uzanıyordu. Taraçanın duvarlarında geniş demir çitler, parmaklıklar bulunuyordu. Misafirler demir parmaklıkların aralıklarından şehri seyretmeye başladılar.

Nu'm'un nerde olduğunu merak ediyordu. Hangi parmaklıktan şehri seyrettiğini bulmak, varlığını daha derinden duyumsamak, buluşmak, aralık sefası.

Bir aralık onu yakaladı. Aralığı, uzaklığı büyütme istemiyordu. Aştan öleyazdı, az kalsın musalla taşına yatırılazdı.

Ancak genç kız, erkeği fark etti. Fazla yaklaşmasına fırsat vermeden yandakine, daha ilerisine geçti. Böylece hoş bir kovalamaca başlamıştı.

Aralık bir başka aralık, bir diğeri; şüphesiz bu bir aralık işvesiydi. Ama aşk aralıksızdı, fasılasızdı.

"Benim kendisine delicesine âşık olduğumu biliyor" diye düşündü.

Ne kadar gizlenmeye, başka edaya, kılığa büründürülmeye çalışılırsa çalışılsın aşk

aşikârdı, çıplaktı. Âşığın varlığından kokusundan, her biri tutkuyu ifşaya kararlı uzuvlarından, bakışlarının gözü kara delilli şerhli ispatından, bazen bedeninin bazen neredeyse ruhunun ifnasından pek fena belli olurdu.

Yani bu satırlar gibi ayan beyan, şeksiz şüphesiz okunurdu. Kimi aşk basamaklarıysa sâfi nura doğruydı.

Bereket, kimse olan biteni ayırt edemiyordu. Herkes bir aralıktan/ açıdan/ şehrin değişik manzaralarını seyretmeye koyulmuş, kendi âlemine dalmıştı.

Kadınlar mahpus hayatlarına bir ara(lık) vermişlerdi.

Daha sonra bahçeye geçtiler. Cariyelerin sergilenesi türlü marifetleri vardı.

Nu'm'un benzersiz meziyetlerinden ekseri kişi haberdardı. Sahibesi olan hanımdan, şarkı söylemesi için iznini rica ettiler. Hanımefendi böyle safalı bir günde, müzik dinle(t)mek ve hizmetlisinin kabiliyetini göstererek şüphesiz öğrenmek istiyordu.

Emir üzerine, udu eline aldı Nu'm. Akortu dahi harikaydı. Sırf billur bir su gibi akan beyaz ellerini seyretmek bile, gönlü bayram yerine, şahsı da sevinç delisi, şaşkaloz bayram çocuğuna döndürürdü.

Mızrap tutan nazenin eli, bilmeksizin ölümsüz bir aşkı besteliyordu.

İbn Hazm (Ebu Muhammed) kavruk duygularının cesur, yepyeni açılışlarıyla, varlığının aşktan savrulmuş, doludizgin koşusuyla hayretlere düşüyordu.

Nu'm, Abbas b. El-Ahmed'in meşhur mısralarını şarkı olarak söylemeye başladı:

"Ben bir güneşle büyüledim ki; battığı zaman battığı yer sanki bir gelin odası mahremiyetine sahip

Profilden bakılınca parşömen tomarları kıvrımlarını andıran genç, güzel bir cariye niteliğinde bir güneş!"

Ürkekti. Bütün yakınlaşma çabalarını engelliyordu. Delikanlı, onu kınamaması gerektiği kanaatindeydi. Nu'm'un tavrı için mazeretler buluyordu kendine:

"Zaten hilal uzak değil midir? Ceylanlar ürkek değil midir?"

Cariyenin adını andığı şairi, esasında kıskanmıştı. Şiirle aşkını yüzüne çarptı, şiirle vurdu çaldı, şiirle püskürdü kaldı:

"Yüzündeki güzelliği görmemi, güzel, tatlı sözlerini duymamı engelledin; bana karşı cimrice davrandın.

Sanıyorum, Rahman olan Yüce Tanrı'ya oruç adamışsın! Bugün yaşayan hiç kimseyle konuşmuyorsun!

Bununla birlikte, el-Abbas'ın şiirini şarkı olarak söyledin! Öyleyse kutlayalım el-Abbas'ı, kutlayalım!"

Sözleri iğneleyiciydi, ancak gerçeği itiraftan da geri kalmayacaktı:

"Eğer Abbas seninle karşılaşsaydı, sevgilisi Fevziye'yi bırakır,

Ondan tiksindir, senin aşkınla aklı karışır; mecnuna dönerdi."

Oysa beyhude yere üzölmüş, telâşlanmıştı. Hisleri karşılıksız değildi.

Genç kız da ona tutkundu. Tırmanmaya hazır eşdeğer cevaplar, aşklarını büyütecek yükseltecekti.

...

Zaman aşkla aralandığı gibi, ölümle de aralanırdı. Meşum bir aralıktı. Belki de aylardan buz kesen, canları kabzedenden Aralık'tı.

"Günler geçti. O, mezar taşları ve toprak üçlüsü ortaya çıktı.

Öldüğünde, yirmi yaşından daha da küçüktüm; Nu'm ise benden de küçük.

Vefatından sonra, yedi ay süreyle hiç elbisemi çıkartmadım, gözlerimden hiç yaş dinmedi. Hâlbuki pek ağlayamazdım.

Yeminle söylüyorum, vallahi şu ana kadar teselli olamadım! Eğer fidiye mümkün olsaydı, bana miras kalan servetle kendi kazancımı birleştirip hiç tereddüt etmeden onu tekrar satın alırdım.

En değerli organlarımdan birini uğrunda severek, isteyerek hiç çekinmeden feda ederdim. Ondan sonra mutluluğu hiç tatmadım. Hiç unutamadım.

Onun dışında başka biriyle o denli içli dışlı olamadım **asla**. Ona karşı duyduğum sevgi, önceki sevgilerimin tümünü silip süpürmüş, ondan sonrakileri de haram etmiştir.”

Artık kavuşma umudu, dünyada sadece düşlerde kalmıştı. Bazen uyanırken, nafile gündüz düşleri görüyordu. Ama yine de bazı geceler vaatkâr ve emsalsizdi.

“Gece her yana egemen olup, karanlık iyice basınca, Nu'm'un hayali geldi, yatağımda uyurken beni ziyaret etti.

Onun toprak altında yattığını biliyordum, tıpkı önceden ona alıştığım gibi geldi yanıma.

Ve birden eskisi gibi oluverdik; eski günlere, eski zamana döndük. Tıpkı eskiden yaşadığımız gibi. Yinelenen bir mutluluk ne güzel!”

Hâlbuki sürekli aynı rüya görülmüyordu. Sevda yüklü bir mazi, aşka gark olmuş, terütaze hayat aynen şekillendirilemiyordu. Hiçbir şey kalıcı değildi, mütemadiyen değişiyordu.

Bazı kararlar verdi.

...

Hukukçu, edebiyatçı, usul bilgini, muhaddis, dilbilimci, dinler tarihçisi ve şair, 400 cilt eser yazdığı rivayet edilen İbn Hazm (993- 1064) bundan böyle devasa aşkını; aşka dâir en güzel eserlerden biri olan muhteşem kitabı *Güvercin Gerdanlığı*'nda yaşatacağı.

Azatlı bir kölenin torunuydu Ebu Muhammed ve yâri güzeller güzeli cariyeye Nu'm.

İki esir, boyunlarına dolanmış zincir, güvercin gerdanlığı; bütün sevenlerin başına, boynuna ve ruhuna geçmiş o muhteşem halka, alâmetifarika.

Ve soluksuz, son nef(e)se, ebediyete kadar; öpülesi uğrunda ölünesi o (kara) çılgın sevda...

Kaynak

İbn Hazm, Güvercin Gerdanlığı, ter: Mahmut Kanık, İnsan Yayınları, İstanbul 2001

BİLEN BİLİR KIRIK YERİM NEREMDİR...

CENGİZ AYDOĞDU

Tulû eden Avrupa karşısında gurûb eden devlet güneşini asr vaktine çekmek işiyle - en az münevver takımı kadar- uğraşan ulemânın en büyük talihsizliği geri kalmışlığın sadece askerî ve iktisadi sahada olduğunu zannetmesiydi. İktisadî ve askerî sahadaki Avrupalılaşıma düzenlemelerinin en büyük destekçisi ve savunucusu ulema sınıfıdır. Osmanlı reformları yapılırken iktisadî değişikliklere - zannedildiğinin aksine- hiçbir İslâmî tepki gelmediği gibi laik iktisadın postülaları da Osmanlı zihninde itirazsız kabul görmüştür.

Eksikliğimizin iktisadî ve askerî sahada olduğuna inanan Osmanlı ulemâ ve intelijansiya takımı, Batının ilmini ve fennini almamız gerektiği konusunda aralarında hiçbir ciddi anlaşmazlığa düşmediler. Hatta sanki zihniyet ve ahlâk planında her şey mükemmelmış gibi mevcut yapıyı takdis ederek Batıya karşı statükoyu müdafaa ve muhafazaya gayret etmişlerdir. İşte Osmanlı modernleşmesindeki zihni sefâletin ölü noktası tam burasıdır.

E. Güngör'ün isabetle belirttiği gibi *"Din değişmediği halde"* insanların dine ve dünyaya ait telakkileri ve en önemlisi dünya şartları değişmiş, bu değişiklik tam olarak tespit ve tefsir edilemediği için kurucu ve hamleci zihniyet, yerini mevcut yapıyı takdis ederek devam ettirmeyi dindarlık sayan müdafaacı zihniyete bırakmıştır.

Değişimi takip edip, değişeni ve değişmeyi tespit ederek *"yeni dünya"*nın meydan okumasına karşı uygun müdafaa tavrını ortaya koyması beklenen yeni aydın sınıfının geleneği aşırı tenkitlerinin aksi yönde tesiri

olmuş hem kendi söyledikleri itibar görmemiş hem de zihniyet ve kültür planında ifrat tefriti doğurmuştur. Tarihî Müslüman gururu, Batı karşısında ahlâkî değerlerini savunmak zorunda kalmış ve en büyük yanlışı da bu noktada yapmıştır.

Eğer mümkün olsa da İslâm dünyası ve özellikle Osmanlı, Avrupa ile hesaplaşmak zorunda kalmadan, Avrupa'nın tazyikini hissetmeden kendi zihniyet dünyasını gözden geçirebilseydi netice farklı olurdu, diye düşünüyorum. *Belki o zaman görülecekti ki, değişiklik yapılacak asıl saha, zihniyet ve ahlâk dünyasıdır.* Zira İslâm, bütün müesseseleri ile gelişip olgunlaşmış, refah ve zenginliği tatmış ve zevale yüz tutmuş medeni bir yapıyı ayakta tutmaya yarayabilecek statükocu bir zihin yapısına müsait değildir. Kurucu ve hamleci bir yapıyı öngörür. Zaten *"tebliğ"*in esprisi de budur.

Kaldı ki, 18. ve 19. yüzyıllarda Müslümanların Avrupa'ya İslâm'ı tebliğ ettiğini söylemek mümkün değildir. Diyeceksiniz ki ne Müslümanlar tebliğ yapacak ne de Avrupa dinleyecek vaziyette idi. Zira *"efendiler kölelerden nasihat dinlemezler"*. Doğrudur; 7. yüzyıl da İranlı aristokratlar da böyle düşünüyordu. Ancak bir müddet sonra İranlı bir aristokrat şöyle hayıflanmak zorunda kaldı. *"Hiçbir şeye yanmıyorum da şu çöl baldırı çıplakları gelip ülkemizi fethettiler, saraylarımıza oturdular."* Görülüyor ki bütün mesele *Bedüüzzaman*'ın dediği gibi, *"Doğru İslâmiyet'i ve İslâmiyet'e layık doğruluğu"*

gösterebilmektir. Bu gerçek bugün için de câridir.

Evet, kapitalist gelişmeyi bütün fonksiyon ve kurumları ile düşünüldüğünde Osmanlı'nın tercihe şâyan bulması mümkün değildi. Ama o devrin şartlarında yaşayan, cari olan Osmanlı zihniyet ve ahlâk dünyasının arz ettiği manzara, değil, Avrupa medeniyetine karşı, kendi ait olduğu değerler dünyasının mantığı içerisinde bile kolaylıkla savunulacak durumda değildi. 17 ve 18. yüzyıllarda genel idare ve sosyal durum hakkında sunulan lâyiha ve risalelerde sistemdeki bozulma ve aksaklıklar kabul edilmekle beraber teklif edilen ıslahat programları mevcut zihniyet yapısını veri kabul eden ve kanun-u kadîme dönmeyi çare olarak öne süren bir mantık taşıyor ve sistemin dışında bir çözüm olabileceği düşünülüyordu.

Biliyoruz ki asıl değişim, zihniyet planında yapılan değişimdir. Askerî ve iktisadi sahada yabancı bir mentalite ile yapılan reformlar, er geç cari zihniyet dünyasının muhkem kaziyeleri ile tasfiye edilebilir veya asıl hedefinden başka mecralara sürüklenebilir. Ve arzu edilenin dışında hiç beklenilmeyen neticeler asıl olabilir.

Türk modernleşmesi ordu, devlet düzeni ve nihayet zihniyet değiştirmeleri sırasıyla yapılmıştır. Devletin kurtarılması endişesinden hareket edildiği için eksikliğin hissedildiği ilk yer, savunmanın ilk yapıldığı

saha, askerî saha olmuştur. Ve tabiatıyla askerî reformlar ilk reformlardır. Kifâyetsiz kaldığı görülünce, devletin işleyiş nizamı üzerine düşünölmeye başlanmış ve o da denenmiş. Ve çok kısa bir süre içinde hazin bir şekilde zihniyet değişikliğinde karar kılınmıştır. Hatta daha da ileri gidip toptan bütün milleti değiştirmeyi (dışardan damızlık erkek getirerek) düşünenler dahi çıkmıştır.

Ancak, bu arada da boş durulmamış birçok sahada bu tereddütler arasında yeni reformlar hayata geçirilmeye devam ettirilmiştir. Gelineen noktada yapılması gereken şey yepyeni bir zihniyet âlemi inşâ etmekte ama hiç kimsenin bu kabul edecek hali yoktu. Kendinden bağımsız olarak yapılan idarî ve askerî düzenlemelerden zihniyet de değişim kanunlarına uygun olarak nasibini almış ve hiçbir reformu kabul edemeyecek kadar karışmıştır. Henüz yeni bir zihnî inşâ zarureti inanamıyorduk.

Neticede kurtarılması düşünülen devlet kaybedildiği gibi devletin dayandığı zihniyet âlemi de o zihniyet evlatları tarafından yok sayılmıştır. Varılan yer, Avrupa ile bütünleşmenin erişilmesi güç bir hayâl olarak cemiyetin nişângâhına yerleştirilmesidir. Oysa kalkış noktamız Avrupa ile bütünleşmek değil rekabet etmek gibi evrensel bir endişe idi. Girişilen her reform hareketi başarısızlığa uğradıkça Türk aydını evrensel olabilme misyonunu kaybetmiş ve mahallileşmiştir.

KOPARDIM ÇÜNKÜ ÇOK GÜZELDİ

FATMA TUTAK

Bir.

Göz kamaştırıcı bir aydınlığa uyandım. Etrafım silme çayır çimen ve yoncayla kaplı. Mahmurluğunu üzerinden henüz atmış bir salkım söğüt baharın ılık rüzgarını içmiş müşfik dallarını üzerime yayıyor. Bununla beraber güneş kristalleri minicik yapraklarımda ıpıl ıpıl.

İlk ziyaretçim açık renk kanatları olan narin bir kelebek. Beyaz yapraklarımın ortasındaki sarı tepeciğe konar konmaz seherle düşen çiğ tanelerinden birkaçı yerinden oynayıp gövdeme sızıyor, ürperiyorum. O da ıslanmış olacak ki narin bacaklarını ovuşturuyor. Bir diğeri zaman zaman hızını artıran esintinin etkisiyle üzerime konamadan savruluyor. Yanımda yöremde yapraklarımın üzerinde, gövdemde uç uç böcekleri oynuyor. Az sonra aceleleri varmış gibi bir yerde karar kılmadan renkli kanatlarını açıp gözden kayboluyorlar.

Ne de olsa anneleri onlara terlik pabuç alacak... Yeşil kahverengi dal parçalarını andıran çekirgeler bir oraya bir buraya zıplıyor. Kara sinekler kavga ederken büyük bir gürültü koparıyor. Yenilip cansız yere serilenleri oradan geçen bir karınca taburu alıp götürüyor... Bu hengâme güneş ufukta yarı kapalı bir göz halini alıncaya değin sürüyor. Ardından yukarıda mavili, menevişli, morlu, kızılı bir şehrayın başlıyor. Beyaz yapraklarımı teker teker kapatıp derin bir uykuya dalmadan önceki son görüntü işte bu göz kamaştırıcı ışık şöleni oluyor.

Kardeşlerimle beraber henüz uyandığımız bu alemde hayat bulmanın eşsiz lezzetini tadıyoruz. Toprağımız bereketli yağmurlarla besleniyor, kar beyazı tacımız gün

ışığıyla. Sonra birdenbire nereden geldiği belli olmayan bir ses beklenen taşıyıcının varlığından söz ediyor. Bu ses yankılanarak ve hızla yayılarak bir uğultu şeklinde kaplıyor ortalığı. O “taşıyıcı”, o posta müvezzii gelecek ve bizdeki hayat nüvesinden alıp meçhul uzaklara taşıyacak ve böylece ebedi olabileceğiz... Bu muştuya hasretle yerimizi belli eden tatlı rayihalar yayıyoruz etrafa. Onu bekliyoruz; o gelince müjdelere getirecek biliyoruz. Bizden ötelere hususi haritalarımızı içeren mektuplar götürecek seziyoruz.

Bir sabah gün ağarıp ilk sıcaklığı çayırılığa yayılmaya başlayınca lavantalar, biberiye, sarı salkım, mimozalar, laleler hep bir ağızdan sesleniyor: Geliyorlar! Oynak bir poyrazın helezonuyla vızıltıları uğultu şeklini alan haberci kabilinden iki üç öncü açılışı yapıyor. Sonra üçerli beşerli gruplar halinde sökün ediyorlar. Kardeşlerimle beraber heyecan içindeyiz. Nihayet diyoruz, nihayet ebediyete uzanacak, sonsuz olacağız. Sıra bize ha geldi ha gelecek; heyecanın doruklara ulaştığı civcivli anlar... Tam bu anda dev ayak sesleri duyuyoruz. Bilmediğimiz bir dilde birkaç kelim, kıkırdamalar derken pıt! Her yer kararmadan önceki son his: Gövdemden yukarı doğru yayılan can sızısı...

İki.

Tersliklerle dolu bir gün olacağı daha sabahtan belliydi. Alarmı kapatmamla servisin ısrarlı korna sesine irkilerek uyanmam bir oldu. Tabi şoföre soracak olursanız aracı tam altı

buçuk dakika beklettiğimi ve benim yüzümden kalan personeli alması gereken zamanın bir hayli sarktığını söyleyecektir. Saati kapatır kapatmaz diyorum yahu ne altı buçuk dakikası! İyi ki ne giyeceğime karar verip giysilerimi akşamdan hazırlamıştım.

Yüzümü dahi yıkamadan hızlıca hazırlanıp aç biilaç çıktım evden. Apartman merdivenlerini ikişer ikişer inerken anahtarları içerde unuttuğumu fark ettim ama hem o an elimden bir şey gelmeyeceği hem de seçeneğim olmadığı için servise bindim. Neyse ki kulaklığı unutmamıştım. Cam kenarı bir koltuğa yerleşip kulaklığı taktığım anda yeniden kendi dünyama dönmüş olacaktım. Bunları kurarken telefonu elime aldım ve bingo! Telefonu şarj etmeyi unutmuştum. Aferin bana! Şimdi iş yerine varıncaya kadar şoförün trafikteki diğer araç sürücülerine verip veriştirmelerini – pek çok sürücü gibi kendinin mükemmel araba kullandığını ve kurallara harfiyen uyduğunu düşünüyor- dinleyecektim.

Her neyse cam kenarı bir koltuk da bulamamıştım zaten. Tersliklerin bu kadarla kalmasını dileyerek ve içimden anneannem gibi “La havle” çekerek boş bulduğum yere oturdum. Telefonun kalan yüzde beşlik enerjisi ile gelen kutusunu kontrol ettim. İki mesaj, ikisi de stajyer çocuktan. Hım, ne acaba diye düşünüp hemen açtım. Konu başlığında beraber çalıştığımız dosya adı, yanında da ‘son hali’ yazıyordu. Ne yani tamamlamış mıydı, hem de tek başına! O dosyanın en iyi koşullarda iki günlük işi vardı o da birlikte çalışmak koşuluyla! Vay be ne yetenekli çocuk, aferin. İyi de niye? Neden yapsın ki böyle bir şeyi.

Yoksa Ayfer-hemen yan masadaki arkadaşım- “Bu çocuk senden hoşlanıyor” derken haklı mıydı? Aman canım, duy da inanma. Ayfer’in sözünü ciddiye alacak değilim ya! Hem daha geçen ay genel müdür Hayati beyin yeğeni askerde intihar etmiş diye laf çıkarmış haftasına çocuk teskeresini aldığı gibi şirkete gelip herkesi asker selamıyla selamlamamış mıydı? O yüzden kızım, en iyisi kimse görmeden sakince o ağzının kenarında beliren gülümsemeyi sil ve gerçek dünyaya dön.

Bu düşüncelerle yolu neredeyse yarılacak diyordum ki o an ne olduğunu

anlamadığım bir patlama sesinin ardından servis bir sağa bir sola yalpalamaya başladı. Şoför ani bir manevrayla direksiyonu sağa kırdı ve araç yol kenarındaki mucurlu alana doğru savrularak durdu. Sol arka lastik patlamıştı ve biz şoförün soğukkanlılığı sayesinde kurtulmuştuk. Hepimiz aşağı indik. Burası şehrin yeni imara açılan merkeze uzak bir semtiydi. İnşaat halindeki çok katlıların yanında kentsel dönüşüme direnen eski ve mahzun tek katlı evler bir arada eski ve yeninin göreceli panoramasını sunuyordu.

Hemen yanlarında uzun süredir boş olduğu anlaşılan bir arazi baharın geldiğini müjdelercesine yeşillenmişti. Tabiat sanki burada kendine ayrılmış bir köşe bulmuş ve tüm hünerini sergilemişti. Yemyeşil çayırın üzerini gören gözler için hemen her renkte çiçekle şenlendirmişti. Mor çiğdemler, kırmızı turuncu gelincikler, erguvan renkli yabancı çuhalar... Bilmem hangi tarihte ne sebeple kesilmiş ve yarım kalan gövdesinden tekrar yeşermiş bir ahlat ağacı ve onu şefkatle sarıp sarmalayan morlu beyazlı gündüz sefası. Gözüm az sonra sarı noktaları andıran kır çiçekleriyle bezenmiş çayırılığın ortasında açan bir küme papatyaya takıldı.

Taç yapraklarındaki inci beyazlığına ve orasındaki berrak sarı renge hayran kaldım. Papatyaları öteden beri pek severim zaten. Hemen bir tanesine uzanıp kopardım ve olanlar oldu. Benimle aynı zamanda papatyalara hamle eden bal arısı sürüsünün işine engel olduğumu düşünmemiştim doğal olarak. Düşünmüş olsaydım şayet şu an bir hastanenin acilinde kıpkırmızı olmuş şiş parmağıma bakıp acı çekerek kendimden geçmezdim. İyi ki arkadaşlar arı sokmasına alerjim olduğunu biliyorlardı ve fark eder etmez ambulansa haber verdiler. Ne demeli, buna da şükür.

Üç.

Kış boyu süren eğitimler nihayet sona erdi ve kraliçenin yüksek müsaadesiyle sahaya indik. İşçi arıların uyması gereken temelde üç kural vardır. Birincisi öncüler arasında veya birliğin içinde olman fark etmez, asla gruptan ayrılma. İkincisi İletişimi koparma. Üçüncüsü ise bir tehlike anında hemen silahına başvurma ve mümkün olan en kısa sürede oradan uzaklaş.

Sabahın ilk ışıklarıyla yola çıktık. Önceden edindiğimiz bilgiye göre kovanın kırk beş derece kuzeyinde çiçeklerin yoğun olduğu bir çayırılık bulunuyordu. Öncüler alan araştırması yaptı. Her şeyin yolunda olduğu haberi bize ulaşınca vakit kaybetmeden harekete geçtik. Giderken yol üstünde önümüze çıkan hanımelinin gönül çelen rayihasıyla o yapışkan ve leziz balına davet eden çağrısını duymazdan gelemezdik. Kısa bir uğrak verip esritici özü -ancak tadına varacak kadar yanımıza alacak kadar değil- kahvaltı niyetine mideye indirdik. Tazelenmiş ve enerji dolu olarak kır çiçeklerinin bulunduğu çayırılığa yöneldik.

Oraya vardığımızda öncülerden biri az zamanda çok verim politikası gereği oyalanmadan bulabildiğimiz tüm çiçeklerden özüt alarak arka ayaklarımızda bulunan kesecikleri iyice doldurmamızı söyledi. Herkes dağıldı. Kimi sere serpe yayılmış gündüz sefasına kimi çiğdemlere kimi yabani lalelere kimi de gelinciklere yöneldi. Ben bizim on iki numarayı takip etmeye karar verdim. Çok hoş çocuktur lakin azıcık safça olduğundan fevri davranışlar sergiler ve çabucak öfkelenir. Bu da onun suçu değil aslında. Bazıları onun bu zaafından faydalanarak eğlenmek istiyor. Bilerek onu sinirlendirecek hareketler yapıyor. Öfkesi kabarıp sağa sola çatmaya iğnesini göstermeye başlayınca da karşısına geçip gülüyorlar.

Yoksa az önce de dediğim gibi iyi çocuktur, hoş çocuktur bizim on iki numara. Neyse Efendime söyleyeyim on iki numarayı takip edeyim hem yarenlik eder hem de ona göz kulak olurum dedim. Bizimki önce boru çiçekli salkımların yanına uçtu. Orada azıcık eğlendikten sonra ağacın kök kısmını mesken tutmuş kahverengi mantarlara yöneldi. Tam ne yapıyor bu deli çocuk şimdi kokularından gönlü bulanacak derken bir de baktım mantarların az ötesinde öbekleşmiş sarılı beyazlı papatyaların arasına daldı. Tabii ben de peşinden. Bizimle beraber birkaç arı daha geldi ki papatyalar üç beş arının toparlayabileceğinden çok daha fazlaydı. Bütün sürünün toplanması an meselesiydi zira bu güzel çiçekler davetkar kokularını etrafa yayarak adeta açık adres sunuyordu.

Bu saf güzelliğin arasında neşe içinde uçarken bir yandan heybemizi dolduruyor bir yandan da leziz öz suyundan kana kana içerek susuzluğumuzu gideriyorduk. Papatyaların birini bırakıp birine konan On iki numaranın da keyfine diyecek yoktu. O an bizim işgüzar çete -karınları iyice doymuş ve türlü çeşitli nektarın etkisiyle kafaları da güzeldi- gelip on iki numarayı sıkıştırmaya başladı. Etrafında dönüp alay ediyor, damarına basıp kışkırtmaya çalışıyorlardı. O, önce bunlara aldırılmaz göründü. Papatyalar arasında dolaşmaya ve keseciklerini doldurmaya devam etti.

Fakat nereden çıktığını anlamadığımız dev bir mahluk, bizim kovanları açıp ballarımızı alanlara benziyordu, peyda oldu ve papatyaları koparmaya başladı. İşte ne olduysa o zaman oldu. On iki numara kışkırtmaların da etkisiyle iğnesini çıkardığı gibi dev mahlukun parmağına saplayıverdi. İki feryat; biri dev mahlukun sesiydi ki bizce etkisini tahmin edersiniz, korkunçtu. Öteki, bizim deli çocuk insan hariç tüm yaratılmışın duyacağı feryadı papatyalarınkine karışarak toprağa serildi. İğneyle beraber organlarının bir kısmı da vücudundan kopmuş ve muhtemelen battığı yerde kalmıştı.

Yazık oldu papatyalara...

Yazık oldu bizim deli oğlana...

MEVHUM

ARŞ. GÖR. NURİ ÇİÇEK

(Doygunluk Yanılsaması Üzerine Bir Deneme)

*İnsan her çağda bir şeyleri fazla
tüketti.
Toprağı, zamanı, sözü, eşyayı...*

Ama ilk kez bu kadar dolu hissedip bu kadar aç kaldı. Bugünün insanı, bilgiyle çevrili; görüntülerle kuşatılmış, seslerle, uyarılarla, çağrılarla sarılmış durumda. Buna rağmen iç dünyasında derinleşen bir yoksunluk hissi taşıyor. Bu yoksunluk, doğrudan bir eksiklik gibi hissedilmiyor. Aksine, fazlalığın içinde gizlenmiş bir boşluk olarak büyüyor.

Dijital çağ, insana sınırsızlık vaadiyle geldi. Sınırsız bilgi, sınırsız iletişim, sınırsız erişim... Her şeyin ulaşılabilir olduğu bu dünyada insan, kendini daha güçlü, daha donanımlı sanmaya başladı. Oysa sınırsız olan her şey, bir süre sonra ölçüsüzlüğe dönüşür. Ölçü kaybolduğunda ise denge bozulur. Denge bozulduğunda insan yalnızca yorulmaz; yönünü de kaybeder. Bugün yaşadığımız hâl, tam olarak budur: *Yorgun ama nedenini bilmeyen, meşgul ama derinleşemeyen, bağlı ama köksüz bir insan hâli...*

Bu noktada **“dijital obezite”** yalnızca bir tanım değildir; çağın ruhuna dair bir işarettir. Obezite, bedenın taşıyamayacağı kadar fazlalıkla yüklenmesidir. Dijital obezite ise zihnin ve ruhın sindiremeyeceği kadar uyarıların dolması. İnsan bu doluluk hâlini başlangıçta bir avantaj sanır. Daha çok şey bilmek, daha çok şeye yetişmek, her an bağlantıda olmak... Fakat zamanla bu doluluk bir ağırlığa dönüşür. Zihin ağırlaşır, dikkat dağınık, anlam yüzeyde kalır.

İnsan zihni hız için yaratılmadı. O, derinlik için vardı. Bir düşüncenin olgunlaşması, bir duygunun yerini bulması, bir anlamın kök salması zaman ister. *Dijital akış ise zamanı tanımaz. Görüntüler saniyeler içinde gelir ve gider. Düşünceler tamamlanmadan bölünür. Duygular yaşanmadan yer değiştirir.* Böyle bir ortamda insan, hiçbir şeyle gerçekten kalamaz. Kalınamayan her şey, içeride eksik bir iz bırakır.

Bu eksiklik, en belirgin biçimde insan ilişkilerinde kendini gösterir. İnsanlar artık yan yana geldiklerinde bile tam olarak bir arada değildir. Aynı masada oturulur, aynı mekân paylaşılır, aynı cümleler söylenir; fakat bakışlar başka yerlere kayar. Bir ses konuşurken, bir ekran ışığı dikkati çalar. Bir yüz karşımızdayken, başka yüzlerin görüntüsü akar parmaklarımızın altında. Böylece beden burada kalır; zihin başka yerlere savrulur.

Bu yeni uzaklık biçimi sessizdir. Kimse bağırmasın, kimse kapıyı çarpmasın. Ayrılık ilan edilmez. *Yalnızca bakışlar bölünür. Dinlemek yarım kalır. Cümleler tamamlanır ama temas eksik kalır. İnsan, karşısındakini kıldığını çoğu zaman fark etmez bile. Çünkü kırılan şey, yüksek sesle değil; dikkatin çekilmesiyle olur.*

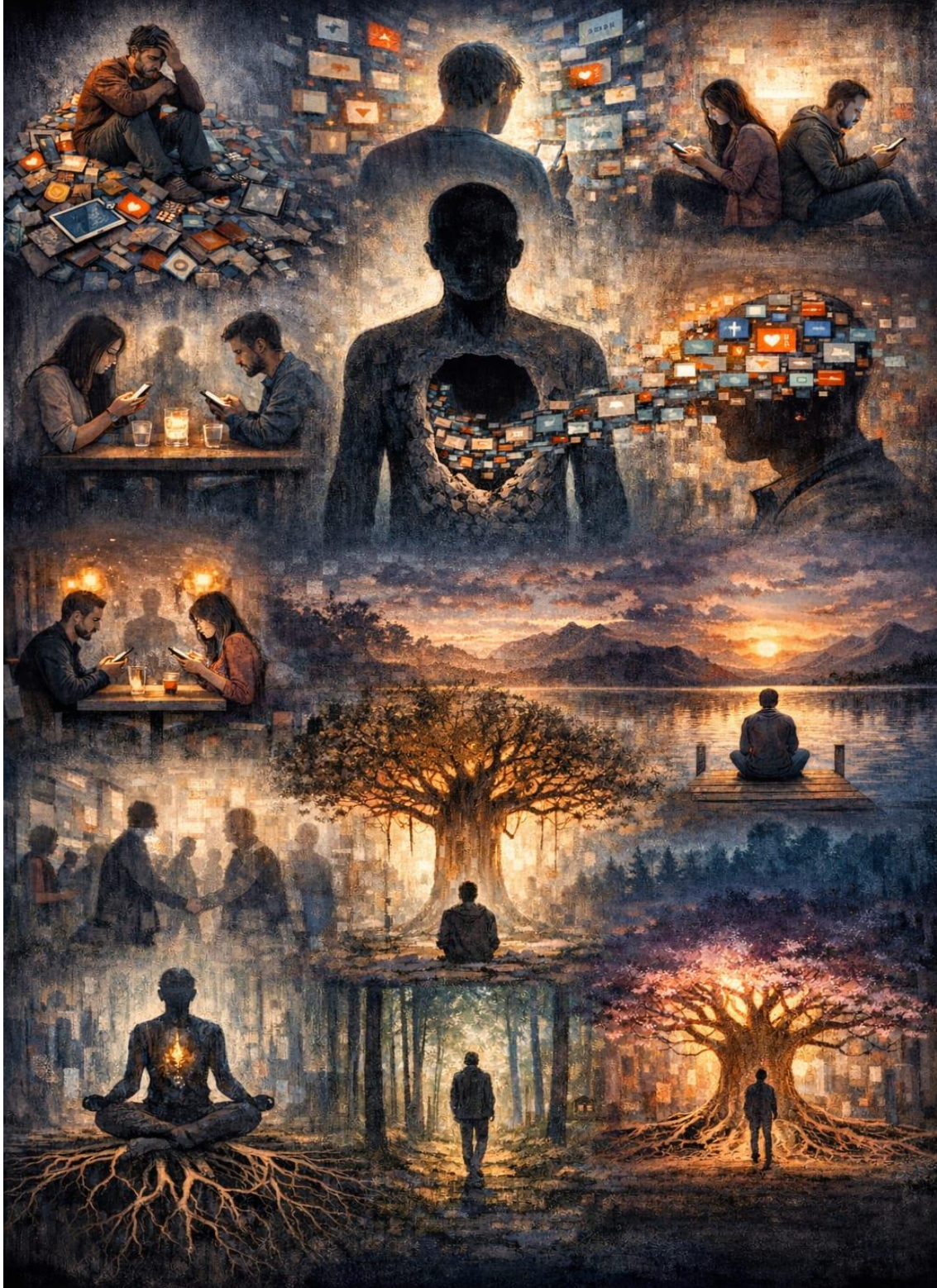
Eskiden ilgisizlik açık bir tavidir. Yüz çevirmek, susmak, uzak durmak... Şimdi ilgisizlik daha ince, daha örtük. İnsan, karşındakine bakıyormuş gibi yaparken aslında başka bir dünyaya bağlı kalabiliyor. Bu durum ilişkileri görünmez biçimde aşındırıyor. *Çünkü*

insan, görülmediği yerde eksiliyor. Bir sohbetin ortasında aniden duran cümleler, yarım kalan tebessümler, kopan bakışlar... O anlarda, odada adı konmayan bir boşluk oluşur. Konuşma sürer; fakat derinlik geri gelmez.

Bu hâl zamanla sıradanlaştı. Kimse yadırgamaz oldu. Birlikteyken başka yerlere bakmak, konuşurken bölünmek, dinlerken kaçmak normal kabul edildi. Oysa sıradanlaşan

her şey, bir kaybı gizler. İnsan, ilişki kurmanın ne kadar emek istediğini unuttu. Bir bakışın, bir susuşun, bir cümlenin ağırlığını taşımayı bıraktı.

İlginin bu şekilde bölünmesi yalnızca karşısındakini etkilemez; insanı da içeriden aşındırır. Çünkü bir başkasına gerçekten bakamayan, kendine de uzun süre bakamaz. Sürekli başka yerlere kayan zihin, içeride

kalamaz. İçeride kalamayan zihin derinlik üretmez. Böylece ilişkiler yüzeyde, duygular yarım, düşünceler eksik kalır. İnsan, kendi hayatını yaşamak yerine izlemeye başlar.

Sessizlik, bu çağda en çok kaçılan şeydir. Çünkü sessizlikte dikkat dağılmaz, akış durur, kaçış yoktur. Telefonun kapandığı, ekranın karardığı anlarda ortaya çıkan huzursuzluk tesadüf değildir. Dış gürültü sustuğunda, iç boşluk duyulur. İşte bu boşluk, **dijital tokluk yanılsamasının** ardındaki asıl gerçektir. İnsan, dolu hissettiği hâlde neden eksik olduğunu o an fark eder.

Bu yüzden insan, içindeki boşluğu dışarıyı doldurarak kapatmaya çalışır. Daha fazla içerik, daha fazla bağlantı, daha fazla uyarı... Ama boşluk dolmaz. *Çünkü o boşluk içerikle değil, anlamla dolar. Anlam ise hızla değil, durmakla oluşur.* İnsan duramadığı sürece, ne kadar tüketirse tüketsin eksik kalır.

Burada mesele, cihazları suçlamak değildir. Asıl mesele, dikkatin nereye teslim edildiğidir. Dikkat, insanın en temel varlık alanıdır. Nereye dikkat veriliyorsa, insan oradadır. Dikkatini sürekli dışarıya kaptıran biri, iç dünyasında yoksullaşır. Dikkatini geri alabilen insan ise yeniden derinleşmeye başlar.

Durmak, bu çağda bir eylemdir. Akışa katılmamak, her uyarıya cevap vermemek, her çağrıya koşmamak... Bunlar pasiflik değil; bilinçli bir direniştir. *İnsan durduğunda yalnızca kendini değil, dünyayı da daha net görür.* Gürültü azaldıkça anlam belirginleşir. Önemsiz olan silinir; gerçek olan ortaya çıkar.

Kök her zaman sessizdir. Gürültü yapmaz, kendini göstermez. Ama her şeyi taşır. İnsan da böyledir. İç kökleriyle temas hâlinde olan insan, dış dünyanın hızına kapılmaz. Bağlantıdan kopmaz ama bağlantının esiri de olmaz. Dijital tokluk yanılsaması işte burada çözülür. İnsan, fazlalıkla dolu bir hayatın aslında bir açlık biçimi olduğunu fark eder.

Belki de bu çağın en büyük ihtiyacı, daha fazla içerik değildir. Daha fazla seçiciliktir. Daha fazla bağlantı değil; daha sağlam bağlardır. Daha fazla hız değil; daha derin duraklardır. İnsan her şeye yetişmek zorunda değildir. *Ama bir şeye gerçekten yetişmesi gerekir: Kendine.*

Çünkü insan ne kadar derinse o kadar yaşar, ne kadar bağılysa değil. Var olduğunu zannettiği zamanlarda gerçekte yalnızca görünür...

**MUSTAFA NACİ
DELLALOĞLU****(1894-1963)*****F. MELTEM KAVURMACIOĞLU***

Suriye henüz kendi halinde bir ülkeydi, Parlamenterler Birliği Suriye, Ürdün ve Lübnan'ı

kapsayan bir gezi düzenlemişti. Annem gitmek isteyince hadi birlikte gidelim diyerek yollara düştük.

Hatay'a uçtuk, oradan otobüse binerek Şam'a doğru yola çıktık. Yolda Hama yakınlarında bir yemek molası verdik. Annem, "Meltem biliyor musun deden I. Dünya Savaşı döneminde buralara kadar gelmiş, hatta burada bir esir kampında bir süre kalmış" diye bana, dedem Mustafa Naci Dellaloğlu'nun hikayesini anlattı.

Osmanlı İmparatorluğu yenik ilan edilince, İtalyanların esir kampı Osmanlı subaylarınca devralınmış. Dedem de bu kampta askerlerin sayımını yapıyormuş. Askerler o kadar düşkünmüşler ki bakımsızlıktan tanınmaz bir haldeymişler. Dedem sıradaki askere nerelisin diye sormuş, o da Aksaraylıyım diye cevap vermiş. Dedem heyecanlanıp ayağa kalkıp, kimlerdensin diye sormuş..?

Galoğullarından Niyazi deyince, Niyazi sen misin,.? Ben Mustafa Naci diyerek birbirlerinin boynuna sarılmışlar. Uzun yıllar bu vatan için savaşmış, açlıktan, bakımsızlıktan bitap düşmüş iki kuzen Hama'da memleketlerinden binlerce kilometre uzakta buluşmuşlar. Daha sonra dedem hava değişim için kuzenini memleketine yollamış, Yıllardır evlat hasretiyle yanıp tutuşan annesine kavuşmasını sağlamış.

Mustafa Naci dedem öğretmen okulunda çok genç bir öğrenciyken askere alınıyor ve yıllarca çeşitli cephelerde savaşıyor. Sonunda esir düşüyor, Mustafa Kemal Atatürk ülkenin kurtuluşu için tekrar düzenli ordu kurunca Kurtuluş Savaşı'nda da yer alıyor. Eskişehir yakınlarında bir grup askerin başındayken, kendilerine o yılların koşullarında adeta bir hazine değeri taşıyan bir makineli tüfek emanet ediliyor. O bölgeyi tam bilmedikleri için bir mihmandar onlara yol gösteriyor. Ancak dedem bir şeylerin yolunda gitmediğinden şüpheleniyor. Çünkü rehber askerleri, çıkışı olmayan bir vadiye

doğru götürüyor. Son anda yapılan bir hamle ile hem askerlerini hem de makineli tüfeği kurtarıyor. Dedem Mustafa Naci Dellaloğlu

Kurtuluş Savaşı'nın bitiminden sonra, istiklal madalyasıyla ödüllendiriliyor.

Cumhuriyetin ilanından sonra Cumhuriyet İlkokulu'nun başına baş öğretmen olarak atanıyor. Bu defa bir eğitim neferi olarak görev

yapmaya başlıyor. Tek tek evleri dolaşıyor ve kız çocuklarının okula gidebilmeleri için aileleri ikna ediyor. Çok saygı duyulan bir insan olduğu için, aileler onun sözünü dinleyerek kız çocuklarını okula gönderiyor.

Dedem ve öğretmen arkadaşları Cumhuriyet İlkokulu merdivenlerinde 1950

Dedem, anneannem İfakat Hanım'la evlenerek bir yuva kuruyor. Birlikte iki kız birisi oğlan üç evlat sahibi oluyorlar, malesef oğulları Adnan'ı lise çağlarından zatürreden kaybediyorlar. Dedem ailesini düşün, son derece sevgi dolu bir insanmış. Annem babasından bahsederken onun evlatları ve eşiyle konuşurken hep çok nazik bir üslup ile konuştuğunu anlatırdı. Ayrıca o kadar iyi bir hikâye anlatıcısıymış ki her akşam insanlar dedemin savaş hikayelerini dinlemek için evlerinde toplanırlarmış.

Dedem, anneannem, annem, teyzem, büyük teyzelerim, ciciannem

Yeni kurulan cumhuriyetin Millî Eğitim Bakanlığı'nda görev alması için Ankara'dan davet almış, ancak anneannem o tarihlerde çok genç olduğu için annesini bırakıp Aksaray'dan ayrılmak istememiş. Dedem de eşinin isteğini gözeterek bu daveti geri çevirmiş. Anneannem de çok çalışkan

bir kadın, gece gündüz nakış işleyerek eşine destek oluyor ve bugün Yenisey apartmanı

olarak bilinen apartmanın olduğu yerde bulunan taş evlerinin yanına, daha sonra bizim evimiz olan ve ön iki odasını babamın da muayenehane olarak kullandığı yeşil evimizi yaptırıyor. Dedemin edebi bir yönü de varmış, kendisi Mevlevi gelenekten gelen birisi, Konya'ya kamyonlarla yapılan neredeyse sabahtan akşama değin süren yolculuklarda, mola verdikleri yerde yazmış olduğu çok güzel şiirleri ve ilahiler var.

1944. 7 Ağustos, Pazar

Sular

Sular akar sağa sola
Mü'min olan doğru yola
Hakkın ihsanı her kula
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Sular tevhid ile akar
Sedası bağrımı yakar
Figanım göklere çıkar
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Sular akar hışıl hışıl
Kenarları zümrüt yeşil
Anın tevhidine koşul
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Köpürür aşkı yâr ile
Bulur mevlayı zar ile
Yıkanır narı nur ile
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Hakkın aynası bu alem
Vücudun levh ile kalem
Gönülde kalmadı elem
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Görür didarı Hakkı su
Akar mevlaya doğru bu
Coşar su aşk ile ya hu
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Kamu eşyayı ol mevla
Su ile eyledi ihya
Mecnunun sevdiği Leyla
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Bu Naci buldu Leylayı
Bitirdi seyri alayı
Kendinde buldu mevlayı
Yanarım aşk elinden hu
Dönerim dost elinden hu

Dedem Mustafa Naci Dellaloğlu, Anneannem İfakat Dellaoğlu, annem Mediha Kavurmacıoğlu, teyzem Nezihe Polat

Annem ve Babamın nikah törenleri 1961

Teyzem Nezihe Polat ve Mahmut Polat'ın nikah törenleri 1953

Ben dedemi tanımak ve onu o güzel sohbetini dinlemek şansına erişemedim maalesef. Kendisini ben bir yaşında iken ani bir kalp krizi ile kaybetmişiz. Ama hem bu vatani kurtarmak için senelerce son derece ağır koşullarda büyük bir cesaretle savaşmış, sonrasında bu ülkenin evlatlarının aydın, eğitilmiş bireyler olabilmeleri için çok büyük emek vermiş olan böyle bir dedenin torunu

olmaktan dolayı hep gurur duydum. Onların yaktığı bu meşaleyi onlara layık bir şekilde taşımaya çalıştım.

Bu ülkenin bayrağının şanlı bir şekilde dalgalanması için ömürlerini adayan tüm şehit ve gazilerimizi rahmetle anıyorum. Ruhları şad olsun.

Theseus'un Gemisi'nden Transhümanizme: Parçalarımız Değişince Ruhumuz Kalır mı?

DOÇ.DR. MEHMET EVREN

Girit zaferinin bir nişanesi olarak Atina limanında muhafaza edilen *Theseus'un Gemisi*, Antik Yunan anlatılarının merkezinde yer alır. Efsaneye göre Atinalılar, Theseus'un kullandığı otuz kürekli gemiyi Phaleronlu Demetrios dönemine kadar saklamışlar. Zamanla çürüyen parçalarını söküp yerlerine yenilerini ekleyerek gemiyi sürekli bakımlı tutmuşlar. Bu sayede gemi her zaman yeni yapılmış gibi görünmekteymiş. Bu durum, filozofların 'her şey değişim içindedir' düşüncesi etrafında yaptıkları tartışmalara örnek olmuştur.

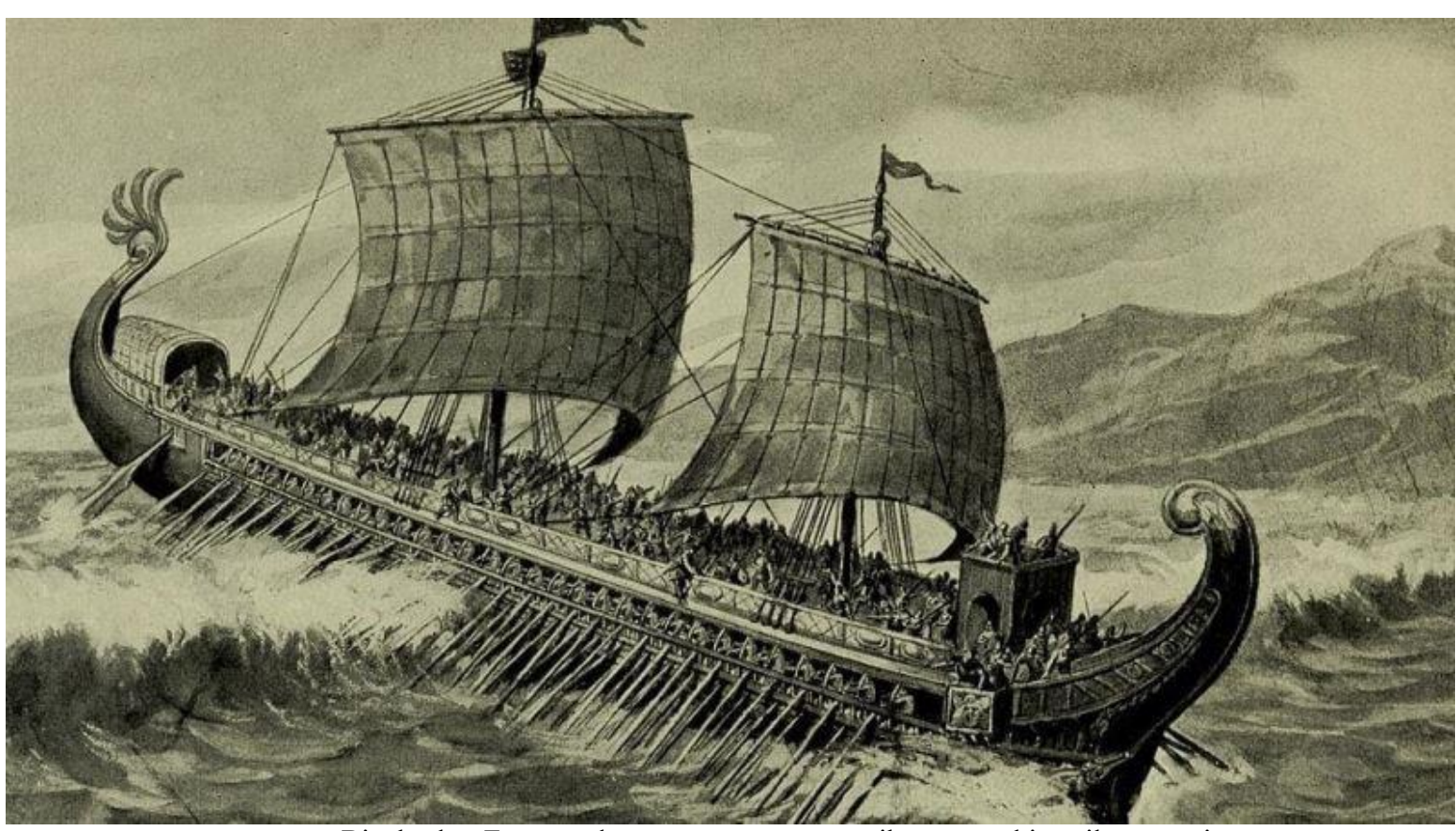
Plutarkhos'un (2015, s.21) aktardığına göre kimi düşünürler, geminin hâlâ aynı gemi olduğunu savunurken, kimileri de her defasında aslında bambaşka bir geminin sergilendiğini öne sürmüşlerdir. *Theseus'un Gemisi* paradoksu¹, limandaki geminin

değişimlere rağmen özünü koruyan o ilk gemi mi, yoksa artık tamamen başka bir nesne mi olduğu sorusunu, varlık felsefesindeki değişim problemi ekseninde inceler.

Aslında bu problem sadece nesneler üzerinden değil; aynı zamanda insan üzerinden de işlenmektedir. Antik Yunan limanlarında bir gemi üzerinden tartışılan bu 'değişerek var olma' sorunu, yüzyıllar sonra modern felsefede şekil değiştirerek insanın biyolojik yapısı ve beden-ruh ilişkisi üzerinden yeniden karşımıza çıkar. Yüzyıllar önce Rene Descartes (2006, s.62), ünlü eseri *Yöntem Üzerine Konuşma*'da insanın beden ve ruh ikiliğinden oluştuğunu savunurken, hayvanları ruhsuz birer makine olarak görmektedir.

¹ Genel inançlara aykırı düşen önerme; sezgisel olarak kabul edilmiş olan öncüllerden yola çıkarak, bu öncüllerden tümdengelsel akıl yürütme ile, ya bir çelişki, yani doğru olamayan, ya da temel

inançlara aykırı olan bir sonuç çıkarma durumu. Bkz. Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, 6. Baskı, Paradigma Yayınları. s.676.

Bir başka Fransız düşünür La Mettrie (1980) ise, *İnsan Bir Makina* adlı çalışmasında Descartes'ın aksine, insanın tamamıyla bir makine olduğunu bildirir. Onun bu düşüncesi Descartes'ın '*makine hayvan*' anlayışını daha ileri taşıyarak radikal bir iddiayla 'makine insan'a dönüşmüştür. 17. ve 18. yüzyıllardaki 'makine-hayvan-insan' tartışmaları daha sonra *siborg*(Cyborg), *transhümanizm*, *posthümanizm*, *fenomenoloji*, *beden felsefesi* gibi çalışmalara da zemin hazırlamıştır. Zira tarihsel süreçte '*makine-insan*' tartışmaları bizi *siborg* kavramına götürür.

Siborg (Cyborg), Yunanca 'kybernetes' (dümençi) kelimesine dayanmaktadır.

Terim ilk kez 1960 yılında, Manfred Clynes ve Nathan Kline tarafından insan vücudunu uzay yolculuğu koşullarına uyarlamak amacıyla ortaya atılmıştır. Donna Haraway ise, felsefi bir yaklaşımla;

siborg makine ile organizmanın oluşturduğu melez bir metafor ve toplumsal gerçeklik olarak açıklamıştır. Literatürde bu durum kişisel yetenekleri veya duyuları geliştirmek amacıyla vücuduna kalıcı elektronik cihazlar entegre edilmiş insanları ifade ettiği görülmektedir (Bulut &Özkan, 2020, s.256).

Siborg kavramının ortaya çıkışından uzun bir süre sonra, dünyada resmî olarak tanınan ilk *siborg* Neil Harbisson olmuştur. Kafatasına yerleştirilen ve '*Eyeborg*' adı verilen bir cihaz sayesinde renkleri ses titreşimleri aracılığıyla beyinde algılayabilmektedir. Ayrıca bu cihaz, internet bağlantısı ve Bluetooth özellikleri sayesinde farklı cihazlara ve internete bağlanmasına olanak tanımaktadır.

Ancak Harbisson, kendisini tamamen insan olarak hissetmediğini de söylemektedir

(Bulut & Özkan, 2020, s.256). Harbisson'un bu hissi, bizi kaçınılmaz bir soruya götürüyor: İnsan-makine birleşimi olan *siborg*, insanı nerede bitirir makineyi nerede başlatır? Organik olanla olmayanın ilişkisi beraberinde sağlık alanı başta olmak üzere pek çok disiplinde bir dizi tartışmayı da beraberinde getirir.

Ahmet Dağ'ın da vurguladığı üzere insandaki değişim ve dönüşüm talepleri beraberinde teknolojiye bir ilerlemeye ve transformasyona neden olmuştur. Teknoloji insan ilişkisi incelendiğinde bir başka tartışmanın yani *transhümanizm* hareketinin gündemde olduğunu söyleyebiliriz. Kısaca insan bedeninin teknolojiyle geliştirilmesi anlayışı olan *transhümanizmin* 16. yüzyılın Rönesans'ı, 17. yüzyılın bilimci devrimi ve 18. yüzyılın Aydınlanması, tarihsel kökleri olan öncüllerindendir. Fakat bu hareketin özünde, bilhassa insanı ve onun potansiyelini geliştirmeyi amaçlayan hümanizm felsefesi yatmaktadır.

Ultra-hümanizm olarak da adlandırılan *transhümanizm*; köklerini Aydınlanma Çağı'nın *akılcılık, ilerleme ve iyimserlik* ilkelerinden alır. İnsanın mevcut sınırlarını ve tanımını sorgulayarak daha ileri bir seviyeye evrilmesini savunan bu hareketin temel aracı bilim ve teknolojidir. *Transhümanizm* iyileştirici tıp, nanoteknoloji, yaşam süresinin uzatılması, zihin yükleme ve

bedenin gelecekte diriltilmek üzere dondurulması (kıryaniks/cryonics) gibi yöntemlerle insanı biyolojik sınırlarının ötesine taşımayı amaçlamaktadır (Dağ, 2017, s.53).

Bununla birlikte teknoloji, insanoğlunun biyolojik kısıtlamaların ötesine geçmesinde temel bir araçtır. Nanoteknoloji, genetik mühendislik, organ nakli, ileri düzey protezler, bilişsel/duygusal güçlendiriciler, klonlama, morfolojik özgürlük ve yaşlanmayı geciktiren tıbbi müdahaleler; insanın biyolojik potansiyelini artırmaya yönelik bu sürecin somut örnekleridir (Dağ, 2017, s.58). Dolayısıyla *transhümanizm* yaklaşımıyla daha güçlü, daha uzun ömürlü, daha yetkin insan! hedeflenmiş olur. Ancak kendimize şu soruyu sormalıyız: İnsan, özüne sadık kalırken kendini ne ölçüde aşmalı ya da dönüştürmelidir?

Theseus'un Gemisi metaforunda olduğu gibi '*Parçalarımız değişse de (protezler, cipler vb.) biz hala o limandaki gemi miyiz?*' Nitekim 20. yüzyılla başlayan teknolojik devrim, insan hayatını temelden sarsmış olup gelecekte çok daha keskin dönüşümlerin yaşanacağına işaret etmektedir. Tıp, ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler konforu artırıp hayatın süresini uzattıkça, insanın içindeki ölümsüzlük arzusu da güçlenmiştir (Dağ, 2017, s.63-64). Esasen tüm bu teknolojik çaba, bu kadim arzunun bir sonucudur.

Ancak bu imkânlarla herkesin eşit şekilde erişemeyecek olması, mevcut sosyo-ekonomik uçurumları derinleştirme riski taşır. Bu süreçte insani değerler aşınmakta; Alman düşünürü Kant'ın (2002) da ifade ettiği gibi, '*bizatihi amaç*' olması gereken insanın, bir '*araç*' konumuna indirgenmekte olduğu görülmektedir. *Ancak geminin tahtaları değişti, yelkenleri de artık ağaçtan da değil. Peki rotayı çizen kaptan (insan iradesi/otodeterminizm) hâlâ orada mı, yoksa o da bir yazılıma mı dönüştü? Ya da birey, kendi kaderini tayin etme gücünü artık yitirdi mi?*

Kaynakça

Bulut F, Özkan G. "Siborg Teknolojisi ve Uygulamalarının Tıp Etiği Açısından Değerlendirilmesi". *Journal of Uludağ University*

Medical Faculty. August 2020; 46 (2):255-262.
doi:10.32708/uutfd.725389

Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, 6. Baskı, Paradigma Yayınları.

Dağ, A. (2017). "Hümanizmin radikalleşmesi olarak transhümanizm". *Felsefi Düşün*, (9), 46-68.

de La Mattrie, J. O. (1980). *İnsan Bir Makine* (Çev. Bayramoğlu, Ehra) Havass Yayınları.

Descartes, R. (2006). *Yöntem Üzerine Konuşma* (Çev. Timuçin, Afşar) Bulut Yayınları.

Kant, I. (2002). *Ahlâk metafiziğinin temellendirilmesi* (Çev. Kuçuradi, İonna) Türkiye Felsefe Kurumu.

Plutarkhos. (2015). *Theseus ve Romulus* (Çev. Çokona, İo) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

İHLARA VADİSİ'NDE ZAMANIN İZLERİ

SERPİL AHU SAĞDIÇ

Çocukluğumda ilk kez indiğimde saymakla bitiremediğim basamaklarıyla tanıdığım cennet Ihlara Vadisi. Basamakların bitmek bilmeyen ritmiyle belli bir süre sonra saymayı bırakıp manzaranın büyüüne kapılmıştım. Her adımda derinleşen bu iniş, yalnızca toprağın bağrına değil, tarihin ve ruhun derinliklerine doğru bir yolculuktu.

Vadinin sessizliğini Melendiz Çayı'nın serin akışı bölüyor, suyun sesi, zamanın hiç durmadığını hatırlatan bir ezgi gibi yankılanıyordu kayaların arasında. Gökyüzünden süzülen ışık, vadinin yeşil dokusunu büyümlü bir perdeye dönüştürürken, kuşların kanat sesleri bu sahnenin en eski şarkısını söylüyordu. Her dalın gölgesi, her taşın çatlağı, insana kendi içindeki boşlukları hatırlatıyordu. Roma'nın baskılarından kaçan Hristiyanların sığındığı kayalıklar, yüzlerce kiliseyi bağrında saklar. Ağaç Altı Kilisesi'nin fresklerinde görülen İncil sahneleri, insanın içindeki başlangıcı simgeler. Doğum, mucize ve umut...

Bunlar, her ruhun kendi yolculuğuna çıkarken taşıdığı ilk ışıklardır. İçimizdeki çocukluk, saf inanç ve merak burada yankılanır. Yılanlı Kilise'nin fresklerinde beliren yılan figürleri, günahın ve korkunun sembolüdür.

Yılan, insanın içindeki gölgeleri, arzularını ve zaafalarını hatırlatır. Ama aynı zamanda dönüşümün işaretidir. Çünkü her gölgeyle yüzleşmek, ruhun derinleşmesinin bir parçasıdır. İç yolculuk, karanlıkla tanışmadan aydınlığa varamaz.

Sümbüllü Kilise'nin fresklerinde görülen aziz tasvirleri, insanın içindeki rehberleri simgeler. Her yolculukta bir ses, bir işaret, bir bilgelik vardır. Kokar Kilise'nin fresklerinde yer alan kurtuluş sahneleri, yolculuğun nihai amacını gösterir: ruha özgürlük. İnsan, vadinin basamaklarından inerken aslında kendi içindeki zincirleri kırar. Kurtuluş, dışarıda değil, içimizdeki sessizlikte ve kabullenişte bulunur. Her taş, her çizgi, binlerce yıl öncesinden bugüne fısıldayan bir hikâye. Fresklerin solmuş renkleri bile hâlâ bir dua gibi yankılanır; kırmızı, mavi ve yeşil, zamanın ellerinde aşınsa da ruhun derinliklerinde canlı kalır.

Melendiz Çayı'nın akışı ise fresklerin sessizliğini tamamlayan bir semboldür. Su, zamanın ve ruhun akışını hatırlatır. Freskler taşın hafızasıysa, su da ruhun hafızasıdır. İkisi birleştğinde insan şunu anlar; yolculuk hem dışarıda hem içeride sürer. Hasan Dağı'nın lavlarıyla şekillenen bu kanyon, doğanın sabrıyla oyulmuş bir kitap gibi. Rüzgâr ve sellerin aşındırdığı taşlarda, insanın hem korkularını hem umutlarını barındıran bir tarih yazılı. Vadinin adı, eski kaynaklarda Peristremma olarak geçer ve bu da onun antik

çağlardan beri bilinen bir mekân olduğunu gösterir.

Burada yürümek, yalnızca bir yolculuk değil, bir ruhi bir derinleşmedir. Her basamak, insanı hem geçmişe hem kendine yaklaştırır. Sessizlikle anlamın, doğayla insanın, geçmişle bugünün buluştuğu bir eşiktir İhlara. Vadinin gölgesinde yürürken, insan kendi içindeki vadileri de keşfeder; korkularını, arzularını, hatıralarını. Ve ben, bu vadiye her adımda şunu hissederim: İnsan, doğanın kucağında tarihle karşılaştığında, kendi iç yolculuğuna da çıkmış olur. İhlara Vadisi, sadece bir doğa harikası olmakla kalmaz, aynı zamanda ruhun aynasıdır.

Gökyüzünden süzülen ışık, taşların sessizliği ve suyun akışı birleşerek insana şunu fısıldar: Zaman akar, insan geçer, ama vadiler kalır.

DİL BAYRAMI EKSENİNDE “TÜRKÇENİN ACI GÜNLERİ”

ANUŞ GÖKÇE

Türkçenin başına gelenler pişmiş tavuğun başına gelmemiş desek yeridir. Güzel dilimiz birçok tehlikelere maruz kalmış, Arapça ve Farsçanın etkisiyle içinden çıkılmaz hale gelmiştir. **13 Mayıs Dil Bayramı** münasebetiyle Türkçenin geçirdiği zor günleri ve bu arada dilimizi yabancı dillerin istilasından kurtarmak için mücadele eden Alperen dil âlimlerimizin ve devlet adamlarımızın hizmetlerini anlatan bir kitabı sizlere tanıtmak üzerime bir borç oldu.

Öncelikle dil bayramı nedir biraz onun üzerinde duralım.

Dil Bayramı, 26 Eylül 1932 Türk Dil Kurumunun açılmasıyla birlikte o tarihten itibaren kutlanan bir bayramdır. Mustafa Kemal, Türk milletinin her konuda varlığını devam ettirebilmesi için güçlü bir Türkçenin lüzumunu kavramıştı. Bunun için 1931 yılında Türk Tarih Kurumunu kuran Mustafa Kemal Paşa, 1931 Temmuzun on birinde dil mevzuuna hâkim arkadaşlarıyla bir araya gelerek meseleyi konuştu, birçok bilim adamının fikirlerini aldı. Ertesi yıl 12 Temmuz 1932’de Türk dilinin yapısını, özelliklerini, kök ve eklerini araştırmak üzere bir Türk Dili Araştırma ve Tetkik Cemiyeti kuruldu. Bu amacı gerçekleştirmek üzere 26 Eylül 1932’de birçok bilim adamının katıldığı Türk Dil Kurultayı toplandı. Mustafa Kemal bugünü Türk Dil Bayramı ilan etti.

İkinci olarak kutlanan bir dil bayramı ise 15 Mayıs 1277’de Selçuklu tahtını ele geçiren Sulatan Alâeddin Siyavuş’un veziri Karaman oğlu Mehmet Bey’in “*Bugünden sonra dergâhta, bargâhta, mecliste ve*

meydanda Türkçeden başka bir dil kullanılmayacaktır.” mealindeki fermanıdır. Ferman padişahın iradesidir. Menşur ise veziriazamın ya da sadrazamın buyruğudur.

Bu fermanı **Prof. Dr. Ahmet Sevgi** çok önemser ve devlet eliyle Türkçenin ilk defa korumaya ve geliştirmeye alındığını ifade eder.(Sevgi, Prof. Dr., Türkçenin Acı Günleri, s. 89, Palet Yay, ilaveli 2.baskı, Konya- Ekim 2020)

Türk Dil Bayramı münasebetiyle ben de bugün size dil konusunda çok hassas ve yüreği yaralı olan ve mesaisini Türk dili ve kültürünün geliştirilmesine adayan **Ahmet Sevgi** hocanın kitabını tanıtmaya ve dil konusunda eser vermiş âlimlerimizi sayfam müsaade ettiği kadar yazmaya çalışacağım.

Türkçenin Acı Günleri,

Prof. Dr. Ahmet Sevgi, Palet Yay, ilaveli 2.baskı, Konya- Ekim 2020, 124+2 sh., 21,5x 13,5 cm, karton kapak. Dili: Türkçe

İlk cümle: Bir İnsanın milli duygusu diline karşı gösterdiği hassasiyetle ölçülür. Son cümlesi: Vefatının 50. Yılında Yahya Kemali rahmetle anıyoruz. Ruhu şad olsun.

“*Türkçenin Acı Günleri*” Türkçenin yabancı dillerin baskısından kurtulması ve kelime türetme yapısına uygun olarak yeni kelimelerin dile kazandırılarak zenginleşmesini gaye edinen Ahmet Sevgi hocanın Yeniçağ gazetesinde yazdığı makalelerinden oluşmaktadır. Kitap iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Türkçenin Arapça ve Farsça kelimelerin, edat ve türetme eklerinin istilasına uğradığını belirtir.

Sarayda, edebiyatta ve devlet dairelerinde yazı dilinin Arapça ve Farsça olduğundan bahisle Türkçenin üvey evlat muamelesi gördüğünü ifade eden Ahmet Sevgi, alimlerin ve divan edebiyatı mensuplarının Arapça ve Farsça eserler verdiğini, Türk dilini küçümsediklerini, bununla şiir söylenemeyeceğini, ilim dili olarak yetersiz gördüklerini belirtir ve onları kınar. Halkın Türkçeye sahip çıktığını, halk ozanlarının, âşıkların, tekke dervişlerinin Türkçe söyleyip yazdıklarını kaydeden Ahmet Sevgi, **Yunus Emre'nin** ilahilerinin halk tarafından çok sevildiğini ve onun yolunda giden pek çok şair ve ozanın yetiştiğine vurgu yapar.

Osmanlı devrinde de saray tabakası ve divan edebiyatı mensupları tarafından Türkçenin hor görüldüğünü, medreselerde Arapça ve Farsça gramer kitaplarının okutulduğunu, Türk dilinde çok az eser verildiğine dikkat çeker. 16. 17. ve 18. yüzyıllarda iyice ağırlaşan, içinden çıkılamayan ve hiç anlaşılmayacak bir dil haline gelen Türkçenin dönem dönem bazı yazar ve şairler tarafından sadeleştirilmesi gerektiği yolunda görüşler beyan edildiğini belirten Ahmet Sevgi, bazı şairlerin şiirlerini sade Türkçe ile yazdıklarını ifade eder.

19. yy. da ise Batılılaşma çabaları karşısında Türkçe bu kez batı dillerinin istilasına uğrayınca **Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem, Şemseddin Sami, Ahmet Vefik Paşa, Ahmet Mithat Efendi** gibi aydınların gayretleriyle Türkçenin sadeleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Ömer Seyfettin'in belirlediği kurallar çerçevesinde sade Türkçe ile eserler neşredilmeye başlamıştır. İkinci bölümü ise Türk diline hizmet etmiş şair ve yazarlara ayıran Ahmet Sevgi bu kişileri Türkçenin gazileri olarak ifade eder.

Bunlar **Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacı, Ali Şir Nevai, Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Karamanoğlu Mehmet Bey, Sultan Veled, Gülşehri, Aşık Paşa, Hoca Mesut, Şemseddin Sami, Ömer Seyfettin,**

Ahmet Midhat Efendi, Ali Canip, Ziya Gökalp ve Yahya Kemal'dir. Mustafa Kemal Atatürk, milletlerin oluşmasında ve hayatını idame ettirmesinde dilin önemini kavramıştır. Bu amaçla, 1932 yılında Türk Dilini geliştirmek ve güzelleştirmek gayesiyle kurulan Türk Dil Kurumunun kurulduğunu ifade eden Sevgi, etrafındaki dalkavukların Atatürk'ü yanılttıklarını yazar.

Aslında çok iyi niyetlerle kurulan bu kurumun, Türkçede halkın kabul ettiği kelimeleri de kullanımdan kaldırarak dili kısırlaştırdığını ifade eder. *Arapça ve Farsça kelimeleri çıkarmalarına karşılık İngilizce ve Fransızca kelimelere dokunmadıklarını, hatta yenilerin alınmasında bir beis görmediklerini yine aynı yazının devamında vurgular.* Türkçenin yapısına uygun olmayan bir şekilde kelime türettiklerini, büyük bir uydurmacılık faaliyetine giriştiklerini belirten Sevgi, bu konuda düşüncelerini şöyle ifade eder:

“...Türkçe konusunda Atatürk'ü yanıltıkları muhakkak. Şu sözler o günlerde Atatürk tarafından söylenmiştir: “*Türk dili güzeldir, zengindir. Onun bu güzelliğini, zenginliğini ortaya koymak lâzım. Fakat dilde tasfiyeciliğe, gayri tabiliğe kaçmak istemem. Ne Türk derneğinin tasfiyeciliğini ne de Sebilü'r-reşad'ın Osmanlıcılığını asla kabul edemem. Arkadaşlar! Kitap, kâtip, mektup benim; yektübü, len yektübü Arab'ındır.*”

Uzağa gitmeye gerek yok. Dil ile ilgili onun şu sözleri onun üslubu hakkında bize gereken bilgiyi verecektir: “*Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir, yeter ki bu dil, şuurla işlensin...*” Atatürk'ün niyetinin halis olduğunu, etrafındaki şaklabanların onu yanılttıklarını kaydeder. (Sevgi, a.g.e, s,41 vd.)

1930-1980 arasındaki uydurmacılık faaliyetlerinde Türkçenin ağır bir yara aldığını ifade eden **Ahmet Sevgi, bunu yaşayan Türkçeye yapılan bir imha hareketi olarak değerlendirir** ve yapanların da art niyetli olduğunu, kasten Türkçeyi zayıflatarak nesiller arasında kopukluk yaratmak olduğunu ifade eder. “*Şizofreni gibi hastalarının durup*

dururken kelime uydurmaları gibi arı Türkçeciler de doğru mu yanlış mı diye bakmadan yahut ne getirip ne götüreceğini hesap etmeden piyasaya yeni kelimeler sürmüşlerdir. Öz Türkçecilere göre dilin zenginliği arı olup olmadığıyla ölçülür.

Dolayısıyla yapılacak iş kök itibarıyla yabancı olan bütün kelimeleri atmaktır. Bu pek masum değildir. Çünkü kök itibarıyla yabancı fakat halkın benimsediği bir kelimeyi atarsan, o kelimeyle ilgili oluşturulmuş birçok deyim ve atasözleri de yok olur...” demektedir. (Sevgi, a.g.e., s. 45 vd.)

Kitabın devamında Ahmet Sevgi, dil ile kültür arasındaki bağlantıyı ele alır. Küreselcilikten milli dilin ve devletlerin nasıl çözülerek yok olacaklarını ifade eden makalelerle, Türk dilinin yaşaması ve gelişmesi için mücadele eden ve eserler neşreden Türk edebiyatı ve dil bilimi üstatlarına, devlet adamlarına dair bilgiler vardır ki Ahmet Sevgi bu eşsiz Türk milliyetçilerine Türkçenin gazileri adını vermiştir.

Ahmet Sevgi Türkçenin diğer dillerden çok daha zengin olduğunu, fevkalade bilim dili olabileceğini savunur. Türkçeyi hor gören aydınları ve akademisyenleri kınar. Üzerimizdeki aşağılık kompleksinin atılmasını ister. Sözün özü, Ahmet Sevgi milli his ve düşüncüyü güçlendirmek için dil bilimcilerine, bu işte yetkin kimselere seslenerek uydurmacılıktan vazgeçilmesini, halkın kullandığı kelimelerin tekrar lügatlerde ve eserlerde yer almasını istemektedir. Bu işin herkes içi milli bir görev olduğunu haykırmaktadır.

Türk Dili İçin Mücadele Eden Cengâverler

Türk tarihine dönecek olursak büyük devlet adamı ve Karahanlı hanedan ailesinin bir ferdi olan **Kaşgarlı Mahmut**, Türk dilini Arapçadan üstün olduğunu ileri sürerek Araplara Türkçe öğretmek üzere meşhur eseri **Divanü Lügati Türk'ü** yazmıştı. 1074 yılında tamamlanan eserde Türkçenin üstün ifade gücünden, isimden isim ve isimden fiil yapma, sıfat, zamir ve şahıs ve çekim eklerini, yer ve zaman bildiren zarflarını detaylı bir şekilde ele

alır. Bütün Türk boylarını, kabilelerini gerek ağız farklarını, duyduğu atasözleri ve deyimleri, manzumeleri ve destanları kaydetmiştir.

Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügati Türk'ün giriş kısmında Türk ve Türk milletine dair bir hadis naklettikten sonra, *Türk dilini öğreniniz. Eğer bu hadis doğruysa güneş Türklerin burcunda doğacaktır. Her kim Türk dilini öğrenir, onların buyruğu altına girerse kendini kurtarır.”* diyerek Türklük ve Türkçe sevgisini dile getirmiştir. (Kaşgarlı Mahmut, (Trc: Besim Atalay), Divânü Lûgati't- Türk, c:1, s, 3 vd.), TDK Yay., 4. baskı, Ankara, 1998)

Kaşgarlı Mahmut, hanedan ailesinden olduğu için gençliği çalkantılar içinde geçmiştir. Bir zaman takibe uğrayan Kaşgarlı Mahmut, göçebe Türk boylarının arasına giderek saklanmıştır. Türk kabilelerin yanında saklandığı zamanlarda sözlüğünü hazırlamıştır. 1074'te eserini tamamlayan **Kaşgarlı Mahmut Bağdat'a gelerek Abbasi Halifesi Muktedi Billah'a** takdim etmiştir. Bir rivayete göre Bağdat'a elçi olarak gönderilmiş ve bu esnada tamamladığı eserini halifeye sunmuştur.

Memleketine döndüğü vakit Karahanlı veziri onu tantanalı bir şekilde karşılamış ve saray hizmetine girmesini teklif etmiştir. O da teklifi kabul etmeyerek sadece ilimle uğraşmak istediğini belirtmiştir. Tahmini olarak 1018'de doğduğu kabul edilen **Kaşgarlı Mahmut**, doğduğu köyde bir adına bir medrese yapılmış, uzun süre bu medresede ders vermiş ve 97 yaşında vefat etmiştir.

Kaşgarlı Mahmut'la çağdaş olan bir başka Türkçe aşığı ise Balasagunlu **Yusuf Has Hacıp'tir**. Hükümdara teba'sına nasıl davranması gerektiğini, hak ve sorumluluklarına dair nasihat etme amacını güden mesnevi tarzında birbiriyle kafiyeli manzum bir eserdir. **Yusuf Has Hacıp**, tasavvur ettiği karakterlerle bir tiyatro oynatır gibi hükümdara görevlerini hatırlatmaktadır.

Küntogdı: hükümdar, töreyi uygulamakla görevli.

Aytoldı: vezir, saadeti temsil eder.

Ögdülmiş: Vezirin oğlu, akli temsil eder.

Ödğürmiş: Zahit, vezirin akrabası. Akıbeti temsil eder.(Tr.aktaran; Yaşar Çağbayır, Kutatgu Bilig, s.19, TDV yay. 4. Baskı, Ankara- Ocak 2020)

Hoca Ahmet Yesevi'de de Türkçe konuşmak, Türkçe yazmak, Türk dilini ön plana çıkarmak gayreti vardır. **Hoca Ahmet Yesevi, Divan-ı Hikmetini** çok sade bir Türkçe ile yazmıştır. O zamanlarda Arapça ve Farsça şiirler yazmak, eserler vermek revaçta iken o, eserini Türkçe yazarak milleti bir arada tutan en önemli harcın dil olduğunu bütün Türk dünyasına haykırmış, eserlerini Türkçe yazmaları konusunda edipleri ve âlimleri uyarmıştır. Onun sesine tek tük bazı şairler ve edipler kulak vermiştir.

Yunus Emre, Hacıbektaş Veli, Aşık Paşa, Süleyman Çelebi, Gülşehri, Tatavlah Mahremi, Edirneli Nazmi, Fuzuli, Ebuzziya Tevfik, Namık Kemal, 19. Ve 20. Yüzyılda Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Ahmet Vefik Paşa, Şemseddin Sami gibi Türkçe eserler vererek can çekişen dilin ruhuna yeni bir nefes vermişlerdir. Özellikle **Yeni Lisan imzasıyla çıkan yazılarda Ömer Seyfettin** dilde yapılacak sadeleştirmenin ve kelime türetmenin yöntemlerini belirleyerek Türk dilinin canlı tutulması ve gelişmesi için manifestosunu hazırlamıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, bir milleti millet yapan unsurun en önemlisinin dil olduğunu bildiği için Türk dilinin yabancı dillerin baskısından kurtularak Türkçenin gelişip zenginleşmesini istiyordu. Türkçenin zenginleştirilmesi, kelime üretme yöntemleri ve teknik terimlerin Türkçe karşılığını yazmada titiz davranılması, kullanımdan düşmüş, unutulmuş kelimelerin gün yüzüne çıkarılması amacıyla 1932'de kurduğu Türk Dil Kurumu ve 26 Eylülde o devirde dil konusunda otoriter uzmanları davet ederek bir toplanan

Türk Dil kurultayı, Atatürk'ün istediği düzeyde olmadı. Türk dilinin yok olmasını isteyen tasfiyeciler tarafından kasıtlı olarak Türkçede Arapça ve Farsçadan geçen, fakat halk tarafından söylenen bütün kelimeler kullanımdan kaldırıldı. Türkçenin kelime üretme tekniklerine uymayan yeni ekler

*getirildi. Böylece Türkçe ağır bir yara almış oldu. Atatürk olayın yanlışlığının farkına vardı, **Yahya Kemal'i** çağırarak **"Doğru olan Yahya Kemal'in Türkçesidir"** diyerek dil âlimlerine gösterdi. Fakat hatayı düzeltmeye ömrü vefa etmedi.*

SONUÇ

1932'de başlayan dildeki kıyım hâlâ devam etmektedir. Özellikle verdikleri eserlerle okuyucunun kelime dağarcığını daraltmakta, yeni nesil kendisinden 50 yıl önce yazılan eseri okuyup anlayamaz hale getirmişleridir. Tahtını İngilizceye kaptıran Fransızcanın etkisi biraz azalsa da teknik terimlerle, halkın bazılarını benimsemesiyle yerini muhafaza etmekte... 19 yy. açılan yabancı okullarda okuyan Türk gençlerinin kafası onlar gibi düşünmekte, kendi dilini ve halkını hor görmeye başlamıştır.

Onların uzantıları bugün de varlığını korumaktadır. Bugün artık şarkılarıyla, kitaplarıyla İngilizce öğrenmek anaokullarına kadar inmiştir. Bunun yanında kendi dilini gerektiği gibi öğrenemeyen gençlerimiz yabancı dille eğitim yapan okulları tercih etmekte, kendi diline, halkına ve değerlerine karşı yabancılaşmaktadır. Bugün ilkökula giden çocuğunun ana dili gibi İngilizce konuştuğu için gurur duyan aydınlarımız(!) bile var. Günümüzde **Ahmet Sevgi, Yağmur Tunalı, Ahmet Bican Ercilasun** gibi yazarlar Türkçenin yabancı kelime ve edatları istilasından ve uydurmacılıktan kurtulması için yazılarıyla çözüm yolları önermektedir.

11. 12. 13. Yüzyıllarda Arapça ve Farsçanın, 19 ve 20 yy. da Batılılaşma hareketleriyle birlikte İngilizce ve Fransızcanın istilasına uğrayan dilimiz yeni fedailerini hasretle beklemektedir. Bunu yapacak kişilerin kalplerinde Türkçe konuşmak ve yazmak, Türkçeyi zenginleştirmek aşkı taşımalıdır. Halkın kullandığı, dilimize yerleşmiş kelimelere dokunmamak kaydıyla, yeni girmiş yabancı kelimelerin yerine Türkçe kelimeleri ikame etmek gerekmektedir. Bu da Türkçenin yapısına uygun olarak türetilmelidir. Yazar ve ediplere düşen görev, eski ve unutulmuş kelimeleri gün yüzüne çıkararak eserlerinde kullanmak olacaktır.

İYİLİK HARAM MI..?

HASAN PATIR

“İyilik haram mı?” sorusu ilk bakışta absürt gibi görünse de aslında modern insanın yaşadığı derin bir kırılmanın cümleleşmiş hâlidir. Bu soru, iyiliğin değersizleştiği bir çağda; iyi olanın yıprandığı, sömürüldüğü ve çoğu zaman pişman edildiği bir dünyada sorulmaktadır. Dolayısıyla mesele, iyiliğin kendisi değil, iyiliğin başına gelenlerdir. İslam düşüncesinde iyilik (ihسان), sadece bir erdem değil, doğrudan ilahi bir emirdir.

Kur'an-ı Kerim'de adaletle birlikte anılır, peygamberlerin ahlakı olarak sunulur ve insanın yeryüzündeki varlık sebebiyle ilişkilendirilir. Peygamber Efendimiz'in “İyilik güzel ahlakıdır” sözü, bu kavramın merkezi konumunu açıkça ortaya koyar. Böyle bir zeminde iyiliğin haram olması düşünülemez. Ancak günümüzde bu sorunun sorulmasına yol açan bir gerçeklik vardır: İyilik çoğu zaman karşılıksız kalmakta, hatta kötüye kullanılmaktadır.

İyi niyet, zayıflıkla; merhamet, safdillikle; fedakârlık ise aptallıkla eş tutulur hâle gelmiştir. Bu noktada insanlar, yaşadıkları hayal kırıklıklarını iyiliğin kendisine fatura etmeye başlar. Oysa sorun iyilikte değil, iyiliğin sınırlarının bilinmemesindedir. İslam ahlakı, sınırsız ve ölçsüz bir iyilik anlayışını savunmaz. Kişinin kendine zulmetmesi, sürekli veren ama tükenen olması, kötülüğü besleyen bir “iyilik” biçimi dinen de makbul değildir. Nitekim zarar doğuran bir davranış, niyeti iyi olsa bile iyilik olarak tanımlanamaz.

Burada haram olan şey iyilik değil; akılsızlık, ölçsüzlük ve hikmetsizliktir. Bir diğer önemli nokta ise niyettir. Gösteriş için yapılan iyilik, başa kakılan yardım, üstünlük taslayan

merhamet; ahlaki değerini yitirir. İslam'da iyilik, sessizdir; reklam istemez, alkış beklemez. Aksi hâlde sevap olmaktan çıkar, kişiyi manevi bir zarara sürükleyebilir. Sonuç olarak “İyilik haram mı?” sorusunun cevabı nettir: Hayır. İyilik haram değildir; fakat bilinçsiz iyilik, sınırı olmayan fedakârlık ve kendini yok sayan merhamet doğru değildir.

İyilik, adaletle ve akılla birlikte yürüdüğünde anlam kazanır. Aksi hâlde insanı yücelten değil, yoran bir yüke dönüşür. Belki de asıl sormamız gereken soru şudur; iyi olmak mı zor, yoksa iyi kalabilmek mi? İslam'da iyilik tartışılmaz bir değerdir; ancak ölçsüz iyilik, dinî bir erdem değil, ciddi bir sapmadır. Çünkü İslam, yalnızca “iyi hissettiren” değil, hakikati ayakta tutan bir dindir. Bu yüzden “İyilik haram mı?” sorusu, aslında şunu sormaktadır:

Allah'ın razı olmadığı bir davranış, iyi niyetle yapılıncı meşru olur mu? Cevap açıktır: Hayır. Kur'an-ı Kerim'de Allah Teâlâ adaleti ve iyiliği birlikte emreder. Bu ikisi bilinçli olarak yan yana zikredilir. Çünkü adaletten kopmuş bir iyilik, iyilik olmaktan çıkar. Nitekim zulme engel olmayan bir merhamet anlayışı, Kur'an ahlâkı değildir. “Zalimlere meyletmeyin; yoksa ateş size de dokunur.” (Hud, 113 Bu ayet, iyilik adı altında zulme göz yumanları da sorumluluğun dışında bırakmaz. Bir yanlışı desteklemek, o yanlışı yapanla aynı safta durmak anlamına gelmese bile, ona alan açmak demektir.

bedel

İslam'da bu kabul edilemez. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), merhametin zirvesiydi; fakat yanlışla karşı da son derece netti. Bir hata gördüğünde susmaz, görmezden gelmezdi. *“Sizden kim bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin; buna gücü yetmezse diliyle, buna da gücü yetmezse kalbiyle buğz et* diyen hadis ; *pasif iyiliğin değil, sorumlu duruşun dinî bir yükümlülük olduğunu gösterir. Kalbiyle buğz etmeyen, suskunluğu seçen, yanlışla arasına mesafe koymayan bir tutum; iyilik değil, ihmaldir. İslam'da merhamet, hakikati eğip bükme yetkisi vermez.*

Bir kişiyi incitmemek adına günahı normalleştirmek, *“idare edelim”* diyerek haramı görmezden gelmek, *“niyetim iyiydi”* diyerek sonuçtan kaçmak; dinî açıdan savunulamaz. Çünkü Allah, kulun niyetini bildiği gibi yaptığının neticesini de hesaba katar.

Ölçüstüz iyilik, çoğu zaman nefsin bir kılıfıdır. İnsan, mücadele etmek yerine susmayı;

ödemek yerine “merhametliyim” demeyi tercih eder. Bu, takva değil; rahatına düşkünlüktür.

Oysa Kur'an'da takva, zor olanı göze alabilmektir. Gerçek iyilik bazen serttir. Gerçek iyilik bazen rahatsız eder. Gerçek iyilik, yanlışın karşısında durmayı gerektirir. İslam ahlâkı, kimse üzülmessin diye hakkı terk etmeyi emretmez. Aksine, hakkı ayakta tutmayı emreder; bedeli ne olursa olsun. Sonuç olarak: İyilik haram değildir.

Ama harama kalkan olan bir iyilik, Allah katında iyilik değildir. Merhameti adaletin önüne koyan bir anlayış, dinî değil; duygusaldır. Asıl soru şudur: Biz Allah'ın razı olduğu iyiliği mi yapıyoruz, yoksa kendimizi iyi hissettiren bir suskunluğu mu *“iyilik”* sanıyoruz? Çünkü din, iyi görünmeyi değil; doğru durmayı emreder.

İNSAN OLMAK...

MUSTAFA DEMİRCİ

“Bir bebek dünyaya geldiğinde birkaç yüz bin wattlık bir enerji umut ve sevgi ışığı verir” der yazar **İsa Altun** “*Bir Kereden Çok Şey Olur*” adlı kitabının önsözünde. Etkilenmemek elde değil hatta çocuğu olmayan insanlar için bile. Küçük insanın aklımızın alamayacağı kadar büyük olan evrende ve milyarlarca insanın yaşadığı dünyada bir değişim meydana getirmesini düşündürür bu söz bana hep.

Yeryüzünde küçük bir nokta olarak hayat bulmaya başlayan insan; milyonlarca kez bölünerek ve büyüyerek bambaşka bir şekle bürünüyor ve bir yer ediniyor kendine. Sırlı bir varlıktır insan... Dünyaya gelişi, gelişimi ve bu dünyadan gidişi, her biri ayrı bir sır doludur. İnsanlık tarihi boyunca da bu sır sorgulanıp bir cevap arandı. Kimine göre bir yıldızdı. Doğduğunda semada bir yıldız beliriyor ve öldüğünde de yeryüzünden bir yıldız gibi kayıyordu.

Kimine göre evrimdi, binlerce yıl şekilden şekile bürünerek bugüne gelmişti. Kimine göre tesadüftü, kimine göre de yalandı. En farklı bakışı da **Mevlana'da** görüyoruz. Ona göre insan maddi bir varlık cihetinden çok ruhani bir varlıktı. Sırlarla dolu insanı yine sırlı bir ruh hali olan aşk ile tanımlıyordu. İnsan aşkın ürünüydü, varlık sebebi, yaşama gayesi ve hayata dair her şey aşk ile anlatılabilirdi.

Mevlana'ya göre bizler ayrılık garipleriydik. Dünyaya aşk diyarından ayrılıp da gelmiştik. Halden hale döne döne yine aşka varacaktık. “*Aşk ile yanıp tutuşmayan kişi kanatsız uçamayan bir kuştur. İnsan ancak aşk ile özünü bulur ve kendini huzurlu hisseder ve aşkı az yaşadığı günü ömürden saymaz, hayatın gayesi aşk sarhoşluğudur*” der.

Peki ya biz en çok ne ile tanımladık kendimizi...

Hayat yolculuğunda insan hayatının ve insan olmanın bilinmezinde en yakın cevabı aşkta buluyor insan. Belki de bu yüzden hayatı boyunca aşkı arıyordu. Nedeni basitti; varlık âleminde ne zaman kendini bir şeyle tanımlasa eksik kalıyordu her şey çünkü varlık âleminde her şey her an tükeniyor, değişiyor ve basitleşiyordu. Oysa aşk öyle miydi?

Her an ayaklarını yerden kesmez mi..?

Bilindik sanılan yerde bilinmezlere götürmez mi..?

Küçük hayatında sonsuz bir ufuk göstermez mi..?

Hiçbir şeyi yokken her şeye sahip hissettirmez mi..?

Bir büyüydü o dokunduğu her şeyi değiştiriyordu.

Sonsuz olma sırrını, hayatın bilinmezini ve dünya karmaşasını ancak bu şekilde anlamlandırabiliyor insan.

Belki de o dünyaya ilk geldiği andaki enerji, umut ve sevgi ışığının yeniden uyanmasıydı bedende. Hani o ilk dünyaya geldiği anda başlayan ve çocukluk yılları boyunca devam eden büyük bir ilgi ve sevginin, büyüyünce yavaş yavaş azalmasının bir yansımasıydı. Büyüdükçe içimizdeki sevilme açlığını dışarıda aramaya başladık ve bunu bir tek aşkta bulduk.

Bir tek âşık olunca birkaç yüz bin wattlık bir enerji, umut ve sevgi ışığı yayılıyor gözlerimizden evrene ve bambaşka bir gözle bakıyoruz var olan her şeye;

Çiçeğe, toprağa, börtü böceğe...

KENDİMLE HASBİHAL

FAHRİ SARRAFOĞLU

Değerli okuyucularım, bu ay sizlerle *kendi iç dünyama yaptığım kısa ama derin bir yolculuğu* paylaşmak istiyorum. Geçtiğimiz günlerde sıla-i rahim niyetiyle Aksaray'a gittim. Orada, Ulu Camiimizin üst katında kimseler yoktu. Sessizlik içinde, kendime döndüm ve derin bir tefekküre daldım.

Kısaca oturur kalkarım derken bir de baktım ki, tam bir saat geçmiş. Bu süre zarfında içime doğanları, kalbime konuk olanları not aldım. *Şimdi sizlerle paylaşacağım bu satırlar, belki sizin gönlünüze de dokunur.*

ÜMİT, İNANMAK VE BİLMEK

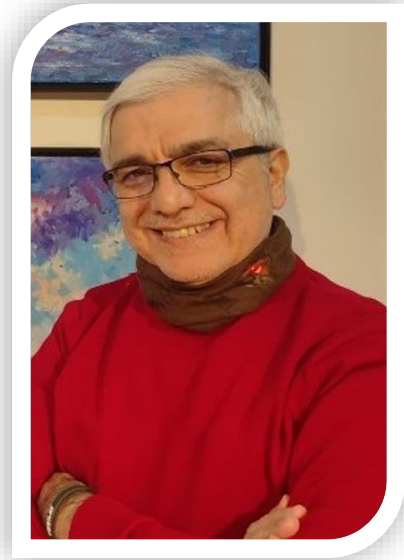
Bir şey hakkında bilgin varsa, onun doğru olduğunu ya da gerçekleşeceğini **bilirsin**. Kelimenin tam anlamıyla eminsindir. Hatta senin gerçekliğine ters düşse bile, bilmeye devam edersin. Çünkü nasıl olduğunu bilirsin. Görünüşe aldanmaz, yargılamazsın. “Onlar gayba inanırlar...” — Bakara Suresi, 3. Ayet (İman, görmediğine güvenmektir.)

USTALIK VE TESLİMİYET

Bir usta her zaman meydana geleni tercih eder. Sen de her zaman meydana geleni tercih ettiğinde ustalığa ulaşacaksın.

*İçten bir niyetin olsun,
Ancak beklentilere ve özellikle de
ihtiyaçlara tutunma.*

Belli bir sonuca odaklanma.
Hatta birini bile tercih etme.
Bağımlılıklarını tercihlere,
Tercihlerini de kabullere yükselt.
İşte bu, ustalığa giden yoldur.

“Olduğu gibi görün, ya da görüldüğün gibi ol.” — Mevlânâ
“Sabır, başa geleni olduğu gibi kabul edip teslimiyettir.” — Hz. Mevlânâ

HAYATIN SIRRI VE İSTEKLERİN GERÇEK YÜZÜ

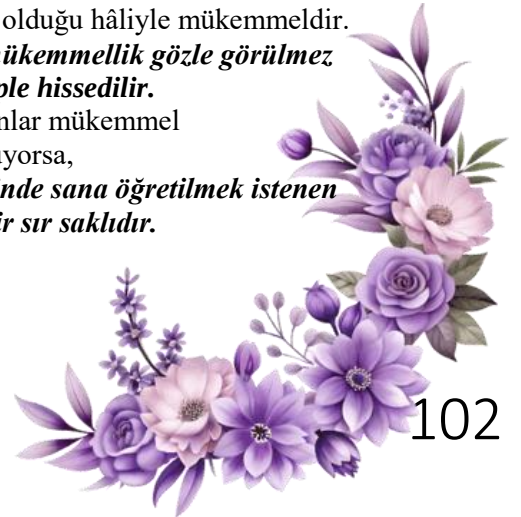
Hayatın sırrı,
İstediğin şeylere sahip olmak değil,
Sahip olduğun her şeyi istemektir.
— (John Gray)

“Rabbimiz buyurdu ki: Bana dua edin, size karşılık vereyim.” — Mü’min Suresi, 60. Ayet
(İstek duayla başlar ama kabul, hikmete bağlıdır.)

KÖTÜ TALİH DİYE BİR ŞEY YOKTUR

Hiçbir şey rastgele olmaz.
Tasadüf diye bir şey yoktur.
Ve Allah hata yapmaz.

Her şey, olduğu hâliyle mükemmeldir.
Bazen mükemmellik gözle görülmez ama kalple hissedilir.
Eğer olanlar mükemmel görünmüyorsa,
Bil ki içinde sana öğretilmek istenen büyük bir sır saklıdır.

“Her şey, vaktini bekler. Ne gül vaktinden önce açar ne güneş vaktinden erken doğar.” — Şems-i Tebrizi

HAKİKATİN FOTOĞRAFI VE GİZLİ OLANI GÖRMEK

Asıl sorulması gereken:

“Fotoğraf neyi gizler, neyi koparır, neyi dönüştürür?”

Çünkü fotoğraf, gösterdiği kadar göstermediğiyle de anlam kazanır. Dünya da bir anlamda Hakk’ın tecelli ettiği bir “fotoğraf” gibidir. Ancak bu tecelli çoğu zaman perdelenmiştir.

“Biz onları (hakikati) görmeyecek şekilde gözlerini perdeledik.” — Kehf Suresi, 101

Manevî eğitim, bu perdeleri aralayarak görünenin ardındaki ilahî sanatı ve hikmeti müşahade etmeyi öğretir. Hakiki manevî eğitim; sadece görüneni kaydetmek değil, **gizlenen anlamın izini sürmek** ve yanıltıcı bağlardan kurtularak hakikate yönelmektir.

Tasavvuf da tıpkı fotoğraf gibi, sadece zahire değil, **batına yani iç gerçeğe yönelir.**

Bu yüzden tasavvuf,
“Ne görüyorum?” sorusundan ziyade,
“Benden ne gizleniyor?”
ve “Ben neyi görmeye henüz hazır değilim?” sorularını sordurur.

Çünkü hakikate ulaşmak, **gözle değil, gönülle bakmayı öğrenmekle mümkündür.**

GÜVENİN EN ÜST MERTEBESİ: BİLMEK

En yüksek mertebe, artık güven duygusuna bile ihtiyaç duymamaktır. **Çünkü kişi, ihtiyacı olan her şeye zaten sahip olduğunu idrak ettiğinde, hiçbir şeye muhtaç kalmaz.** Allah’ın daha istemeden verdiklerine şahit oldukça, İstemek de, talep etmek de anlamını yitirir.

“O’nun katında her şey bir ölçü iledir.” — Ra’d Suresi, 8

Eğer Allah’ın tüm ihtiyaçlarını karşılayacağını bilersen, Kendini artık bir ihtiyaç sahibi olarak görmezsin. Bu bilinç zamanla deneyime, deneyim de sağlam bir imana dönüşür.

Yapman gereken tek şey: **bakış açını değiştirmek.** “Şüphesiz Allah, bir kavmi, onlar kendilerini değiştirmedikçe değiştirmez.” — Ra’d Suresi, 11

RUHANİ DÖNÜŞÜM VE KULLUĞUN DERİNLİĞİ

Bu ruhani dönüşüm sürecinde kulun gayreti de önemlidir. Çünkü:

“Gerçekten insan için ancak çalıştığı vardır. Şüphesiz onun çalışması ileride görülecektir. Sonra da ona karşılığı tastamam verilecektir.” — Necm Suresi, 39–41

Gerçek bir usta, **ümit etmenin ötesinde yaşar.**

O, olandan fazlasını ummaz, hiçbir şey istemez;
Çünkü zaten her şeye sahip olduğunu bilir.
Hayatın, kendini açığa vuran bir mükemmellik olduğunu fark eder.

Bu farkındalıkta artık güven bile gereksiz hale gelir; güven, sadece **“bilmek”** olur.

“Ve kim Allah’a tevekkül ederse, O ona yeter.” — Talak Suresi, 3
“Allah’a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter.” — Ahzab Suresi, 3
“Eğer yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O’ndan başka ilah yoktur. Ben O’na tevekkül ettim. O, büyük Arş’in sahibidir.” — Tevbe Suresi, 129

Kaynak:
Muhyiddin İbn Arabi, Mevlâna, Beyazıt-ı Bestami okumalarından derlenmiştir.

HAKİMİYET KAVRAMININ İLAHÎ VE BEŞERÎ BOYUTU

H. ALİ ERDOĞAN

Hakimiyet Kavramının İlahî ve Beşerî Boyutu: Maide 44- 47. Ayetler Işığında Siyasî Meşruiyetin, Demokrasi ve Cumhuriyet Bağlamında Teşekkülü

The Divine and Human Dimensions of the
Concept of Sovereignty: The Formation of
Political Legitimacy in the Context of
Democracy and Republic in Light of Surah Al-
Ma'idah, Verses 44-47

ÖZET

Bu çalışma, Maide suresi 44-47. ayetleri ekseninde “Allah’ın indirdiği ile hükmetme” ilkesinin ontolojik mahiyetini ve bu ilkenin demokrasi, cumhuriyet, serbest seçimler ve bey’at gibi modern ve tarihî siyasi araçlarla ilişkisini ele almaktadır. Klasik tefsirdeki

“amelî hata” vurgusunun aksine, modern dönemde radikalleşen hakimiyet tartışmaları, “millet egemenliği” ile “ilâhî hakimiyet” arasında yapay bir karşıtlık kurmuş ve bu ayetlerin bazı yorumları demokratik katılımı tekfir ile ilişkilendirmiştir. Bu çalışma, söz konusu ayetlerin tarihsel bağlamda (esbâb-ı nüzûl) yahudi toplumuna hitap ettiğini ve genel ilke olarak Müslümanlara, adaletten sapmama ve ilâhî ölçüyü gözetme uyarısı taşıdığını ortaya koymaktadır. “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” ifadesi ve cumhuriyet idaresi, ilâhî iradeye bir başkaldırı değil; saltanat ve oligarşi gibi beşerî tahakküm biçimlerine karşı, şûra ve rıza esasına dayalı meşruiyetin kurumsallaşmış halidir. Bey’at ise, bu meşruiyetin tarihsel bir tezahürü olarak, hür iradeyle verilen bir sözleşmeye dönüşmektedir. Netice itibarıyla, demokratik cumhuriyet, ilâhî hakimiyetin beşerî alandaki vekaletinin, adalet ve toplumsal sözleşme ile tecelli etmesinin çağdaş bir yoludur.

Anahtar Kelimeler: Hakimiyet, Maide Suresi, Demokrasi, Cumhuriyet, Bey’at, Serbest Seçimler, Siyasi Meşruiyet.

ABSTRACT

This study examines the ontological nature of the principle of “judging by what Allah has revealed” in the light of verses 44-47 of Surah Al-Ma'idah and its relationship with modern and historical political instruments such as

democracy, republic, free elections, and bay'ah (oath of allegiance). Contrary to the emphasis on “practical error” in classical exegesis, sovereignty debates that radicalized in the modern period have established an artificial opposition between “national sovereignty” and “divine sovereignty,” and some interpretations of these verses have associated democratic participation with takfir (accusation of disbelief). This study demonstrates that the verses in question address the Jewish community in their historical context (asbāb al-nuzūl) and, as a general principle, carry a warning for Muslims to avoid deviating from justice and to observe the divine standard. The phrase “Sovereignty belongs unconditionally to the nation” and the republican administration are not a rebellion against the divine will; they are the institutionalized form of legitimacy based on shūrā (consultation) and consent, established against forms of human domination such as sultanate and oligarchy. Bay'ah, as a historical manifestation of this legitimacy, transforms into a contract given by free will. Consequently, a democratic republic is a contemporary way for the vicegerency of divine sovereignty to manifest in the human realm through justice and social contract.

Keywords: Sovereignty, Surah Al-Ma'idah, Democracy, Republic, Bay'ah, Free Elections, Political Legitimacy.

GİRİŞ

İslam siyasî düşüncesinde hakimiyet (egemenlik), modern seküler hukuktaki mutlak irade beyanından ziyade, kaynağını varlığın yaratıcısında bulan bir emanettir. Maide suresinin 44, 45 ve 47. ayetleri, ilâhî vahyin rehberliğini dışlayan otoriteleri “küfür”, “zulüm” ve “fısk” ile nitelendirerek, yönetimin ontolojik sınırlarını çizer. Modern dönemde bu ayetler, siyasî katılım araçları olan demokrasi, cumhuriyet ve seçimlerle ilişkilendirilerek tartışılmış, hatta bazen bu araçların kendisi ilâhî hükmü terk etmekle eşdeğer görülmüştür. Bu makalede, söz konusu sınırların klasik dönemden modern döneme geçirdiği anlam kaymaları, “millet egemenliği” ve “cumhuriyet” kavramlarıyla kurulan yeni

meşruiyet köprüsü ve bey'at kavramının bu bağlamdaki dönüşümü, ilgili ayetlerin tarihsel ve bağlamsal (siyak-sibak) tefsiri ışığında tahlil edilecektir.

1. HAKİMİYETİN ONTOLOJİK TEMELİ, AYETLERİN TARİHSEL BAĞLAMI VE KLASİK TEFSİR

Maide suresi 44. ayet, hakimiyetin kaynağını “hidayet ve nur” olan ilâhî vahy ile ilişkilendirir. Ayet, özellikle Tevrat'ın muhafazası ve onunla adaletle hükmedilmesi ile görevlendirilmiş peygamberler, rabbânîler ve ahabâr (yahudi din bilginleri) zümresine hitap etmektedir.(1) Klasik müfessirler, ayette geçen “kâfirlerin ta kendileridir” ifadesini, genellikle “hükümün aslını inkâr etmek” şartına bağlamışlardır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın resmi tefsirinde de belirtildiği üzere, ilgili ayetlerdeki “küfür”, “zulüm” ve “fısk” nitelendirmeleri, hükmü uygulamama halinin niyet ve mahiyetine göre üç farklı düzlemde değerlendirilmiştir:

- Küfür: Allah'ın indirdiğini inkâr ederek veya hafife alarak onunla hükmetmemek.
- Zulüm: İnandığı halde adaleti gözetmeyerek onunla hükmetmemek.
- Fısk: İlâhî emrin dışına çıkarak onunla hükmetmemek.(2)

Bu nitelemelerin, tarihsel olarak Medine'de yaşayan yahudi kabileleri (Nadîroğulları ve Kurayzaoğulları) arasında, kendi çıkarları doğrultusunda Tevrat'ın diyet hükümlerini tahrif edip adaletsiz uygulamaları sebebiyle indiği kaydedilir. Bu durum, ayetlerin öncelikle belirli bir tarihsel adaletsizliğe cevap olduğunu, ancak içerdiği “Allah'ın indirdiğiyle hükmetme” ilkesinin evrensel bir ölçüyü işaret ettiğini gösterir. Nitekim İbn Abbas'tan nakledilen “küfrün düne küfür” (كفر دون كفر / dinden çıkarmayan amelî küfür) yorumu da, yöneticinin ilâhî yasayı reddetmediği sürece “mümin” vasfını koruduğunu, ancak uyguladığı adaletsizliğin onu “zâlim” veya “fâsık”

kılacağına işaret eder.(3) Bu yaklaşım, siyasi otoriteyi mutlaklaştırmaktan kaçınırken, toplumu kaos ve sürekli tekfir sarmalından korumayı amaçlamıştır.

hükmü Allah'tan başkasına vermek olarak yorumlayarak seçimlere katılmayı küfürle ilişkilendirmiştir. Ancak akademik tefsir çalışmaları, bu iddianın ilmî bir dayanağı

2. MODERN SİYASAL RADİKALİZM, “HAKİMİYETULLAH” VE DEMOKRASİYE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Geçen yüzyılda sömürge sonrası İslam dünyasının kimlik arayışı, bu ayetlerin yorumunda köklü bir değişikliğe yol açmıştır. Mevdûdî ve Seyyid Kutub gibi düşünürler, “Hakimiyet Allah’ındır” ilkesini modern demokrasilerin bütünüyle reddi için bir argüman olarak kullanmışlardır.(4) Onlara göre ilâhî yasayı hayatın bir alanında dahi olsa devre dışı bırakmak, ulûhiyet hakkına tecavüzdür. Kutub, Maide 44’teki tekfir hükmünü, sadece bireylere değil, Allah’ın şariatını uygulamayan sistemlere de teşmil ederek modern bir “cahiliye” tanımı yapmıştır.(5) Aliya İzzetbegoviç ise daha dengeli bir perspektifle, İslam’ın sosyal ve siyasal düzeninin halkın iradesinden bağımsız olamayacağını vurgulamıştır(6).

Bu radikal okuma, zamanla, demokratik sistemin temel unsuru olan “serbest seçimler” ve “oy verme” fiilinin de “Allah’ın indirdiğiyle hükmetmemek” kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusunu doğurmuştur. Bazı marjinal söylemler, katılımcı demokrasiyi,

olmadığını ortaya koymaktadır. Mâide 44, 45 ve 47. Ayetler ile modern seçim sistemleri ve oy verme eylemi arasında doğrudan bir bağ kurmanın tarihsel ve bağlamsal (siyak-sibak) tefsir metodolojisi açısından bir temeli yoktur.(7) Ayetler, yönetme yetkisini (hükümlerliği) elinde bulunduranların bu yetkiyi hangi kaynaktan referans alarak ve nasıl adaletle kullanacağına dair ilke koyarken; seçmenin temsilci tercihi, bu ilkeyi hayata geçirecek meşru siyasi mekanizmayı belirleme arayışıdır. Birincisi ontolojik bir kaynak ve ahlaki sorumluluk, ikincisi ise bu sorumluluğu üstlenecek ehliyetli vekili seçme ameliyesidir.(8)

3. CUMHURİYET, BEY‘AT VE HALKIN RIZASI: TARİHSEL VE TEORİK BİR SENTEZ

Demokrasi ve seçimlere yönelik eleştiriler, genellikle İslam siyasi geleneğindeki “bey‘at” (biat) müessesesini otantik, “oy”u ise seküler ve yabancı bir unsur olarak karşı karşıya getirir. Oysa bey‘at, esasında bir yönetime, hür iradeyle bağlılık sözü verme ve onun meşruiyetini tanıma eylemidir. Hz. Peygamber ve Hulefa-i Raşidin döneminde fiilen gerçekleşen bu sözleşme, temsili demokrasilerde “seçim” ve “anayasal vatandaşlık” kurumları aracılığıyla

sembolik ve kitlesel bir forma dönüşmüştür. Nitekim İslam tarihinde, hilafetin saltanata dönüşme sürecinde bey'atın şekilcilliğe indirgendiği, rızanın yerini zorunlu bağlılığın aldığı dönemler yaşanmıştır.

İmam Ali'nin (r.a.) halifelîği dönemindeki bir uygulama, bu konuda çarpıcı bir örnektir. Kendisine bey'at edilmesi sürecini anlatırken, "Fakat beni, halkın o günde falancaya koşup bey'at etmesi şaşırttı. O kadar ki, sanki insanlar İslam'dan dönüyor, Muhammed'in (s.a.s.) getirdiği dini yok etmeye çağırıyorlardı. Bu durumu görünce, İslam'ı ve Müslümanları desteklemezsem, dinin yıkılması veya zarar görmesi tehlikesi ile karşılaşacağımı düşündüm" ifadelerini kullanmıştır.(9) Bu aktarım, siyasi meşruiyetin sadece şekli bir bey'attan ibaret olmadığını, toplumsal rıza, maslahat (kamu yararı) ve dinin selameti gibi daha üst ilkelerle ilişkisini göstermektedir. İmam Ali'nin müdahalesi, meşruiyeti salt bir kişiye biattan çıkarıp, toplumsal sözleşme ve ümmetin birliği temeline oturtma çabası olarak okunabilir.

İşte modern "cumhuriyet" kavramı, bu üst ilkelerin kurumsal çerçevesini sunar. Cumhuriyet, egemenliğin bir kişiye veya hanedana değil, halka ait olduğu, yönetenlerin seçimle işbaşına geldiği ve kamu yararını gözetmekle yükümlü olduğu yönetim biçimidir. Bu tanım, İslam siyasi düşüncesindeki "şûra", "ehlîyet", "adalet" ve "maslahat" ilkeleriyle son derece uyumludur. "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesi, ontolojik bir ulûhiyet iddiası değil, siyasi iktidarın kaynağının ilâhî bir lûtf (kut) veya soya dayalı bir hak değil, halkın özgür iradesi olduğunu ilan eden, beşerî tahakküm biçimlerine (saltanat, oligarşi) karşı bir meşruiyet beyanıdır. Bu çerçevede, cumhuriyet idaresi, "Allah'ın indirdiğiyle hükmetme" sorumluluğunu taşıyacak olan yönetimi belirleme ve denetleme sürecini, halkın rızası ve katılımı üzerine inşa eder.

4. GÜNCEL YANSIMALAR VE ANAYASAL MEŞRUIYETİN YENİDEN TANIMI

Türkiye başta olmak üzere birçok Müslüman toplumda laiklik, demokrasi ve anayasal meşruiyet tartışmalarında Maide 44-47. ayetler üzerinden geliştirilen "millî egemenlik" ve "cumhuriyet" karşıtı söylemler, kavramların tarihsel ve siyasi arka planını göz ardı etmektedir. Bu noktada şu tespit hayati önemdedir: Ayetler, modern anlamda bir yönetim biçimi (demokrasi, cumhuriyet, monarşi) önermez; yönetimin hangi kaynaktan beslenmesi ve hangi ahlaki ilkelerle sınırlandırılması gerektiğine dair evrensel ölçüler koyar. Demokrasi ve cumhuriyet ise, bu ölçülerin (adalet, şûra, ehliyet, kamu yararı) kurumsal olarak hayata geçirilmesi için geliştirilmiş araçlardan biridir.

Dolayısıyla, "Allah'ın indirdiğiyle hükmetmeme"nin modern karşılığı, katılımcı siyaset değil; anayasal düzende bile olsa, yasamanın, yürütmenin ve yargının keyfiliğe, çıkar gruplarının tahakkümüne veya adaletsizliğe sapmasıdır. Demokratik cumhuriyetin araçları (kuvvetler ayrılığı, bağımsız yargı, özgür basın, düzenli seçimler), tam da bu sapmayı önlemek için tasarlanmış denetim ve denge mekanizmalarıdır. Bu bağlamda, seçmenin oy kullanması, sadece bir kişiyi veya partiyi seçmek değil, aynı zamanda "Allah'ın indirdiği" adalet ölçüsünü hayata geçireceğine inandığı bir siyasi projeye ve onun temsilcilerine vekalet vermesi, bir nevi kolektif bey'attır.

SONUÇ

Maide suresi 44-47. ayetler, siyasi otoriteyi mutlaklıktan arındırarak ilâhî bir denetim mekanizmasına ve ahlaki sorumluluğa bağlar. Klasik dönemde "şahsî günah" veya "toplumsal sapma" kapsamında ele alınan bu uyarılar, modern dönemde "sistem eleştirisi"ne dönüştürülmüştür. Ancak "egemenlik milletindir" ilkesi ve onun kurumsal yansıması olan demokratik cumhuriyet, bir "ilahlık"

iddiası değil, beşerî tahakküm odaklarına (saltanat, oligarşi, aristokrasi) karşı halkın hukukunu ve rızasını koruma girişimidir. Serbest seçimler ve temsili sistem, İslam geleneğindeki bey'atın, modern kitlesel toplumlardaki işlevsel karşılığıdır.

Netice itibarıyla hakimiyet, kaynağı itibarıyla ilâhî adalete, tecelli ve uygulama imkânı bulması itibarıyla ise halkın özgür rızasına, şûrasına ve seçimine dayanan bir emanettir. Maide suresinin çizdiği ufuk, Müslüman toplumlara her türlü beşerî tiranlığı, adaletsizliği ve keyfiliği reddeden, mutlak adaleti ve ilâhî ölçüyü merkeze alan ontolojik bir nirengi noktası sunmaktadır. Demokratik cumhuriyet ise, bu nirengi noktasına ulaşmak için insan aklının ürettiği, kusurlu ama geliştirilebilir, tarihsel bir yoldur.

DİPNOTLAR

1. Maide 5/44.
2. Bkz. Kur'an Yolu Tefsiri, Diyanet İşleri Başkanlığı, Cilt: 2, s. 278-279.
3. Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, Câmiu'l-beyân, X, 352.
4. Ebü'l-A'lâ Mevdûdî, İslam'da Hükümet, s. 72.
5. Seyyid Kutub, Fî Zılâli'l-Kur'ân, II, 898-900.
6. Aliya İzzetbegoviç, İslam Deklarasyonu, s. 45-48.

7. Bkz. Mâide 44, 45 ve 47. Âyetlerin Güncel Siyaset Dili ile Anlaşılması Sorunu. DergiPark.

8. Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, III, 1696.

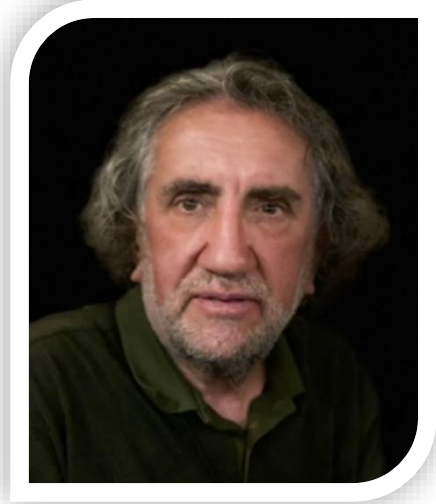
9. İmam Ali'nin (r.a.) naklettiği bey'at sürecine dair anlatım için bkz. Nehcü'l-Belâga, 62. Mektup.

KAYNAKÇA

- Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır. Hak Dini Kur'an Dili. İstanbul: Azim Yayınları, t.y.
- İzzetbegoviç, Aliya. İslam Deklarasyonu ve İslami Yeniden Doğuşun Sorunları. çev. Erhan Metin. İstanbul: Fide Yayınları, 2010.
- Kur'an Yolu Tefsiri, Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kutub, Seyyid. Fî Zılâli'l-Kur'ân. çev. M. Emin Saraç ve ark. İstanbul: Hikmet Yayınları, 1991.
- "Mâide Suresi 44.
- "Mâide 44, 45 ve 47. Âyetlerin Güncel Siyaset Dili ile Anlaşılması Sorunu". DergiPark.
- "Mâide Kırk Dördü Yeniden Tefekkür! Muhammed İslamoğlu". Vuslat Dergisi.
- Mevdûdî, Ebü'l-A'lâ. İslam'da Hükümet. çev. Ali Genceli. Ankara: Hilal Yayınları, 1971.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. Câmiu'l-beyân. Kahire: Hecr Yayınları, 2001.

MUHALEFET ETMENİN VE MUHALİF OLMANIN NAMUSU VE SORUMLULUĞU ÜZERİNE

MEHMET YAŞAR SOYALAN

“*Muhalif*” ve “*muhalefet*” kelimelerinin kökeni olan “*H-L-F*” kalıbı, takip etmek, izinden gitmek, geleneği olmak, varis olmak, miras, tereke, kalıntı anlamlarıyla ilgili olarak kullanılır. Kelimenin, “*ihtilaf*”, “*muhtelif*”, “*halef*”, “*halife*”, “*hilafet*”, “*hilaf*”, “*Hilf*” kullanımlarında da benzer anlamlar söz konusudur.

Bu çerçeveden bakıldığında “*muhalif*” ve “*muhalefet*” kelimeleri, gelene sahibi olmayı, bir geçmişe, bir öze, bir geleneğe bağlı olmayı, onu sürdürmeyi, bir şeye karşı çıkmaktan çok sahip olduğu şeyi, devraldığı mirası muhafaza etmeyi ifade eder. Dolayısıyla muhalif olma, bir fikre, bir düşünceye, bir iddiaya, bir dünya görüşüne sahip olma, bunlara sahip çıkma, onlarla var olma mücadelesidir. Muhalif olduğu, muhalefet ettiği şeyle, kendi varlığı, varoluş felsefesi arasında doğrudan bir karşıtlık ilişkisi kurar ve onu temel bir tehdit olarak algılar. Olanların kendi iddia ve düşüncesiyle, ahlak algısı ile çeliştiğini görür, çelişikliği görme ötesinde bu çelişikliğin kendisine de sirayet edeceğini fark ettiği için kendisini ve kendi fikriyatını korumak için gördüğü çelişkileri ifade eder.

Daha ötesine geçerek sahip olduklarının tehlike altında olduğunu varsayarak, onları korumu refleksiyle savunmaya/saldırıya geçer. Hatta çelişkinin boyutu arttıkça muhalefetinin dozu da artar. Muhalif olma aslında beğenmediğini eleştirmekten çok kendi farklılığını ifade etme çabası ve mücadelesidir. O, olaylar, olgular, fikirler, kısaca olanlar karşısında kendi pozisyonunu ve kanaatlerini açıklar, hatta

kanaat bildirmenin ötesine geçerek bir tavır ortaya koyar. Bu nedenle muhalif olmak, olabilmek en önemli insani haslettir. Her insanın doğasında mevcut olan, yeri ve zamanı geldiğinde bir şekilde ortaya çıkan, insan kılan en temel özelliğidir.

Bu kendisini ifade edebilme, kendisi olma hali insanlık için, insan nesli ve meydana getirdiği toplumlar için büyük bir rahmettir. Muhalefet edebilme ve yeri geldiğinde muhalif olabilme, “*yok*”, “*hayır*” diyebilme ve bir örneklik ortaya koyabilme becerisidir, *hayırlarda yarışma* erdemidir. Elbette her şeyden önce bu bir cesaret işidir ve bir erdemi, donanımı gerekli kılar. Muhalif olma hali her an her şeye karşı olma veya sürekli aynı yerde durma hali değildir. Hayatın dinamikliği içinde *tetikte olma*, her an hakka şahitlik edebilme, sadece kötünün karşısında olma hali değil, aynı zamanda iyinin, güzel olanın, içinde hayır bulunanın yanında durabilme halidir.

Sürekli muhalefet hali, adaleti ıskalamamıza, bütünü göremememize, hikmeti kaybetmemize neden olur. Önyargılarımız, öngörümüz haline gelir, bakarken göremez oluruz. Sürekli olan hayatın kendisidir ve arzu edilen de bu hayatın sıratı müstakim üzere olmasıdır. Muhalefet edebilme, *akıl* ve *ferasetin* dışlandığı, ötekileştiren bir duygusallıkla, kişiselleştirilerek kör bir inat üzere yapılabilecek bir şey değildir. Eleştirebilmek ancak *erdeme*, *ferasete*, *hikmete*, *cesarete* sahip olmakla, her durumda bedel ödemeyi göze almakla mümkün olur.

Muhalefet etmede “**hayr**” esas olmalıdır, özellikle de toplumsal olanın hayrı...

Feraset ve hikmet muhalefet etmedeki en temel donanım haline geldiğinde ancak “**hayr**” ilkesine odaklanmamız mümkün olur. Hırsımız, mağduriyetlerimiz, yenilmişliğimiz, ezilmişliğimiz zaman zaman hakkı ve hayrı öncelememizi engelleyebilir. Karşımızdakinin patavatsızlığı, çıkarıcılığı, benmerkezciliği bizi benmerkezciliğe, zalimin pervasızlığı bize tepkiselliğe düşürebilir. Dolayısıyla zaman zaman hayra koşmak, marufu öncelemek isterken benliğimizin, bencilliğimizin, acullüğümüzün tepkiselliğine düşebilir, karşıtlığın, kibrin, ötekileştirmenin, saldırının şehvetine kapılabiliriz. Kendimiz için “**hayr**” olan isterken, komşumuz için, toplumun geneli için “**şerri**” istemiş olabiliriz. Bu nedenle söz sorumluluk ister. Muhalif olan toplumun çıkarı için muhalefetini sürdürür.

Kısa vadede kendi aleyhine de olsa, öyle de görünse, zaman içinde toplum için “**hayr**” olanın kendisi için de “**hayr**” olduğunu görecektir. Yaşananlar bize bunu göstermiştir. Bunun için muhalefet eden kişi feraseti ile “**şerre**” yol açacak bir söz ve davranış içerisine girmemelidir. Sonucu “**şerre**” varacak, haksızlıklara vesile olacak, toplumsal güven ve huzuru yok edecek, fitneye yol açacak, bir muhalefet etme biçiminin kendisi sorunludur ve meşru bir mücadele olarak kabul edilmemesi gerekir. Hakkı ve doğru olanı ifade etme, yanlış olana karşı çıkabilme erdem ve cesareti her bir insanın doğasında, insan olmasının bir gereği olarak mevcuttur. Ancak çevre ve kültürel etkiler nedeniyle bu özelliği çoğu zaman örtülü halde bulunur. Bunun ortaya çıkarılabilmesi özel bir çaba ve gayreti, en önemlisi de bir hasbiliği, sorumluluk duygusunu ve ahlakiliği gerektirir.

Bu zaviyeden bakıldığında “karşıt olmak”, “**karşı çıkmak**” ile “**muhalif olmak**” arasında temel bir farklılık vardır; bu da ilkeselliklerdir. Muhalefet, bir ilke, bir felsefe, ahlaki bir gereklilik üzerine inşa ediliyorsa doğru ve hayırlı bir iş yapılıyor demektir. Yapılan şey, tecrübe ve ortak bir kabul ile ortaya çıkmış bir örfü, bir uygulamayı korumaya, dolayısıyla belli bir amaca,

toplumsal bir hayra hizmet etmiyorsa veya bir şerri, bir kötülüğü ortadan kaldırmaya yönelik değilse bu eylem olsa olsa bir karşıtlık, tepkisellik olur. Bu tür karşıtlık genellikle hırs, çekememezlik, şahsi beklentiler ve kıskançlıkların bir sonucu olarak çıkar ki, böylesi bir muhalefet çatışmayı, çekişmeyi, kaosu arttırma dışında bir işlev görmez. Hele hele bireysel ve toplumsal hayra hizmet etmez. Muhalif olmanın bir doğasının, bir geleneğinin olduğu gibi bir ihtiyacı karşılaması yanında, bir bağlam ve bütünlük içinde, kabul edilebilir bir amaca yönelik olması da gerekir.

Bu nedenle muhalefet, kırmak, dökmek, yok etmek için, “**benden sonrası tufan**” mantığı ile sadece kişisel mağduriyet veya beklentiler üzerinden yapılamaz. Yapılsa bile bunun adına muhalefet etme denilemez. Çünkü en temel insan hakkı olan fikrini açıklayabilme, kendisini ifade edebilme hürriyeti, onu insan kılan en temel özelliğidir. Bu özelliği ona her durumda fikrini açıklayabilme, beğenmediğini eleştirebilme hakkı da verir. Eleştirme hakkı aynı zamanda eleştiriye tahammül edebilme zarureti de ortaya çıkarır. Her eleştiri, bir karşı eleştiri hakkını doğurur. Eleştiri hakkını kullanan birisi, peşinen kendisinin de eleştirilebileceğini kabul

etmek durumundadır. Yine kişi bilmelidir ki kendisini rahatsız edecek bir eleştiri biçimi karşısındakini de rahatsız edecektir. Bu çift taraflılık, muhalefet edene muhalefet edebilme durumu, yapılanların bir hukuk çerçevesinde ve ahlaki ilkelere uygun olarak yapılmasını zorunlu kılar.

Karşısındakinin kendisini eleştirdiğinde ne kadarına tahammül edebiliyorsa kendi eleştiri hakkı da o çerçevede olmalıdır. Kısacası insan yaptığı her eylemden sorumlu bir varlıktır. Çünkü yaptığı her iş ve eylemin kendisine, çevresine, topluma olumlu veya olumsuz bir getirisi/karşılığı olacaktır. Dolayısıyla muhalif olmanın, fikrini söylemenin bir adabı ve kuralı olduğunu bilmelidir ve eleştirilerini bu adap ve kurala uygun olarak yerine getirmelidir. ***Beğenmediği, kendisi ve çevresi için sorun oluşturduğunu düşündüğü her söz, eylem, uygulama, yasa, ve projeyi eleştirme, ona her tür meşru araç***

kullanarak muhalefet etme insanoğlunun varoluşsal temel bir hakkıdır. Ancak bunu başka hak ihlallerine fırsat vermeden, meşru zeminlerde (toplumunun kabul edeceği) yapmalıdır. Muhalefet etmenin, muhalefet edene, eleştirinin eleştirene bir sorumluluk ve vebal yüklediğini bilmelidir.

O eleştirisini bu bilinçle yapmalı, eleştirinin de bir ***hukuku, akli ve bir namusu*** olduğunu unutmamalıdır. Çünkü her ifade ve davranışın sahibine dönen bir tarafı olduğu gibi o çağa da bir yansıması olacaktır. Son söz olarak hakkını ararken başkasının mağduriyetine neden olmamalı, pire için yorgan yakmamalıdır. Kalbinin kırılmasını istemiyorsa kalp kırmamalıdır veya kalp kırmamalıdır ki kendi kalbi de kırılmasın. Çünkü yaratıcının yaratılış yasasıdır; kalp kıranın kalbi kırılır, mağdur eden, mağdur edilir.

TASAVVUF SOHBETLERİ

GÜÇ SAHİPLERİNİN
GELECEĞİ BİLMESİ

ŞEMSETTİN KESER

Astroloji (İlmi nücum) Eski mısırdaki çok parlak bir

devir olduğunu Kur'an-ı Kerim'den biliyoruz. Çünkü vaktin kudretli idarecisi Firavun'a iktidarını sonlandıracak bir çocuğun varlığını doğmazdan önce ihbar etmişlerdi. Hepimizin bildiği bir vakıa. Firavun Hz: Musa'nın doğmaması için o ilim sahiplerinin önerdiği tedbiri gerçekleştirdi ama nafile çocuk anne rahmine düşmüştü. İlim sahipleri mahcup vaziyette tekrar bir mehil isteyip doğum vaktini bildireceklerdi. Firavun bunun tedbirini kendi aldı. Doğan tüm çocukları öldürmek gibi. Tedbirler Nafile. Çünkü Hakk'a (Peygamberine) karşı bir mücadele içinde olduğu için tedbirler faydasızdı.

İlim sahiplerinin bilmesi bir mana ifade etmiyor. Alınan tedbirler de bir mana ifade etmedi. Neticede Hakk'ın hükmü icra olunmaktaydı. Blogda yayınlanan Prof. Dr. Mahmut Kılıç'ın Ezoterik Astroloji konferansını dinleyince bazı çağrışımlar oluştu. Geleceği bilme ilminin olduğu, ancak buna karşı bir tedbirin başarısız olacağıdır ..Ehli İrfan arasında geçen şu hadiseyi aktarmak istedim. Aziz Mahmut Hüdai türbedarı Eşref Ede hazretleri Melami meşrepli ve sırlı bir zat imiş. Seyyit Abdülkadir BELHÎ hazretleri de vaktin kutuplarından..

Her ikisinin de birlikte olduğu Eyüp'te Şeyh Murad Buhari dergahındaki sohbette, ilmi nücum bilgisinin derinliği nedeniyle Çanakkale'de yıldızı parlayan Mustafa Kemal'in zayıfçesini (Horos-Kop'unu) çıkarıp geleceğini belirtmesi için Eşref Ede'ye destur vermesini Seyyid Abdülkadir Belhi'den istihram etmişler. O da destur verince Eşref

Efendi hemen oracıkta bir kaç saat süren hesaplar sonunda şu neticeye varmış:

*"EĞER BU ZAT GÖNLÜNÜ MANA
ALEMİNE ÇEVİRİRSE: VELİ; EĞER
DÜNYAYA ÇEVİRİRSE: PADİŞAH
MAKAMINA SAHİP OLACAKTIR".*

Bu ilim ortada, ancak bu ilme sahip olanlar ortada mı bilmem. Gerçek şu ki, gelecek bilinse de alınacak tedbirler çaresiz. ANCAK Salih Peygamberin gönlü yapılırsa Cenab-ı Hak azabı kaldıracaktır.

NEREDESİNİZEY BİLENLER

BAKARA suresi 2/216 ayeti"
İHTİMALKİ HOŞLANMADIĞINIZ ŞEY
SİZİN İYİLİĞİNİZDİR VE YİNE
MUHTEMELDİR Kİ SEVDİĞİNİZ BİR ŞEY
SİZİN KÖTÜLÜĞÜNÜZDİR. SİZ
BİLMEZSİNİZ ALLAH DAHA İYİ BİLİR"

Nefesimizin temizlenmesi ve göklerin hazinelerinin güvenilir bekçiliği için ÖMÜRLER gerekir .Cennet'te zevki sefa içinde olan Hz. Âdem, Peygamberlik görevi verilmeden önce hata işlerse, şeytanın çöpü gibi olan makam ve mal mülk sevgisi kılçık gibi boğazımıza takılıp abı hayat suyunu içmemize engelken nerdesiniz ey bilenler? Herkes haklı olduğunu ifade ediyor. Haklılıkları için yüzlerce delil arz ediyor. Dinlersen herkes delilinde haklı. Peki kim haklı. Elbette HAKK'la beraber olan Haklı.

ESMA RÜZGARININ DALGALARI

Bakara suresi 2/285 ayeti
 "PEYGAMBERLER ARASINDA AYRIM
 YAPMAYIZ" ayeti Denizin dingin hali içindir.
 Bakara suresi 2/253 ayeti
 "PEYGAMBERLERİN BİR KISMINI BİR
 KISMINA ÜSTÜN KILDIK" ise denizin
 dalgalı hali içinmiş .içinmiş Rüzgâr, Cenabı
 Hakk'ın esmaları olduğundan esen rüzgârın
 kuvvetine göre dalga boyları farklı olacaktır.
 Büyüklük küçüklük dalganın boyu ile ölçmedir.
 Ama hakikatte dalgalar aynı denizin sularıdır.

Peygamber'e hitabını bugün için
 ERENLER olarak kabul etmezsek kitabın
 Dibacesinde, şirazesini de kaybetmiş oluruz.
 KUR'AN canlı kabul edilmekle ve vaktin
 ERENLERİNİ ve vaktin insanlarını muhatap
 almaktadır.

Beyazıd-ı Bestami'ye sorarlar:
 "ELESTİ BİRABBİKÜM HİTABI
 HATIRINIZDA MI?". Mübarek cevap verir:
 "ÜZERİNDEN HİÇ GÜN GEÇMEDİ Kİ?".

Hitap kimden kime diye sorulursa Nefesimiz
 yetersiz kalır, boğuluruz.

AV MI AVCI MI?

SUFİ hem av, hem de avcı imiş. Hakk'ı arama
 yönünde bir AVCI,ÖZVATANINDAN ayrı
 düşüp yabanda olmakla bir Peygamber ve
 Erenler ise Padişah'ın avlarını toplayıp ona
 teslim eden ÖZEL HAREKATÇILAR.

Avcı, ceylanın ayak izlerini takip
 ederek avı aramaya başlarmış. Ki bu ayak izleri
 VELİ lere götüren sözler, işler, hizmetler. Bir
 müddet sonra avcı, ceylanın göbeğinden çıkan
 ve mest eden bir kokuyu takip ederek ava doğru
 gidermiş ki ,bu koku Ruhun duyduğu zevk olsa
 gerek. Koku ile gidilen bir menzil yol, kokusuz
 katedilen yüz menzilden daha değerli imiş.

SANA HARAM BANA HLAL

Adamın birisi okuma yazmayı yeni
 öğreniyor. On iki (12)rakamını okurken
 BİR,İKİ (1,2) şeklinde okuyunca yanında
 bulunan bilen kişi "Sana bir iki, bana on iki"
 demiş.

Yunus Emre hazretlerinin şu nefesi tekâmül
 farklılıklarını anlatır:

CÜMLE YARATILMIŞA BİR GÖZ
 İLE BAKMAYAN ŞER'İN EVLİYASIYSA
 HAKİKATTE ASİDİR. BUNDAN İÇERU
 HABER İŞİT EYDEYİM SANA
 HAKİKATİN KAFİRİ ŞER'İN
 EVLİYASIDIR

(Şer: Şeriatın vezin gereği kısaltılmış
 şeklidir)

GÜNAH OLAN SEVAPLAR

Padişahın biri maiyetiyle birlikte Cuma
 namazına gider. Korumalar caddeyi padişaha
 açmak için elindeki sopaları kullanarak caddeyi
 boşaltırlar. Sopa bir dervişin yüzüne gelir,
 yaralar, kanı akar. Padişaha dönerek şu kelamı
 söyler: SENİN HAYR(SEVAP) İŞİN BU İSE
 ŞERRİN (KÖTÜLÜĞÜN) KİMBİLİR
 NASILDIR!.

Kötü mayeli (içi-akıbeti) adam elinde
 bir gül tutsa o gül tam bir diken olur. Eğer
 dostun yanına gitse onu sokan bir yılan olur.

TASAVVUFUN ÜÇLÜ SAÇ AYAĞI

İrfan sofralarındaki taamin piştiği kazan, üçlü
 saç ayağı dediğimiz üç şahsiyete dayanır. İbni
 ARABİ-MEVLANA CELALEDDİN RUMİ -
 İbni FARİZ Hakikatleri aşık eden erenlerden
 bu üçünü Hak Teâlâ meşhur etmiştir.

MELEKLERİ PROTESTO

Kimler bu protestoyu yaptılar? Ne
 zaman oldu bu işler? Hz. Adem'in
 yaratılmasından önce Cenab-ı Hak Efendimizi,
 Peygamberleri ve velilerin ruhlarını yaratmıştı.
 Hz. Adem'in bedeninin yaratılmasından önce
 Cenab-ı Hak, Meleklerle bu konuyu istişare etti.
 Melekler bu hususa mani olmak istediler ve
 Peygamber ile velilerin ruhları el çırpıp ıslık
 çalarak Melekleri protesto ettiler.

Çünkü, Peygamber ve Veliler, EZEL
 (Hak Teala)ile olan aşinalıkları sebebiyle varlık
 sahnesine düşmeden yaratılacak olan her
 kimsenin suretine, şekline, sırlarına
 muttali(vakıf)olmuştur. Yani Buğday

yaratılmadan ekmeği görmüşlerdir. Bedenen yaratılmadan ordusuz ve askersiz zafer kazanıp kös davulunu çalmışlardır. İlahi mülakat akabinde ruhlar ten elbisesi giydiler.

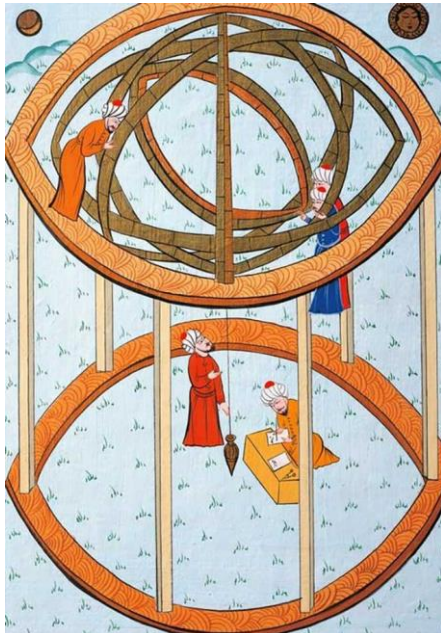
Peygamber ve Veliler dışındakiler şarabın mestliğini tadabilmek için önce Üzüm yaratılacak, sonra o üzümünden şarap yaratılacak ,o şarap içilecek ki mestlik elde edilsin. Peygamber Ve Velilerde ise bu süreç yaşanmadan mestliğe ulaşanlardır.

İBNİ FARİZ buyurmuştur: "BİZ SEVGİLİNİN YADIYLA ŞARAP İÇMİŞ VE SARHOŞ OLMUŞTUK Kİ O VAKİTLER DAHA ASMA ÇUBUĞU YARATILMAMIŞTI".

SÜNNİ KİMDİR?

SÜNNİ" kavramı Hz. Peygamber Efendimizi(sav)çağırıştırır. Efendimiz his gözüyle değil Gönül (iç)gözüyle hareket ettiğinden kendisinde his gözü hâkim olana sünni denemez. Diğer bir anlatımla, duyu organları) padişahı görebilseydi o takdirde öküzde, eşekte Allah'ı görürdü. Eğer senin hayvan hissinden hariç heva ve heves hissinden başka bir hissin olmasaydı o zaman âdem oğlu nasıl saygıdeğer olurdu. Allah cc insan için "yücelttik "demiştir.(VELEKAD KERREMNA).

Hayvani hislerin dışında bir vasıta olmalı. Allah'ı algılayacak özel ışık(Nur)mevcut olmalı ki bu iş başarılabilinsin. İşte o ışıktaki Nur suresi 24/35 ayeti: "ALLAH DİLEDİĞİNİ NURUNA İLETİR" .ayetinde ifade edilen Kâmil insandır.

Batını hislere sahip olanlar Sünni(Nuri) dir. Hayvani hislere mahkum olanlar da Naridir.

RUH İKİZİ

AZİZİM 'den duymuştum. Ama açıklamasını soramadım. İnsan dış suretini aynada seyrederek .güzellik yahut çirkinliğini orada görür ki insan nefsi kendi çirkinliğini hiç kabullenemezmiş. İnsan iç yüzünü araştırmazmış. Acaba, iç yüzümüzü nasıl görürüz.? Tabi ki ayna vasıtasıyla .Ancak bu ayna bizim bildiğimiz maddi (demir yahut cam)ayna olmasa gerek. Canın yüzünü gösteren ayna çok pahalı imiş. Can aynası yârin yüzü imiş. O diyardan olan yârin yüzü ki bu yüz Mürşid-i Kâmil imiş. Doğum sancısı nasıl Hz. Meryem'i hurma ağacının altına doğru çekmişse Hakikati arama isteği ise seni Mürşit huzuruna çeker. Ancak sende varlık ve benlik duygusu kıl kadar bile mevcut olursa o aynada hakikati seyredemezsin. Çünkü Benlik duygusu inciye, değersiz yeşim taşı gösterip seni yanıltır.(Hazreti Mevlâna)

CİNSLERİN CAZİBESİ

HACI HACI'YI BULUR MEKKE'DE.
DERVİŞ DEVRİŞİ BULUR TEKKE'DE.
KÖTÜ KÖTÜYÜ BULUR DAKKADA.

Dakka, Arapçada kısa zaman dilimini ifade eden "dakikanın" karşılığıdır. Dikkat edilirse bu sözde her türün (cinsin)birbirlerine olan ilahi çekişi ifade edilmiştir. Tıpkı Nur suresi 24/26 ayetinde ifade buyurulduğu gibi: TEMİZLER TEMİZ OLANLAR İÇİN,KÖTÜLER,KÖTÜ OLANLAR İÇİN. Dünyada her şey kendi cinsi olan şeyi cezbeder. Sıcak sıcaklığı çekiştirir. Soğukta soğuğu çeker. Sosyal hayatımızda da bu kural çalışır. Aslında bir hadisi şerifin ifade ettiği gibi Cenab-ı Hakkın bir grup melaikesinin vazifesi iyi insanları iyiler tarafına yönlendirmek, kötü kişileri de kötüler tarafına yönlendirmiş. Batıl kısım ,batıl olanları çeker. Baki ölümsüz olanlar manen ölümsüz olanlarla sarhoştur...Her şey Sahibinin elinde olmakla dua edip bu ayrımı yapan güçten yardım dileyelim. "Ya Rab Bizi iyilerle bir arada bulundur" diye.

ARSLANIN DİŞİSİ

Söğütlü AZİZ, Mehmet Ali Hoca' Kırıkhan'da kendisini seven Hasan Hoca'nın evine gelir. Hasan Hoca evde yoktur. Karısı EŞE Teyze de hoca efendiye derin muhabbeti vardır. Evin davarlarında bir hastalık vardır. Hocaya dua etmesini ister. Hoca efendi: "Bu hastalığın kefareti bir horozdur, kesecek horozun var mı der? Eşe teyze, hocam horoz da var, körüz de var der. Davarın kesilecek dereceye gelmiş yetişkinine mahalli lisanda körüz denirmiş. Her ikisini de keserek misafire ikram edince Hoca efendi: ASLANIN ERKEĞİNE DE ASLAN DENİR. DIŞISİNE DE ASLAN DENİR .

İSKENDER'İN SEFERLERİ

KEHF SURESİ 18/89-90 ayetlerinde İskender'in seferi anlatılır. Bu isimdeki kişinin Peygamber veya Veli olduğu tartışılır. Bu sefer, Güneşin doğduğu yerdir. Dünyanın dönüş istikameti gereğince güneş hep doğudan gözüktür. Hz. Mevlana Efendimiz ,dünyanın sahibi konumunda olan İskender'in ,aydınlanmak için güneşin doğduğu yere (Mürşid-i Kamil yanına) sefer etmesi gerektiğini ifade ile, burada temizlenip aydınlanan insanın (Maddi dünyadaki hüküm sahibinin-İskender'in)söz anlamayan fesat ehli bir kavmin (yecüc-mecüc) inananlara zarar vermemesi için aralarına engeller koyacağını ve gittiği her yeri nurlandıracağını işaret eder. Ancak Manevi yönü olan saltanat sahibi kalıcı barışı temin edebilir

Mürşid-i Kâmil olarak vasedilen güneşin temel görevi aydınlıktır. Diğer faydaları ısı nedeniyle canlılara hayat sağlaması ,bitkilerin gelişmesi ve toprak altındaki madenleri olgunlaştırma fonksiyonlarında vardır. Bu sıfatların yanında yakıp kül etme sıfatına da sahiptir. Bu nedenle İnsan-ı kamiller, aydınlatıcı, hayat verici, olgunlaştırıcı sıfatlarının yanı sıra insanların onu reddetmesi veyahut düşmanlık etmesi, helaklerine de sebeptir.

ZARARLI MERAKLAR

Oğuz Falay, Söğütlü AZİZ Mehmet Ali Hocayı sevenlerden Kırıkhan'da Belediye Başkanlığı yapmış birisi olup, Belediye seçimleri öncesi Hoca efendiye evinde verdiği bir davette "Hocam size istediğiniz büyüklükte ve planda bir dergâh yaptırayım. Böyle dağda

dolaşmayın “ teklifinde bulunursa da Hoca efendi kabul etmemiş. Oğuz bey vefat ettikten sonra kardeşi Hacı Alkan, Şekip Hoca isimli bir muhtereme Rica'da bulunarak mezarına götürür ve isteği şudur: Ağabeyinin mezarındaki hali nasıldır? Şekip Hoca böyle bir istek kendisi için hayırlı olmayabilir dediyse de Hacı Alkan ısrarcı olur. Şekip Hoca murakabe yapar ve duası akabinde Hacı Alkan bir bakar ki Kardeşi Oğuz Falay ile Söğütlü Aziz Mehmet Ali Hoca efendi yeşil bir çayır üstüne oturmuş karşılıklı çay içmekteler. Perde kapandığında Hacı Alkan'ın dişleri kitli bir vaziyette titremektedir.(Nakleden Hassa -Gürpınar'dan Bekir Baysal)

NÜKTE

Hacı efendi ilk defa Afrikalı bir siyahinin (Sudanlı olabilir) Hac esnasında tavafını görür. İriyarı vücuda sahip bu Afrikalı Müslümanın ten rengi parlak siyahtır. Dişleri bembeyaz iken ağız içi kırmızıdır ve sesi incedir. Bizim Türk, bu fiziksel görüntü karşısında gayriihtiyari güler. Karşıdaki yahut yanında bulunan arif bir zat şöyle söyler: EFENDİ BOYAYI MI BEĞENMEDİN, YOKSA BOYACIYI MI..?

GÖRMEDEKİ TEHLİKE

AZİZİM anlatmıştı.(Yaşamadığı hiçbir şeyi ifade etmemiştir)

Azizimin İskenderun'da terzilik yaptığı dönemde ,Erzin pasajı denilen şimdi ise havuzlu çarşı denilen yerdeki dükkanını bir sabah kalfalardan biri açar .Üst kata temizlik için çıktığında ne görsün: yan tarafta bulunan boş bir evde yalnız yaşayan, Maraşlı, varlıktan yokluğa düşmüş ,bir oğlu ve bir kızı kendini terk etmiş bir zatı muhteremi yerde baygın vaziyette bulmuş. Şahsın Tüm vücudu simsiyah kesilmiş vaziyettedir. Kalfalar aşağı indirdiler. Hastaneye götürdüm. Hastanedeki hemşerim Konyalı doktor "Bu artık bitmiş "dedi. Israrım üzerine bir odaya yatış yaptı ve elime bir reçete vererek bu ilaçları temin et dedi.

Şu anda oğlu da eczacı olan bir dostumun eczanesine reçeteyi götürdüm. Reçeteye baktı İlk defa böyle bir şeyle karşılaşıyorum "dedi.4 çuval dolusu ilaç hazırladı. O esnada dükkâna birisi girdi. Eczacıya “Bu ilaçların yarı parası benden" dedi ve parayı ödedi. Ben herhalde bu adam

eczacının bir tanıdığıdır hayır yapmak istiyor" diye düşündüm .Eczacı da bu şahıstan dolayı "Bu adam, Necip efendinin bir tanıdığı" diye düşünmüş. Adam gittikten sonra birbirimize bakıp bu adam kimdi sorularını birbirimize sordüğümüzde ikimizin de bu adamı tanımadığı anlaşıldı.

İlaçları hastaneye götürdüm. Doktor, "bu ilaçlar şimdi bu hastaya lazım değil ama hastanedeki diğer hastalara kullanmak için bağış olarak kabul ediyorum" dedi. Bizim hastayı kobay olarak kullanmaya başladı. Bir ay sonra bizim hastanın rengi açılmaya başlayıp tekrar beyazlaştı. İyi oldu. Hastaneden çıkarttım evine getirdim. Evin ihtiyaçlarını temin ettim. Evine getirdiğimde bu durumu sordum: "Hayırdır ne oldu?" Anlatmaya başladı:

"Ben ramazanın son on günü itikafa girdim. bitime üç gün kala camiden çıkıp eve geldim. Kadir gecesini idi. Semanın açılmasını beklerken o esnada bir el beni tuttu cehennemi gösterdi. Cehennemi gördüm ve sonra beni 100 metre ileriye fırlattı. Bütün vücudum yandı. Sen bana bir yol parası ver memlekete gideyim" dedi.ve adam İskenderun'u terk etti.

RAMAZANDA İTİKAF
GİRENLER O BÖLGEYE İSABET EDECEK
BELALARA KALKAN OLURLARMIŞ

İSTİŞARE

Ali İmran suresi 3/159"(vahyin inmediği hususlarda)onlarla istişare et." İstişare, akı kuvvetlendirip, yanılmayı ortadan kaldıran veya asgariye indiren bir müessesedir. Bir mumdan üç beş mum tutuşturulsa ortadaki aydınlık artar. Kiminle istişare yapmak gerekir. Sorusuna verilecek cevap: AKLI ERENLEDİR. Buradaki akıli eren kavramı velilerin karşılığıdır. Akıl bir başka akılla birleşirse kötü iş işlemeye, kötü söz söylemeye mani olur. Bir nefis, başka bir nefisle dost olup yardımlaşırca cüz'i akıl tembel ve güçsüz olur. Çarçabuk git kendine bir Allah dostu ara. Böyle yaparsan Allah senin dostun olur. Halvet yabancıya karşı olur sevgiliye karşı değil. Kürk kış için gereklidir. Bahara karşı değil. Ey oğul mürşit senin gözündür .O'nu çöpten ve tozdan temiz tut. Onun hakkında kötü zanda bulunup ona itiraz edersen gözün görmez olur. Mürşidin

huzurunda dil süpürgesini kullanıp toz kaldırarak aynayı kirletme. (Hz. Mevlâna)

AZİZİME AİTTİR:

Görmemişten para almayacaksın.
Hanıma(eşine) sırrını vermeyeceksin
Hükümet adamı ile dost olmayacaksın.
(Her bir söz için kitap yazılabilir)

Efendimizin her sözü, sayısız hikmet taşır.

"YALNIZLIK, Kötü biriyle düşüp kalkmaktan Hayırlıdır.

TEMİZ ARKADAŞ, yalnızlıktan hayırlıdır.

HAYIRLI SÖZÜ UZATMAK, susmaktan Hayırlıdır.

SUSMAKSA ,şer sözü uzatmaktan hayırlıdır

Mevlâna Vakfı

VELİLERİN ÖZELLİKLERİ,

Ahzab Suresi 33/45-46 ayetlerinde Cenabı Hak "EY PEYGAMBER.BİZ SENİ ŞAHİT-MÜJDECİ-UYARICI VE ALLAHIN İZİNİYLE O'NA ÇAĞIRAN VE NURLANDIRAN BİR IŞIK OLARAK GÖNDERMİŞİZDİR" buyurulmakla, Peygamber vekili olan insanı kamillerin özellikleri ve vazifelerinin ne olduğu sayılmıştır.

ŞAHİT - Daha önceki blog yazılarında ifade edilmişti. Veliler hür kişi kabul edilmekle hür olan Velilerin şahitliği makbul olup, onların kalbinde yer etmemiz ,dünyaya gönderilmekten maksat olan vazifemizi yapıp yapmadığımıza delildir(şahadetidir.)

MÜJDECİ - Naz makamında olan bir veli Hakka hitaben "İlahi, senin merhametinin ziyadeliğini bu insanlara anlatırsam sana secde edecek kimse kalmaz".

UYARICI - Gerek İrşat ,gerek İdare bölümünün Ricalullahı insanları ve özellikle insanları İdare edenleri uyarırlar. Dünyanın zevkine aldanmayın. Her nimet zeval bulacaktır. Mevki makam emanettir.

ÇAĞIRAN VE NURLANDIRAN IŞIK - İzinle mümkün bir vazifelendirme kişi, kendi nefsi isteği ile bu vazifeyi yapmağa kalkarsa sahte doktor, sahte avukat muamelesi görür. Hasta ölür, dava kaybedilir. İzin Cenab-ı Hakk'ın koyduğu bir usul kuralıdır.

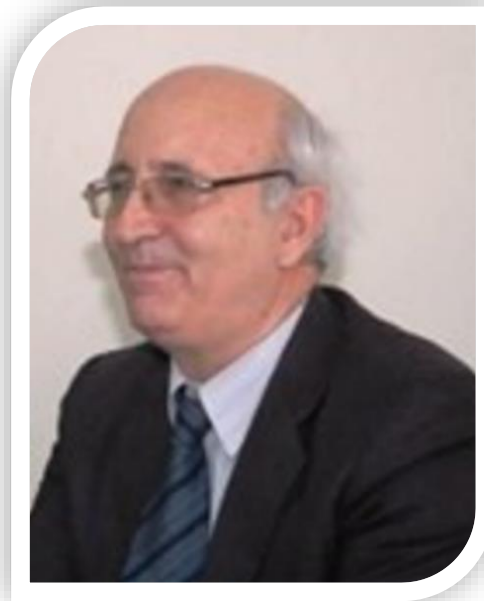
KAYNAK DERGİSİ'NDEKİ KONYALI ŞAİRLER

MUSTAFA ÖZCAN

Kaynak aylık şiir dergisidir. İlerleyen yıllarda on beş günde bir yayımlanmıştır. İlk sayısı 1 Ocak 1948 tarihinde çıkmıştır. İlk sayının ön sözü “Çıkışımız- Adımız”(A. D) takdim edilmiştir. A. D, Avni Dökmeci'nin kısaltılmışıdır. Her yayın organı yayın alanına atılırken konuşur. Bu önsözde büyük iddialarda olmadıklarını söyleyen Avni Dökmeci, “edebiyat, sanat ve fikir aşına bir kaşık yağ katabilirsek kıvancımız sonsuzdur” demektedir. Yollarının Atatürk yolu olduğu ifade edilmiş ve nedenle bu adı aldıkları şöyle açıklanmıştır:

“...Şiir dergisi için daha yumuşak, daha güzel ad mı yoktu? “Hepsi, Şairler, Vazo” adları arasında bocalarken, kardeşimizin

“Kaynak, Oya” demesi üzerine “Kaynak”ı tercih etti. Bu kelime ahenk bakımından sertti diğerlerine nazaran; ama mana bakımından zengindi ve bizim yapmak istediğimize uygundu. Türk şairlerini bir arada toplamak, kaynaştırmak; edebiyatımız için ileride bir kaynak olabilmek ve nihayet temiz bir su!

Sayfalarımızı açıyoruz; gürültülü hayat atmosferi altında yorulanlar “ayda bir de olsa” şiirin iksirini kana kana içsinler”

Derginin sahibi Avni Dökmeci, Yazı İşleri Müdürü kardeşi Turhan Dökmeci'dir. Ankara'da çıkmıştır. Sayısı 25 kuruşa satılmıştır. Uzun süre sadece şiir dergisi olarak kalmıştır. İlk sayfada, “Eserleriyle Yaşayanlar”, “Şiirleriyle”, “Bu Ayın Seçmeleri” alt başlığı altında yazılara ve şairlere yer verilmiştir. İlk “Bu Ayın Seçmeleri”nde Ziya Osman Saba ve M. Faruk Gürtunca'nın şiiri okurla buluşturulmuştur. “Eseriyle Yaşayanlar”ın ilki olarak da büyük Atatürk'ün adı anılmıştır. Daha sonra bu kısımda Tevfik Fikret, Namık Kemal gibi edebiyat tarihine mal olmuş edipler anılacaktır.

“Biyografileri ile” alt başlığı altında Tevfik Tanyolaç, Behçet Necatigil, Nahit Ulvi Akgün, Ceyhun Atuf Kansu, İsmail Âli Sarar gibi şahsiyetlerin kısa biyografilerinden söz edilmektedir. Derginin daha ilk sahifesinde gördüğümüz bu yapı, uzun süre korunacaktır. İlk sayıdaki şairler, Özdemir Asaf, Vehbi Cem

Aşkun, Osman Attila, Neyir Aykut, Melih Başar, Adnan Bulak, İ. Zeki Burdurlu, A. Nadir Cansel, Faruk Çağlayan, Avni Dökmeci, Turhan Dökmeci, Ayhan Hünel, Mahmut Kuru, Ü.Y. Oğuzcan, Azmi Tekinalp, Ercüment Uçarı, M. A. Solfasılı, İbrahim Uğur, Halim Yağcıoğlu, A. H. Yeşilyurt'tur.

Daha sonra bunlara çok tanınmış şairler de eklenecektir. Hatta zamanla şiiri bırakarak farklı edebi türlerde kendini tanıttacak Muzaffer Uyguner, Adalet Ağaoğlu, Fakir Baykurt, Talip Apaydın gibi şahsiyetlerle karşılaşılacaktır. Dergide şiir, hikâye, tenkit alanında yapılacak yarışmalar da söz konusudur. Bu yarışmaların derginin yayın süresinde gerçekleştirildiğini görüyoruz. Cahit Sıtkı, Nurullah Ataç, Ahmet Muhip Dıranas gibi ünlü şair ve yazarlarla yapılan söyleşiler de dergiye renk katmıştır. Yahya Kemal üzerine yapılan anket ise döneminde ses getirmiştir.

Şöyle demek yerinde olacaktır. 1956 'da kapanan bu dergi, Feyzi Halıcı'nın Çağrı'sı, dönemin Hisar'ını hatırlatmaktadır. Bu dergilerde yazan bazı şairler, hatta Varlık'taki bazı şairler bu Kaynak'ın sayfalarında kendilerine yer bulmuşlardır. Konyalı şairlerin de şiirlerini Kaynak'ta yayımladıkları görülmektedir. Dolayısıyla Konyalı şairlerin şiirleri üzerinde araştırma yapacaklar, Kaynak dergisini göz ardı etmemelidirler. Yazımızın uzamaması için bu şairlerin şiirlerine yer verilecek ve sadece bir örnekle yetinilecektir.

Celâl Çumralı: Kaynak dergisinde şiirleri çıkan bir şairdir. Hakkında kısa bir bilgi bulunmaktadır. 1916 yılında doğmuş, 1939 yılında Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Dergide şiirleri çıktığı sıralarda Samsun sulh yargıcısıdır. Şiirin, bir türlü söylenebilen bir güzellik bütünü olduğuna inanmaktadır. Böylece şekil ve mana olgunluğunu, tecridi imkânsız unsurlar olarak kabul etmektedir. En çok sevdiği şiiri "Yaşamak"tır.

O zamanlar iki kitabı yayımlanmıştır. İlki Büyü(1945, diğeri de Kırk Dalganın Suyu ve Kırk Çakıl Taşı(1946). Büyü, takdir görmüş bir kitabıdır. Celâl Çumralı'nın bu şiir kitabıyla ilgili olarak, kendisinin yeni söyleyişe katıldığı

ve ondan ümitli olunduğu şeklinde bir görüş belirtilmiş,

*Dinledim derinlerden duyulan ses güzeldi
İnandım ki içimde bir insan sevgisi var!*

gibi güzel övgülenmiş mısraları var" denilmiştir

Kırk Dalganın Suyu ve Kırk Çakıl Taşı(1946), o sıralarda yüz kuruşa satılan bir hikâye kitabıdır. Celâl Çumralı'nın yazdığı ilk hikâyeleri bu ad altında toplanmıştır. Samsun Halkevi yayınlarının on dördüncü kitabıdır. Bu kitapta daha çok yurt hikâyelerine yer verilmiştir. Kitaba adı verilen birinci hikâyenin bir masal tadında olduğu ifade edilmiştir

Dergide Celâl Çumralı'nın şu şiirleri çıkmıştır: "Yaşamak", "İnsanlarını Kaybeden Ev", "Kaynak", Turhan Ender'e ithaf edilmiş bir şiiri: "Bir Hastanın Rüyası", "Arkadaşım", "Plajda",

Kaynak'ta şiirleri çıkan başka bir Konyalı da Muvaffak Sami Onat'tır. Avni Dökmeci, "Dört Kitap" başlıklı yazısında "edebiyatımızda son aylarda öyle bir kıpırdanış var ki sevinmemek mümkün değil" demektedir. İşte bu kıpırdanışa hız verenlerden birisi de Muvaffak Sami'dir. Avni Dökmeci onun için şu değerlendirmeyi yapmıştır:

"Muvaffak Sami "Gel Gör ki" diyor. Kitabın içine girelim; ne göreceğiz bakalım. Evvelâ tabiata açılmış kapısı şairin! Tabiat sevdâ ile mi başlar bilmiyorum. Şair sevdalıdır, âşıktır. Hem öyle ki tam eski devir sevdası. Şu kelimelere bakın hele; hüsrân, cevri cefa, makam, devran, fasl, bab, meth ü sena, visal, haddi simin" "Gidip Göreceğimiz" ilk şiirinde. Fakat Muvaffak Sami hep bu dille mi konuşur? Hayır! Birçok şiirlerinde o kadar durudur ki, şiirlerini sevmemek yalan olur. İşte size dört mısra:

*Beli ki garip şey sevmek
Hayal gibi, su gibi, yaşamak gibi garip ve güzel;
Ve çağırısı geliyor insanın ömür boyunca:
Bazı bazı gel!
Tabiattan hayata geçen şair bakın ne diyor:
Hülyalı damlacıkları bu ışıkların,
Ki zaman olmadı kaybolalı,*

*Mesafe kadar uzun, an kadar kısa
Yaşamının masalı.
Hayat adamı muhakkak ki düşünecek; şair
dostumuz da bizi düşünceye gönderiyor:
Neden bir kızgın ok başımda saplı
Neden aradığım cevher bir alev.*

Tabii şairimiz borçludur. Bunu ödeyecektir. “Rüya” ile bunu öderim sanmış. Ama aldanıyor. Rüya’dan gayrisi başka yerlerde yayınlanan şiirler. Uzun yıllardan sonra bir tek şiirle nasıl borcunu öder? Biraz velud olsun canım. Hem “Rüya”sını defalarca okuduğum halde beğenemedim.”

Muvaffak Sami, 1919 da doğmuştur. 1942’de Siyasal Bilgiler Fakültesini bitiren şair, o sıralarda Çalışma Bakanlığı’nda iş müfettişidir. Vazo (1941), Yaratılış (1942), Göl Gör ki(1948) şiir kitaplarıdır. Şiiri nasıl anladığını da şöyle anlatmaktadır:

“Sanat bence; zamanı, politikası olmayan tek şey ve muhakkak ki en ulvi bir mecburi boşalımdır. Çilesi ve samimiyeti olmayan insanı sanatkar, doğum sancısı çektiirmeden meydana gelen eseri de sanat eseri saymam.”

Başka bir örnek olarak da “En Azdan” şiiri yayımlanmıştır: Bu şiir için “En Azdan” sevdiğim şiirlerimden biridir. Nasıl bir halet-i ruhiye içinde yazıldığını ise kimselere anlatamam” demektedir. Şairin “Bilinmez” şiiri, Kaynak’ın, “en yeni yazıları, şiirleri ve resimleriyle Üstün Sayı” denilen sayısında yer almıştır.

Ahmet Tufan Şentürk, Dergide en çok şiiri çıkan Konyalı şairdir. Şair kendisi hakkında şu bilgiyi vermiştir:

1919’da Ermenek ilçesinin Lamos köyünde doğdu. İlköğrenimini çeşitli illerde yapan şair, İstanbul’da Haydarpasa lisesini bitirerek hayata atılmıştır. Şentürk, “Ankara Hukuk Fakültesi’nden ayrıldım, ayrılamadım, şimdi memurum, işte bu kadar”

Ahmet Tufan Şentürk’ün Kaynak’ta 9 şiiri yayımlanmıştır. Bunlar sırasıyla şunlardır: “Adres” , “Bugün” , “Kavga” , “Bahar Yağmuru” , “Bu Şiir Mektup Yerine” , “Kavga 2” , “Bir Dosta Mektup” , (Bu şiiri İsmail Âli

Sarar’a ithaf etmiştir), “Toroslara” , “Neylersin”

Ali Sert, 1950 ‘de Köyden Sesler şiir kitabını çıkarmıştır. 1929 yılında Konya’nın Botsa köyünde doğmuştur. İvriz Köy Enstitüsünü bitiren Ali Sert, o sıralarda Elmasun başöğretmenidir. Üç şiiri çıkmış Kaynak dergisinde. Bu üç şiirin ikisini Turhan Dökmeci’ye ithaf etmiştir. Bunlar “Yalnız İnsan” , “Ben Gurbet İnsanı Değilim” ve “Nasibimiz” dir.

Mevlüt Kaplan’ın dört şiiri Kaynak’ın sayfalarında yer bulmuştur. Bu şiirlerin ilki “A” , diğeri de “İntikali Devraniye” adını taşımaktadır. Üçüncüsü kısa bir şiir olan “Altmış Altıya Bağlanan Kadın”dır. Ayrıca “Temizlik Yoklaması” adında kısa bir yazısı göze çarpmaktadır. “İkmalli Kız” şiiri ise öğretmenlik hayatının gözlem ve izlenimlerini içermektedir.

Kaynak’ta Mevlüt Kaplan’ın bir de “Orhan Veli İçin Anılar” başlıklı düz yazısı vardır. Kaplan, 1955 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’nde öğrencidir. Bir gün okulda arkadaşlarıyla birlikte Orhan Veli’yi anma programı düzenlemek istediklerini söyler. Fakat okul idaresi buna izin vermez. Gerekçe ise sıradandır: “Öğrencisiniz, derslerinizden başka şey düşünmeyin, derslerinizden geri kalmayın.” Aradan bir kaç hafta geçer. Bu defa Ankara Yüksek Okullarının Öğrenci Dernekleri, Erkek Teknik Öğretmen Okulu’nda bir şiir yarışması düzenlerler.

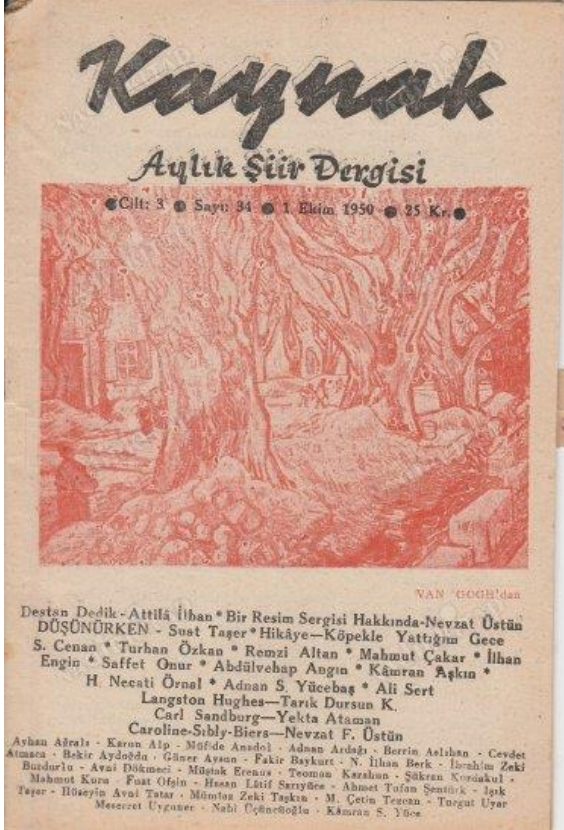
Ancak salon yetmezliği yüzünden beş yüz öğrencisi bulunan okuldan çekilen kur’a ile ancak yüz öğrenci katılabilecektir. Mevlüt Kaplan’ın şansızlığı burada da kendini gösterir. Fakat vazgeçmez. Bu defa yarışmaya katılanlar arasında yer aldığını söyleyerek, biraz da ikna ederek, toplantıya katılabilir. Güç bela kendisine yer bulur. Sırası gelince de Orhan Veli için yazdığı şiiri okur. Jüri şiirleri dinledikten sonra değerlendirmeye geçer. Neticenin sabırsızlıkla beklediği bir ortamda jüri başkanı Nurulah Ataç, sahneye gelir ve şöyle der:

“Çok sevdim bu geceyi. Okuyanlar iyi okudu. Ama üç kişi derece alacak dedikleri için

üç kişi kazandı. Üç kişinin adını, puanlarını okudu. İşte benim adım da çıkmasın mı? Gittim, hediyemi almaya. Nurullah Ataç sordu:

“Orhan Veli’yi sever misin?”

“Kendisini görmedim. Ama şiirlerini çok severim. Tebrik etti. Takdir etti. El sıkıştık. Bir kitap verdi. Üzeri jelatin kâğıdıyla sarıydı. Yol aç aça; zar zor yerimi buldum. Nurullah Ataç’ın verdiği eser, Orhan Veli’nin “Bütün

Şiirleri”ydi. Kaç yıl önce almıştım bu kitabı ben. Ama olsun. Orhan Veli’nindi ya...”

Konyalı şairler arasında dergide tek şiiriyle görünen imzalar da vardır. Bunların en meşhuru Bekir Sıtkı Erdoğan’dır. Karamanlı şairin “İki Sevdâ” başlıklı şiiri, Kaynak’ta yayımlanmıştır. Bozkır’ı şiirlerinde terennüm eden Saffet Çalışır da Kaynak’ta imzası bulunan şairlerdendir. “Kimsesizlik” şiiri burada yayımlanmıştır.

Kaynak’ta iki Akşehirli şaire de rastlanmaktadır. İlki Muammer Karabağlı, diğeri de Muammer Yüzbaşıoğlu’dur. Karabağlı’nın Kaynak’ta üçü şiir, biri de hikâye olmak üzere dört yazısı çıkmıştır. Şiirlerin adları şöyledir: “Bu Gözler Başka Türlü

Bakmalı”, “Bursalı” “Âkıbet”. Hikâyesi ise “Bit” adını taşımaktadır. Muammer Yüzbaşıoğlu’nun ise “Zaman Durmuyordu”, “Hangisi?” ve “Herkesten Ayır” şiirlerini Kaynak sahifelerinde buluyoruz.

Konya Halkevi’nin edebî faaliyetlerinde adı geçen fakat hakkında pek bir bilgi edinemediğimiz Yıldırım Kuzucu’yu da burada hatırlatmak gerekir. Sadece Yıldırım Kuzucu değil, Konya yerel basınında şiirleriyle karşılaştığımız Muzaffer Esin de “Şart” başlıklı şiirini burada okurla buluşturmuştur. Çumralı Kemal Bayram Çukurkavaklı da bu dergide “Karanlıklarda” şiirini yayımlamış, onu “İstrati ve Ben” şiiri izlemiştir; Ayrıca derginin fikir ve sanat dünyası ile ilgili anketini cevaplandırmıştır. Bu üç soruluk anketi cevaplandıranlardan birisi de Ali Sert’tir.

Kaynak dergisinde Konyalı şair Oğuz Tansel’in çevirileri vardır. Çevirilerinden birisi “Gülünç Şey” adını taşımaktadır. Jacques Prevert’den çevrilmiştir. Aynı şairden iki çeviri daha yapmıştır: İlki “-Olay Veya-“, diğeri “Haylaz Öğrenci”. Claude Sarnet’den ise “Adam” şiiri Türkçeye kazandırılmıştır. Oğuz Tansel’in “Festival” adını taşıyan eleştiri yazısını da burada anmak gerekmektedir. “Şairler Yaprak” dergisini,

Dinar gibi küçük bir kasabada çıkaran Nedret Gürcan, aynı zamanda şiirler yayımlamakta, bu şiirlerini kitaplaştırmaktadır. Gürcan, “Yaşadıkça Aşk”tan sonra şiirlerini “Festival”de toplamıştır. Oğuz Tansel de işte bu kitabı eleştirmiş, kitabı Ressam Güngör Kabakçıoğlu’nun resimlediğini belirtmiş, resimlerin kitabın havasını, şiirlerin dünyasını başarıyla yansıttığını vurgulamıştır. Kitabın içeriğini değerlendiren Oğuz Tansel, eseri, severek okuduğunu söylemiş, hatta okurlara tavsiye ettiğini bildirmiştir. Tansel’in “Köyün Türküsü” şiiri de Kaynak’ta çıkmıştır.

Şairin, “Yorumlayabilirsin” başlıklı şiirini derginin 1 Şubat 1956 tarihli 111. sayısında bulabiliriz(s.40). Oğuz Tansel’in “Yurdum”u, Gözünü Sevdığım kitabından aktarılmış bir şiir notuyla yayımlanmıştır. “İki Sivri Akıllı”sı da 1954 yılı yazında dergi sayfalarında görülmüştür. İlyas Halil ise şairin (Tansel) “Mayku”sunu İngilizceye çevirmiştir.

AKSARAYLI İLK DÖRT BAKAN PORTRESİ

İLHAMİ İNCEÖZ

*1. Aksaraylı ilk bakanlardan
Eski İçişleri Bakanı İzzet Gener*

1902 yılında Aksaray'da doğdu. İlk eğitimini Aksaray'da, ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Yükseköğrenim olarak Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesinden mezun oldu. Yedek Teğmen olarak Türk Ordusunda görev aldı. Fransızca bilen İzzet Gener Bey, 5 Temmuz 1987 tarihinde vefat ettiğinde evli ve iki çocuk babasıydı.

İstiklal Mücadelesi yıllarında Aksaray'da Tekalifi Milliye emirlerinin uygulanması kapsamında, Aksaray Merkezinde, orduya malzeme, erzak ve silah araç-gereçleri toplanmasından sorumlu olarak görev yaptı. Yeni harflerin

kabulünden sonra Aksaray'da okuma yazma bilmeyenlere ve yeni harflere alışamayanlara okuma-yazma öğretilmesinde görev aldı.

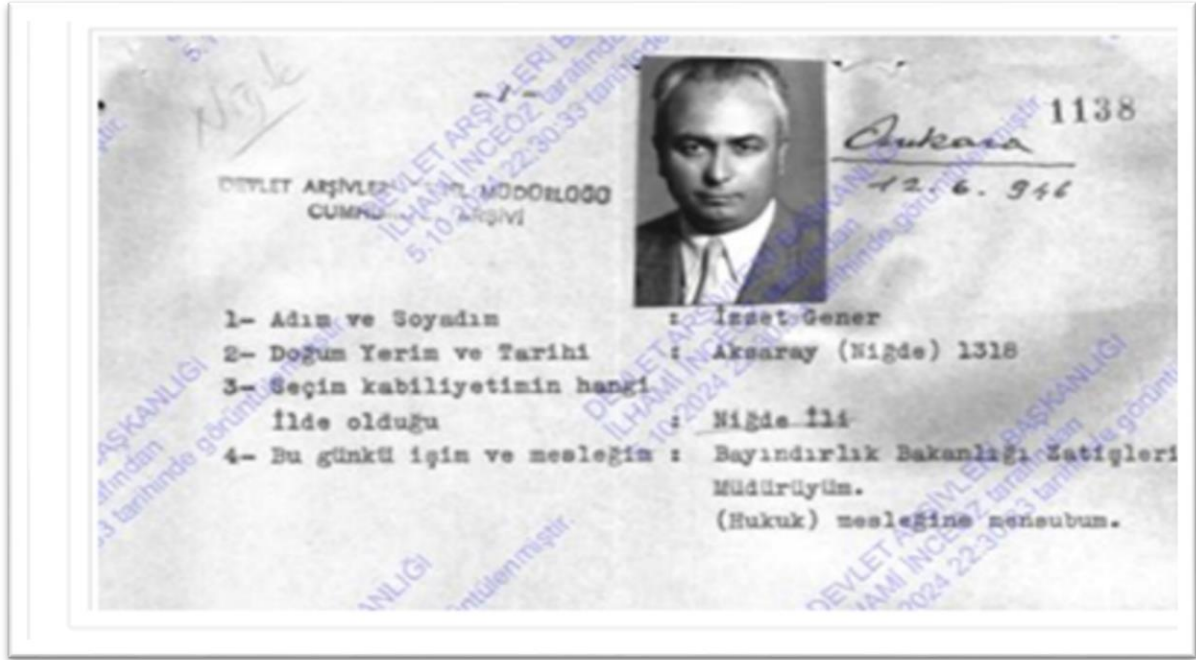
1919-1929 yılları arasında Aksaray'da, çeşitli okullarda, farklı branşlarda (ilk-orta öğretim ve liselerde) öğretmenlik yaptı. Liselerde Doğa bilimleri derslerine girdi.

10.10.1929 tarihinde Ankara'da Su İşleri dairesinde göreve başladığı Bayındırlık Bakanlığı'nın çeşitli kademelerinde, farklı görevlerde bulundu. 1943-1960 yılları arasında Bayındırlık Bakanlığında Zat İşleri (Personel Müdürü) Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği gibi Bayındırlık Bakanlığı Hukuk Müfettişliği (1956) gibi görevlerde bulundu.

Ardından Türk Dili Tetkik Kurulunda bir yıl Bayındırlık Mümessili olarak yer aldı.

Çocuklar ve yetişkinler için sağlıklı beslenme tavsiyeleri, Aksaray'ın Jeolojisi, Günümüzde Kimya, Kimyanın hayatımızdaki yeri gibi çeşitli konu ve dallarda düzenlenen seminerlerde konuşmacı olarak yer aldı. Konuşma metinleri broşür olarak yayınlandı.

1946 yılı seçimlerinde CHP'den Niğde'den Milletvekili aday başvurusunda

bulundu. Fakat seçilemedi. 15 Ekim 1961 - 5 Haziran 1966 tarihleri arasında Cumhuriyet Senatosu Niğde Üyeliğinde bulundu.

1965 yılında Türkiye'nin 29. Hükümeti Döneminde, Devlet başkanı olarak Cemal Gürsel bulunuyordu. 13 Şubat 1965 tarihinde, 1965 yılı Bütçesi güven oylamasında 225 oyla reddedilen Başbakan İsmet İnönü, istifa etti. Bu yıl meclisteki 4 partinin ortaklığında kurulan son koalisyon hükümetinde bakanlıklar bölüştürülmüş, İçişleri Bakanlığı da Ankara Üniversitesi Hukuk mezunu olan, İsmail Hakkı Akdoğan'a teslim edilmişti. İnönü'nün istifasından 5 ay sonra İsmail Hakkı, kendisi ile aynı Hukuk Fakültesinden mezun olan Aksaraylı İzzet Gener'e, 29 Temmuz 1965 tarihinde İçişleri Bakanı mevkiini devir etti.

İsmet İnönü yerine 10 Ekim 1965 tarihinde 30. Hükümeti kuran Süleyman Demirel, Adalet Partisi ile iktidara geldi. Ve iktidar oluşundan 17 gün sonra, İçişleri

Bakanı yeniden değişti. 27 Ekim 1965 tarihine dek Bağımsız olarak yaklaşık 3 ay kadar İçişleri Bakan'ı görevinde bulunan Aksaraylı İzzet Gener, görevini Demirel'in adayı Mehmet Faruk Sükan'a, 28 Ekim 1965 tarihinde devir etti.

Böylece Aksaraylı ilk Bakanlarımızdan İzzet Bey'in görev süresi de maalesef çok kısa sürdü.²

² BCA,490.1.0.0/315.1290.1-syf.26-27-28/ 6 haziran 1946 tarihli, Niğde ili için mebusluk talebinde bulunanların

**2.Niğde ve Nevşehir Mebusu
Aksaraylı Bakan, Tuğgeneral
Zihni Üner**

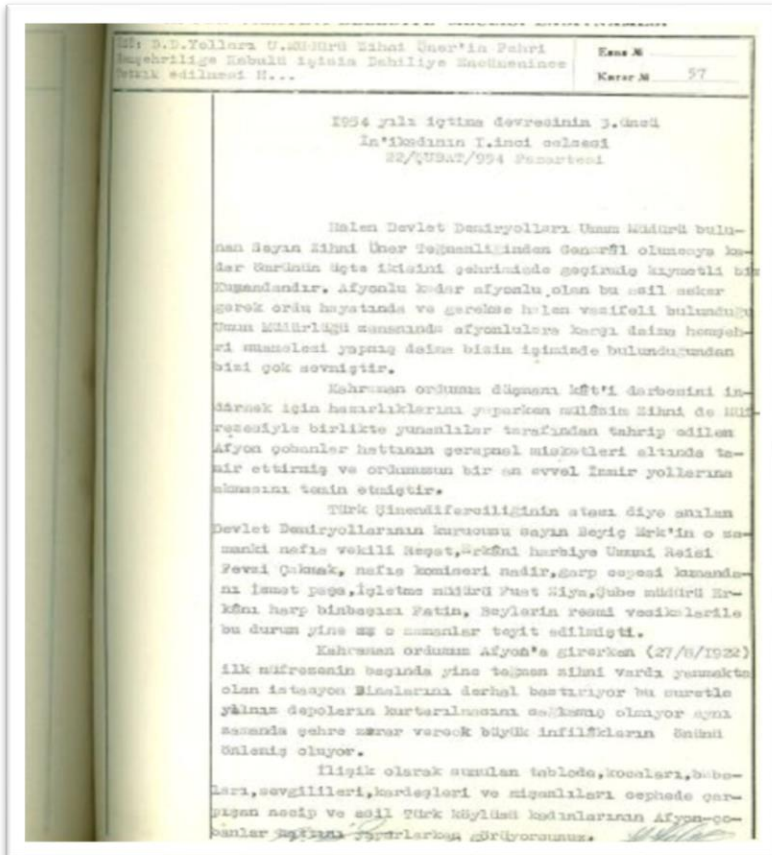

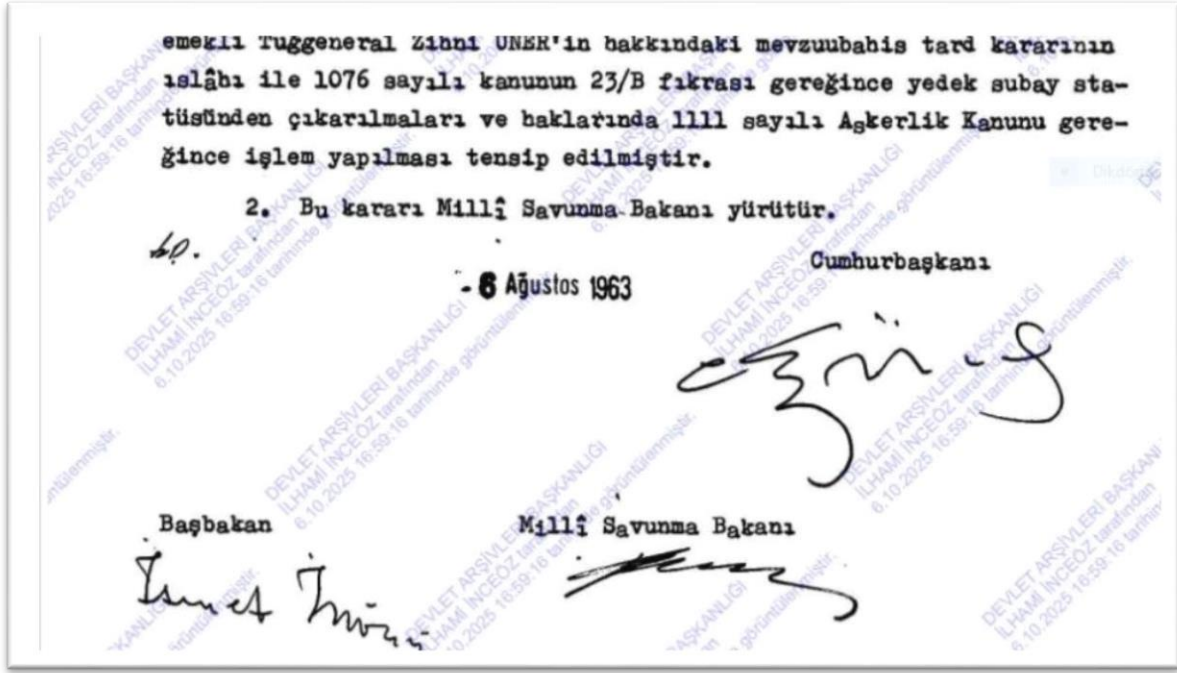
Tuğgeneral ve siyasetçi Zihni Üner (1900–1962), Türk Silahlı Kuvvetleri'nde önemli görevler üstlenmiş ve Türkiye siyasetinde aktif rol oynamış bir şahsiyetti. 1900 yılında Aksaray'da doğan Üner'in babası Ahmet Hulusi Bey ve annesi Rasime Hanım idi. Eğitim hayatına 1920 yılında

Harp Okulundan mezun olarak başladı ve ardından Fen Tatbikat Okulunu tamamladı. Millî Mücadele sonrasında eğitimini ilerletmek üzere Fransa'ya gitti ve Versailles Yüksek Askerî Mühendis Okulundan mezun oldu.

Türk Ordusundaki görevine yirmi yaşında, 1920 yılında İstanbul'da Demiryol Teğmeni olarak başladı. İstiklal Harbinde Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele saflarına katılması nedeniyle İstanbul Harp Divanınca yargılandı ve gıyaben idama mahkûm edildi. Buna rağmen, İstiklal Harbinin her safhasında başarıyla görev yaptı. Subaylık görevine Millî Mücadele Döneminde başladığı Afyon Cephesinde sergilediği kahramanlıklarla adından söz ettirdi. Afyon halkı için yaptığı katkılarla onların gönlünde taht kurdu. Bu hizmetleri takdir edilerek, 1954 yılında kendisine Afyonkarahisar'da "Fahri Hemşerilik" payesi verildi.

Afyon'daki görevinin ardından Eskişehir'e tayin edildi. 1942-1943 yıllarında Eskişehir'de Binbaşı rütbesiyle görev yaparken, Orta Okullarda Askerlik derslerinde öğretmenlik de yaptı. Askerlik kariyeri boyunca Genelkurmay Başkanlığı Demir Yol Mütchassıslığı, Demir Yol Tugayı Komutan Muavinliği, 18 Mayıs 1951'de atandığı Genelkurmay Ulaştırma Dairesi Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı Encümen üyeliği gibi çeşitli kritik pozisyonlarda bulundu. 31 Ocak 1952'de atandığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı Tetkik Kurulu Başkanlığı görevinden 17 Temmuz 1952'de istifa etti. Türk ordusuna otuz yedi yıl hizmet etti. Demiryol Yüksek Mühendisi olarak,

alanındaki uzmanlığını gösteren iki ciltlik "Demiryolları" adlı bir de kitap yazdı.

Askerlik kariyerinden sonra siyasete geçerek Demokrat Parti saflarında yer aldı. 7 Haziran 1951 ile 13 Mayıs 1954 tarihleri arasında Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürü olarak görev yaptı. Toplamda altı yıl kadar mebusluk görevinde bulundu. 1954 seçimlerinde 10. Dönem Niğde Milletvekili ve 1957 seçimlerinde 11. Dönem Nevşehir Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer aldı. Ayrıca, 21 Ağustos 1959 - 15 Eylül 1960 tarihleri arasında Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü görevini üstlendi.

27 Mayıs 1960'ta gerçekleştirilen askeri darbe sonucunda tutuklanan Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes ile hükümet üyeleri, DP yöneticileri ve milletvekilleri yargılanmak üzere Yassıada'da hapsedildi. Darbeyi gerçekleştirenler tarafından 1961 yılında Yassıada'da mahkeme kuruldu. Adnan Menderes ile yargılanan DP'lilerden olan Aksaraylı 329 sanık sıra nolu Bayram Ali Gürün (Ali Naci Gürün) ile 327 sanık sıra nolu Aksaraylı Nevşehir Milletvekili Zihni

Üner farklı illerden, aynı günlerde yargılandı. İki Aksaraylı arasındaki 328 sanık sıra nolu ünlü isim ise Nevşehirli Münip Hayri Ürgüplü iken bu isimlerle beraber yargılanan sanıklardan biri de 209 sanık sıra nolu ünlü yazar Faruk Nafiz Çamlıbel idi.

Üner, 1961'de başlayan yargılanmalar sonucu Anayasayı ihlal suçundan, 1962'de Türk Ceza Kanunu'nun 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce, 5 yıl müddetle ağır hapis ve 182,5 lira para cezası yanında, 1 yıl 8 ay müddetle Ankara'da emniyet müdürlüğü nezaretinde bulundurulmakla cezalandırıldı. Cezasını çekmek üzere Kayseri Cezaevine nakledildi. Cezaevi günlerinde sağlığı bozulan Üner, tedavi için hastaneye sevk edilse de kurtarılamayarak 12 Eylül 1962 tarihinde Ankara'da, hastanede vefat etti.

Vefatının ardından, 23 Temmuz 1963 tarihinde Başbakan İsmet İnönü ve Millî Savunma Bakanı İlhami Sançar imzasıyla yedek subaylıktan çıkarıldı ve rütbesi elinden alındı. Aksaraylı Tuğgeneral Zihni Üner, evli ve iki çocuk babasıydı.

3. Aksaraylı Devlet Bakanı Mehmet Altınsoy

Mehmet Altınsoy, **1924** yılında Aksaray'ın merkez ilçesine bağlı **Altunkaya kasabasında** doğdu. Babası İse Bey, Annesi Eşe Hanım'dır. Eğitimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra serbest avukatlık yaptı. Diyanet İşleri Başkanlığı İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı görevinde bulundu.

Siyasete atıldıktan sonra, **1961** yılında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) temsilcisi olarak **Kurucu Meclis üyeliği** görevini yürüttü. Ardından Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) listesinden seçilerek **1961-1969** yılları arasında 1. (XII.) ve 2. (XIII.) Dönem **Niğde Milletvekili** olarak TBMM'de yer aldı. Bu dönem içinde, **1965** yılında Suat Hayri Ürgüplü Hükümeti'nde **Devlet Bakanlığı** görevine getirildi. Suat Hayri Ürgüplü Hükümetinde Devlet Bakanlığını 20.2.1965-27.10.1965 tarihleri arasında yaptı. Aynı hükümette İçişleri Bakanı kısa bir süreliğine (29 Temmuz 1965 -27 Ekim

1965 tarihleri arası) Aksaraylı İzzet Gener'di.

Altınsoy, **1973** seçimlerinde yeniden milletvekili seçilerek **4. (XV.) Dönem Niğde Milletvekilliği** yaptı ve bu süreçte Millet Meclisi Başkanvekilliği görevini üstlendi. Siyasi hayatına **1984** yılı yerel seçimleri öncesinde bir kez daha parti kurma çalışmaları ile devam etti. Yine kurucuları arasında yer aldığı Anavatan Partisi'nden (ANAP) aday olarak **25 Mart 1984 – 26 Mart 1989** tarihleri arasında **Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı** yaptı ve Ankara'nın ilk büyükşehir belediye başkanı unvanının sahibi oldu.

Uzun yıllar süren başarılı ve etkili siyasi kariyerinde, **1995** genel seçimlerinde Erbakan ile yola devam ederek Refah Partisi (RP) listesinden **XX. Dönem Aksaray Milletvekili** seçildi. **1996** yılında ise Necmettin Erbakan liderliğindeki 54. Hükümette bir kez daha **Devlet Bakanı** olarak görev aldı. Ve sonrasında devletçe kapatılan ve ismi değişen Refah Partisinin yerine kurulan Fazilet Partisine geçti.

Özel hayatında Diyanet İşleri Eski Başkanlarından Ahmet Hamdi Akseki'nin damadı olan Mehmet Altınsoy, evli ve üç çocuk babasıydı. Hukukçu, gazeteci, iş adamı ve siyasetçi kimlikleriyle tanınan, tecrübeli ve şahsiyetli bir devlet adamıydı. Torunlarından Suzan Ashman, İngiltere Eski Başbakanı Tony Blair'in oğlu ile evlidir.

Mehmet Altınsoy, emeklilik döneminde de Ankara'da yaşadı. **17 Ocak 2007** tarihinde tedavi gördüğü Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde, **Ankara'da vefat etti.**

4. Başbakan Adnan Menderes'in yardımcısı, Fenerbahçe Kulübü Başkanı Mehmet Medeni Berk (1913-1994)

Mehmet Medeni Berk, Aksaray-Topakkaya (Çimeli) köyünden, Subay olan babası Hamza Bey, annesi Emine Safiye Hanım'ın 4 çocuğundan (Osman, Sami, Ekrem) biridir. 1913 (1329/ ya da 1334-1335) yılında Medine'de doğdu. İstanbul Eminönü nüfusuna kayıtlı Mehmet Medeni Berk, ilk-orta ve lise öğrenimini babasının mesleğinden dolayı bulundukları, İzmir'de tamamladı.

Ardından 1936 yılında İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'ndan mezun oldu ve İnhisarlar (Tekel idaresi) merkez muhasebelerinde memur olarak göreve başladı. 1937'de Ziraat Bankası'nda Müfettiş Yardımcısı, 1942 yılında Müfettiş olarak görev aldı.

Sonraki yıllarda Ziraat Bankası Mersin Şube Müdürü (1947) ve İzmir Şube Müdürü (1949) olarak görev yaptı.

1950'de İzmir Tanzim Satış Kooperatifleri Birliği Genel Müdür yardımcılığı (bugünkü adıyla TARİŞ müdür yard.) görevinde bulundu. 1951'de Türkiye Emlak Kredi Bankası Genel Müdürlüğü göreviyle bankacılığa döndü. Aynı yıllarda siyasete girse de 1957 yılına kadar bu görevde kaldı. Bu dönemlerde Kızılay Yönetim Kurulu Üyeliği, Ankara Tenis Kulübü Başkanlığı ve ardından Tenis Federasyonu Başkanlığı görevlerini de birlikte yürüttü. Onun zamanında Tenis Federasyon Başkanlığı kurumsal olarak İstanbul'dan Ankara'ya taşındı. 1957 yılında Masa Tenisi federasyonu Tenis'ten bölünerek, kendi başına bir yapı olarak

MEDENİ BERK

görüldü ve federasyon başkanı yine Medeni Berk oldu.

1954 yılında Emlak Kredi Bankası müdürü iken MKE'den satın aldığı İstanbul Baruthane ve civarında, yeni konutlar yaptırarak, halkoylamasıyla adı verilen, günümüzdeki adıyla İstanbul "Ataköy" semtine dönüşmesine, bakanlığı döneminde de imar yönünden önayak oldu. Bunun yanında İstanbul/Levend semti, İzmir/Bostanlı, Ankara, Diyarbakır, Erzurum ve Uşak'ta da aynı şekilde çalışmalarda bulundu. Aynı dönemlerde devlet bankası olarak Vakıfbank'ın kurulması çalışmalarında da yer aldı. 1957 yılında Milletvekili seçilmeden önce, bir süre Ankara Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nda öğretim görevlisi olarak ders verdi.

1957 seçimlerinde DP'den 11. Dönem Niğde milletvekili (Sicil No: 2429) seçildi. Aynı dönem Niğde Milletvekilleri listesinde CHP'den vekil seçilenler Aksaraylı Rifat Gürsoy, Aksaraylı Ali Gürün ile Niğdeliler İsmail Güven, Asım Eren, Vedat Mengi ve Şefik Refik Soyer'di. Bu isimlerden Ali Naci Gürün (Bayram Ali

Gürün) seçimden sonra 1958 yılında DP saflarına katıldı. Yassıada'ya Medeni Berk'le birlikte giden Aksaraylı birkaç isim arasında yargılananlar ve Kayseri cezaevinde yatanlardan biri olarak, sonradan DP'li olan Niğde Vekili Ali Gürün ve Nevşehir Milletvekili Aksaraylı Zihni Üner de yer aldı.

23.Cumhuriyet Hükümeti 25 Kasım 1957 tarihinde Adnan Menderes Başbakanlığında kuruldu. Medeni Berk, 1957 yılında DP'den milletvekili seçilince Türkiye Emlak Kredi Bankası Müdürlüğü (TEKB) görevinden istifa etti. İzmir'de yaşamasından ve Emlak Kredi Bankası Genel Müdürü olmasından dolayı, Menderes'in en yakın olduğu isimler arasında bulundu. 23. Hükümet Dönemi içinde Bütçe Encümeni'nde görev aldı. Ardından Adnan Menderes'in, siyasete girmeden önce kendisine söz verdiği bakanlığı geldi. Ekim 1957 - Kasım 1959 tarihleri arasında İmar ve İskân Bakanı olarak atandı. Almanya ve İngiltere'de imar çalışmalarını incelemek üzere gezilerde bulundu. Onlara dayanarak şehirlerin

imarları ve konut sıkıntıları için projeler hazırladı, yenilerini geliştirdi.

İmar ve İskân Bakanlığı ardından 11 Aralık 1959 – 27 Mayıs 1960 tarihleri arasında Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak DP çatısı altında görev yaptı. 27 Mayıs Darbesi'ne kadar Başbakan Adnan Menderes'in yardımcılığı görevinde kaldı. Başbakan Menderes'in isteği üzerine, Fenerbahçe'ye stadyum yapılabilmesi amacıyla, 1959 -1960 yılları arasında Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanlığı'nda bulundu.

1960 yılında TED, yani Tenis Eskrim ve Dağcılık federasyonunun fahri başkanı oldu. 7 Mart 1960 tarihinde başkan adayı olduğu Fenerbahçe Spor Kulübü başkanlığına, 388 üyenin 379'undan aldığı oyla seçildi. Fenerbahçe'ye yeni stadyum yapması için başkan seçilen Berk, kulübün sportif faaliyetlerine bir katkıda bulunmadan, 27 Mayıs darbesi ile başkanlıktan ayrılmak zorunda kaldı. 26 Haziran 1960 tarihinde yargılanmakta bulunan Medeni Berk yerine, Kâmil Sporel Fenerbahçe'ye yeni başkan olarak seçildi.

27 Mayıs 1960 darbesiyle tutuklanan Medeni Berk, 1960-66 yılı Yassıada yargılamalarında, Görevi Kötüye Kullanma, İstimlak Yolsuzluğu, Gayri Meşru servet iktisabı, Anayasayı İhlal, İpar davası, Gemi davası, Vatan Cephesi, Parti'ye çıkar sağlama gibi suçlamalardan yargılandı. Medeni Berk'in İstimlak davasında avukatı Hüsametdin Cindoruk idi. Yassıada Adalet Divanınca 4 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1962'de gayri meşru servet iktisabı davasından, 1963 yılında görevi kötüye kullanma davasından beraat etti. Kayseri Cezaevinde yattığı sırada Kayseri Valisi, 1951-1952 yıllarında Aksaray Kaymakamlığı da yapmış bulunan Kazım Atakul idi.

27 Mart 1964 tarihine dek bulunduğu Kayseri cezaevinden, sağlık sorunları nedeniyle, faydalandığı Cemal Gürsel affıyla çıktı. Tahliye olduktan 1 yıl sonra Has ve Sabancı aileleri ile yaptığı ortaklıklarla, ticaret hayatına yeniden atıldı. Siyasete tekrar girmedi.

Serbest bırakıldıktan sonra 1966 yılına kadar davaları devam etti. 1964 - 1966 yılları arasında Nurmatal Şirketi Yetkili Müdürü, 6.10.1966 - 30.6.1980 yılları arasında Akbank Genel Müdürü olarak görev yaptı. 5 Ocak 1970 tarihinde Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Başkanlığı'na seçilerek, 30 Mayıs 1971 tarihine dek TOBB başkanlığı görevinde bulundu.

1974 yılında da TED yani Tenis Eskrim ve Dağcılık federasyonunun başkanı olarak seçildi. 1975 yılında, TED'in geleneksel olarak her yıl düzenlenen İstanbul Tenis Turnuvası, Uluslararası Puanlı hale, onun zamanında getirildi.

1980'lere gelindiğinde, 1 sene kadar Nursanlar Holding İdare Meclisi Üyeliği ile Nursanlar Holding İdare Meclisi Reis Vekilliği yaptı. 1980 yılında Yaşar Holding'in satın aldığı Tütünbank İdare Meclisi Başkanlığına Medeni Berk getirildi.

Bu yıllar boyunca Ankara ve İstanbul'un çeşitli semtlerinde oturdu. 16 Mart 1994'te vefat etti. İstanbul Edirnekapi Şehitliğine defnedildi. Eşi Mukadder

Hanım da, 2007 yılında kendisinin yanına defnedildi.

İlk eşinden hastalığı dolayısıyla 1957 yılı, Eylül ayında boşandı. 1957 yılında ikinci eşi Fatma Mukadder Zırçal Hanım'la (d.1336-1920/2007) evlendi. İlk eşinden bir kız çocuğu (Gülümhan Berk, d.1945, Ankara Maarif Koleji mezunu) babasıdır. Annesi Nusret Zırçal ve kız kardeşi Ayşe Gülten Zırçal Çolgar olan Berk'in eşi Fatma Mukadder Hanım'ın babası da, Dış İşleri Bakanlığında Konsolos idi.

*Not: (Medeni Berk'in Yassıada yargılanmalarında bir dava dosyasında, doğum tarihi 1913 yılı olarak geçer. Diğerlerinde 1334-1335,1329 tarihleri kayıtlıdır. Kimlik suretinde 1913 yılı yazmaktadır.)

Kaynakça:

DABCA, 10-9-0-0 / Yassıada M. Kararları, 9-28-7, 960/1, 00.00.1961 tarihli, Anayasayı ihlal davası, Yassıada'da tutuklu bulunanlara ait adli sicil özetleri.

DABCA, 10-9-0-0, Yassıada M. Kararları, 262-803-5, 962/11, 00.00. 1960-00.00.1961 tarihli, Gayri meşru servet iktisabı, Medeni Berk'e ait dava dosyası.

DABCA,30-1-0-0, Başbakanlık özel Kalem Müd.108-685-3, Ek:G5, 10.08.1955-00.00.0000. tarihli, TEKB Genel Müdürü Medeni Berk'in TEKB konusunda yaptığı konuşma.

DABCA, 10-9-0-0, 33-101-, 00,00.1960 tarihli, Anayasayı ihlal davası, Medeni Berk Savunması.

DABCA, Yassıada M. Kararları, Medeni Berk için açılmış diğer dava dosyaları...

Kenaroğlu, Barış: <https://fenerbahcetarihi.org/2021/05/10/medeni-berk/>

"Parlamento Tarihi TBMM –XI. Dönem (1957-1960)", cilt 3, TBMM Yayınları. 2011.

"TBMM Albümü 1920-2010, cilt 2, 1950-1980", TBMM Yayınları. 2010.

Berk Ailesi Mezarlık, Foto: https://tr.wikipedia.org/wiki/Medeni_Berk

SERENGETİ - MASAI MARA YOLLARI

SERKAN DEMİRALP

Milyonlarca yıldır devam eden bir döngüdür bu. Nesilden nesile aktarılan bir serüven. Tüm yolcuların genlerine kazınmış içgüdüsel bir yolculuk. Mevsimler değişirken yeşil çayırların, akan suların peşinde kuzeyden güneye veya güneyden kuzeye hiç durmadan süregelen 2 bin km'lik seyahat. Bu yolculuğun daimi yolcuları otoburlar. Öküz başlı antiloplar, zebralar, impalalar ve ceylanlar yoğunlukta. Bayram öncesi Esenler Otogarı veya AŞTİ'de olduğu gibi her yer tıklım tıklım. Saldırıları beraber karşı koyabilmek için farklı türler iş birliği içinde hareket ediyorlar.

Doğadaki değişim bu canlıları yeni ve sulak çayırlar peşinde gurbete sürüklüyor. Yeni yavrularını Masai Mara'da dünyaya getirecekler. Böylece oranın vatandaşlığını onlara kazandıracak, sonraki yolculuklarını sorunsuz yapabilmelerini sunacaklar. Antilopların gövde ve kafalarına göre orantısız görünen ince bacakları onlara çamur, toprak veya ıslak kayalık zeminde 4 mevsim lastik görevi yapıyor. Her şarta uyum sağlıyorlar. Dişileri de boynuzlu olan Afrika mandaları sivri boynuzları, iri gövdeleri ve birlik olmalarıyla tüm avcılara nesillerdir göğüs gerebilmişler.

Milyonlarca hayvandan oluşan bu sürüler hiç durmadan göç ederek ekosisteme katkı veriyorlar. Yedikleri otların tohumlarını dağıtıyor, gübreleriyle toprağı besliyorlar. Onların bu yolculukları mekanların değişmez sahiplerinden bazılarını mutlu ederken bazıları hoşnut değil bu durumdan. Aslanlar, leopar ve çitalar için et bollaştı, ucuzladı. Kendilerince mangal sezonunu açtılar. Erkek aslan ağaç gölgelerinde günün çoğunu uyuyarak geçirecek yine. Avlanmaya yine haremindeki dişileri yollayacak. Eski eşinin üzerine sürekli yeni

kuma getiriyor ve çocukları çoğalıyor. Uyumaktan arta kalan zamanında onları oynatıyor, avlanmayı öğretiyor.

Leoparlar yine ağaçların tepelerinde. En güvenilir hissettikleri yer orası. Avladıklarını bile binbir zorlukla yukarı çıkarıyor, manzaralı balkonlarda akşam yemeklerini yiyorlar. Yolculuk esnasında geçmeleri gereken zorlu bir nehir var önlerinde, Mara nehri. Burada geçiş ücreti otoyol veya köprü geçişlerinden pahalı. Bedeli kiminin canıyla ödenecek. HGS sahipleri ise durmadan aceleyle geçiverecekler. Nehrin kadim avcıları Nil timsahları, milyon yıldır aynı şekilde olan canlılar. Zırh gibi gövdeleri, bırakın eti, kemikleri bile parçalayabilen dişleri ve çeneleri nesillerdir aynı.

Nehrin sığ bölgelerinden geçiş yapan sürülere pusu kuruyorlar. Amaçları akşam evlerine ekmek değilse de et götürebilmek. Nehrin kadim ev sahiplerinden biri de Su aygırları. Onlar timsahlar gibi pusu kurup avlanma niyetinde değil. Bölgelerini sahiplenen canlılar. Suyu ve çamuru çok seviyorlar. Geçen sürülerden hoşnutsuzluklarını böğürerek gösterecekler de engelleyemiyorlar. Öküz kakan kuşlarının müşterileri fazla bu dönemde. Onların görevi büyük hayvanların üstlerine konarak deri ve kürklerindeki parazitleri temizlemek. Bu kapsamlı check up işlemini sadece karın tokluğuna yapıyorlar. Hastaları bu bedelsiz işlemde son derece hoşnut.

Akbalalar da yoğun mesaide. Avlanan veya hastalık nedeniyle ölen hayvanlardan arta kalanları yiyorlar. Onların görevi leşlerden geriye kemikten başka bir şey bırakmamak. Böylece bakteri ve hastalıkların yayılmasını önüyorlar. Köyden kente göç gibi bir göç değil bu. Mevsimsel. Yazlığa gidip sonbaharda şehirdeki evlerine dönen insanlar gibi adeta. Yeni doğan bir yavru bile doğumdan hemen sonra yürümeye başlıyor. İstikamete doğru yol

alıyor. Genetiğine bunu kim kodlamış olabilir? Doğa ana diye düşünenlere de peki doğanın bu şaşmaz dengesini kim yaratmış diye sormak gerek. Sulak çayırların peşinde 2 bin km'lik bu yolu hiç şaşırmadan hangi navigasyonla gidiyorlar? Neden yolculukları sürekli aynı yönde devam etmiyor, mevsimleri nasıl takip edip geldikleri yere tekrar dönüyorlar, bu döngü genetiklerine kim tarafından nasıl kodlanmış?

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ

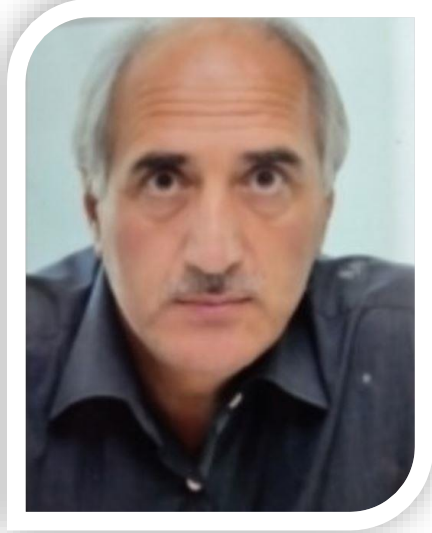
ŞABAN KUMCU

Ahmet Hamdi Tanpınar, “*Saatleri Ayarlama Enstitüsü*”nde zengin bir dille ince bir mizah yapar. Eser, derin felsefi ve sosyolojik sorgulamalarla hem bireyin hem de toplumun bir eleştirisi olarak Türk edebiyatında eşsiz bir yer edinmiştir. Tanpınar’ın lirik üslubu, zaman ve mekân tavsiyeleriyle birleşerek okuyucuyu İstanbul’un sokaklarından enstitünün koridorlarına taşır. Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nde zamanı bir akış, bir süre gibi düşünen yazar, sürenin içinde donmuş kalmış veya onun dışına çıkmak için delice çırpınan insanları ve çevreleri canlandırmaya çalışır. *İnsanoğlunun hayatı rüya, masal ve hülya ile doludur*. Tanpınar için “*zaman meselesi*” çok önemlidir.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

AHMET HAMDI TANPINAR

Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nde **Balzac**’ın romanlarındaki gibi pek çok karakter ve ayrıntılı tip tahlilleri vardır. Devir karşılaştırmaları, modernle gelenekselin mukayesesi, şehirli ve hiç değişmeyen fakir orta kesimin analizi bütün ayrıntılarıyla yapılmıştır. **Donmuş, parçalanmış veya saat gibi çığırından çıkmış olan zamanın esas kahramanı Türk toplumdur**. Hayatı bir tablo gibi seyretmekten hoşlanan **Tanpınar**, insanın muayyen bir şekil içinde kalıplaşmasını ve donmasını resmeden karakter tasvirlerinde çok başarılıdır. Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Türk toplumunun ortaya çıkardığı çeşitli karakter ve tiplerle doludur.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “*Saatleri Ayarlama Enstitüsü*” romanı üç ayrı dönemi ayrılır.

Birinci dönem, romanın kahramanı **Hayri İrdal**’ın çocukluk yıllarına rastlayan *Osmanlı’nın son devridir*. İnsanlar Doğu’nun orta çağında masal havası içinde yaşarlar. Yaşanılan gerçek zamanla insanların kapalı bir kavanoza hapsedilmiş gibi yüzdükleri masal atmosferi arasında tam bir tezat vardır. Duyuları dış aleme kapalıdır. Zihinlerinde birtakım hayaller, rüyalar, ümitler ve şuursuzluk hakimdir. Doğu, asırlardır gözlerini dış dünyaya kapamış, kendisini bilinçsizliğin icat ettiği masal alemine kaptırmıştır. Bu yüzden gerçek alemle değişen zamanın farkına varamamış, sonuç itibarıyla, bindiği geminin paramparça olduğunu görememiştir.

İkinci dönem, İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imparatorluk dağılmış fakat insanlar yine de yaşadıkları çağın açık, belli, görünen durumunun bilincine varamamışlardır. *Romancı bu durumu kahvehane ve isprizma cemiyeti sahnelerinde çok güzel tasvir eder.* Dış dünya, eski masallarda olduğu gibi burada da gerçekçi olmayan bir hayal alemi şeklinde görünür. Ancak bu esnada masal çok “abes” (boş, anlamsız, saçma) bir rüya şekline bürünmüştür. Roman, baştan sona kadar gerçeklerin dışında yaşayan insanların hayatını anlatır.

Üçüncü dönem, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün kuruluş ve çalışmasını tasvir eden bu kısım, bu devrin zihniyetini gösterir. Hayatı sistem haline getirdiği sloganlarla değiştirmeye kalkan **Mefisto** (*Faust efsanesinde “şeytan”ın adıdır. 16. yüzyıl da İngiliz oyun yazarı Marlowe'un eserinde bahsettiği, ışığı sevmeyen karakterdir. İnsanın iç çatışmalarını, bilgi arayışını yıkım içgüdüleriyle birleştirir. Ahlaki sınırları zorlayıp, kötülüğün gerçekleşmesini sağlar*) benzeri bir tiple karşılaşırız **Halit Ayaracı....** Hiçbir sosyal, ahlaki ve dini kıymete inanmayan korkunç bir şarlatandır. O da bu masalın peşindedir. Bu gerçekle ilgisi olmayan güya ileri, modern bir masal. Daha doğrusu bir slogan.

Sistematik olarak işlenen bu sloganın ne kadar gülünç bir şekle girebileceğini “*Saatleri Ayarlama Enstitüsü*” çok güzel ifade eder. Bu sembol üzerinde düşünenler Cumhuriyet devrinde kurulmuş birçok sosyal kuruma hâkim olan bu zihniyetin harikulade bir karikatürünü görecektir. Tanpınar, Cumhuriyet devri bürokrasisinin en güzel en lezzetli hicvini yapmıştır. İronik bir tavır almakla beraber bu eserinde de derine gider. Sosyal meselelerin arkasındaki zemberekleri görür. **Eser sadece bir roman değil, aynı zamanda bir medeniyetin ruhi portresidir.** Ahmet Hamdi Tanpınar bu romanda bireylerin ve toplumun geçmişle gelecek arasında sıkışmışlığını ustalıkla resmeder.

Modernleşmeyi zamanı ve kimlikleri ön plana çıkaran yer yer sembolist özellikler taşıyan bir romandır. *Saat hem bir düzen*

sembolü hem de bireyin özgürlüğünü kısıtlayan soyuttan somuta bir öğrenme ve öğretme aracı olarak öne çıkar. Enstitü bürokrasinin ve göstermelik batılılaşmanın saçmalığını, anlamsızlığını temsil eder. Doğu batı çatışması öncelikle, **Hayri'nin** kendi içinde yaptığı yolculuğunda ve dönemin cemiyet yapısında görülür. **Tanpınar,** ironik bir üslupla modernleşmenin Türkiye'deki sancılı ve çoğu zaman anlamsız yansımalarını eleştirir.

Bu yazımızda, Tanpınar'ın romanında verdiği mesajlardan ve bir kenara not edilmesi gereken veciz sözlerinden örnekler sunacağız.

-Bir ihtiras ne kadar masum olursa olsun yine tehlikeli şeydir.

-Birbirlerini kötölemek isteyenler sadece düşmanlarının hayatlarına baksınlar yeter.

-Maden kendiliğinden ayar kabul etmez. İnsanda böyledir. Salah, iyilik Hakk'ın bize lütufla bakışı sayesinde olur. Saatte böyledir.

-Ayar saniyenin peşinden koşmaktır.

-Avrupalı, müsamahası ve sabrı ile münevver olmuştur.

-Modern hayat ölüm düşüncesinden uzaklaşmayı emreder.

-Hayat denen bir şey vardı. Paralı parasız insanlar yaşıyorlardı. Kızıyorlar, gülüyorlar, ağlıyorlar alakadar oluyorlar, seviyorlar, ızdırap çekiyorlar fakat yaşıyorlardı.

-Hayat benim için iki eli cebinde bir masaldı.

-Ben uçuruma uzatılmış bir kalas üzerinde yürür gibi sade, tehlikeli ve muvazeneden ibaret bir hayal yaşıyorum.

-Hal yoktur, mazi ve onun emrinde bir istikbal vardır. Biz farkında olmadan, istikbalimizi inşa ederiz.

-Hiçbir şeyin üzerinde duramayan, ancak zaruri bir şekilde bir iş yaparken veya şikâyet ederken mesut olan insanlarız.

-Doktorun rahat anlayışı, üvey annemin saadet anlatışından farksızdı.

-İyilikler kötülükler gibidir. Beraber gelir.

-Haysiyet, zenginin otomobili, generalin yaveri, polisin tabancası, bekçinin düdüğü gibi daima yanı başındaydı.

-Bir çeşme lülesi gibi ağzından başka birinin düşüncesi akıyordu.

-Biz fakirler böyleyiz. Kader sarayında bizim işlere bakan büro hiç şaşmaz, ihmal etmez. Zihnimizden geçen en uzak en masum hayalleri sadece şiddetle reddetmek için düşündüğümüz şeylerin bile ceremesini çekeriz.

Bazı insanların ömrü vakit kazanmakla geçer.

-Ben zamana kendi zamanıma çelme atmakla yaşıyorum.

-Siz kelimelerle zehirlenen adamsınız. Çirkin diyorsunuz sempatik demektir. Sesi kötü diyorsunuz şu hâlde dokunaklı bazı havalara elverişli demektir. Kalitesiz diyorsunuz o halde muhakkak orijinaldir.

-Hiç olmazsa rüyasında biraz kendisi olsa.

-Bir harekette başlangıçta hız tutmak onu gerçekleştirmek kadar mühimdir.

-Fazilet pazarlık götürür mesele değildir. Onun içindir ki eskiler insan tabiatını olduğu gibi kabul ederek söze başlardı.

-Hayatta uğradığımız bütün güçlükler az çok kafamıza gelen ilk fikirlerden bir türlü silkinip çıkamayışımız yüzünden değil midir?

-Saatin kendisi mekân, yürüyüşü zaman, ayarı insandır.

-Hakiki insan zaman şuurdur.

-Bu asra birçok ad verilebilir. Fakat her şeyden evvel bürokrasi asrıdır. Spengler'den Kasserling'e kadar bütün filozoflar

bürokrasiden bahsederler. Ben hatta derim ki bürokrasinin asıl kemal çağı istiklal devri bu devirdir. Bunu anlayan adam mühim adamdır.

-Ben mutlak bir müessese kuruyorum. Fonksiyonu kendisi tayin edecek bir cihaz. Bundan mükemmel ne olabilir?

-Herkes bilir ki hayatımız saat üzerine kurulmuştur. Hatta sonraları *Muvakkit Nuri Efendi'den* öğrendiğime göre Avrupa, saatçiliğinin en büyük müşterisi daima Müslümanlar ve onlar içinde en dindarı olan memleketimiz halkı imiş. *Günde beş vakit namaz, Ramazanlarda iftar, sahur, her türlü saatleydi. Saat Allah'ı bulmanın en sağlam çaresiydi ve bu sıfatla eskilerin hayatını idare ederdi.*

-Hiçbir şey yapmayın, yalnız inanın. Bize bu yeter....Çünkü evvela inanç lazım.

-İş insanı temizliyor, güzelleştiriyor, kendisi yapıyor, etrafıyla arasında bir yığın münasebet kuruyordu. İş insanı aynı zamanda zaptediyordu. Ne kadar abes ve manasız olursa olsun bir işin mesuliyetini alan ve benimseyen adam, ister istemez onun dairesinden çıkmıyor, onun mahpusu oluyordu. İnsan kaderinin ve tarihinin büyük sırrı buradaydı.

-Aşkın kötü tarafı insanlara verdiği zevki eninde sonunda ödetmesidir.

-Tecrübe sahibi olmak, yıpratılmış olmak, muayyen hudutta ve muayyen fikirlere donmuş olmak demektir. İnsan her şeyden evvel iştir. İş ise zamandır.

-Dinlemesini biliyorsun ki bu mühim bir meziyettir. Hiçbir işe yaramasa bile insanın boşluğunu örter, karşısındakiyle aynı seviyeye çıkarır.

-Realist olmak, hiçbir hakikati olduğu gibi görmek değildir. Belki onunla en faydalı şekilde münasebetimizi tayin etmektir.

-Saymak bizi daima aldatır. Gülünç ve eksik neticelere götürür. Zaten herhangi bir şeyi saymanın imkânı yoktur. İnsan tek bir hal olsa istatistik denen şeye inanırım. İnsan karışıktır, durmadan değişir. O halde niye bu yorucu işe girmeli?

-Bu daima böyledir. Hadiseler kendiliğinden unutulmaz. Onları unutturan tesirlerini hafifleten, varsa kabahatlerini affettiren daima öbür hadiselerdir.

-Tarih günün emrindedir.

-Bütün ve halis şahsiyetler her şeyden evvel kendisiyle yetinmeyi bilenlerdir.

-Politikada hürriyet bir yığın hürriyetsizliğin anahtarı veya ardına kadar açık duran kapısıdır. Meğerki dünyanın en kıt nimeti olsun ve bir tek insan onunla şöyle iyice karnını doyurmak istedi mi etrafındakiler mutlak surette aç kalsınlar. Ben bu kadar kendi zıttı ile gelen ve zıtların altında kalan nesne görmedim.

Tanpınar'ın yazıya, şiire, romana ve yazarlığa dair düşünceleri...

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ısrarla üzerinde durduğu **üç kavram** vardır. Bunlardan **birincisi dil, ikincisi hayat tecrübesi, üçüncüsü mükemmeliyettir**. Tanpınar, günlük hayatta kullanılan kelimelere inanır. **Dilde** onun için mühim olan, kelimelerin menşei değil, millet tarafından kullanılır olmasıdır. Tarih ve geleneğe büyük değer veren Tanpınar, edebi eserlerde kullanılan kelimeleri zevkle kullanır. *Bir yazarın, hayatı, en iyi kendi şahsiyetinde idrak edeceğine inanır. Biz başkalarını dışarıdan görürüz, kendimizi ise içten tanırız. Edebiyatın ham maddesi, duygular, ihtiraslar, rüyalar, gözyaşları, üzüntüler, ümitler ve korkular değil midir?* Biz bunları kendi benliğimizde, bir de çok yakınlarımızda tanıyabiliriz.

Başkaları hakkında söylediğimiz her şey sathi (yüzeyden) ve gıyabidir (uzaktan, başkalarından duyulan) Tanpınar, edebiyatçıya mistikler gibi *“kendine bak, kendinde bütün insanlığı ve Tanrıyı bulursun”* der. *Fakat insan kendisini muayyen bir kültür seviyesine ulaşmadan tanıyamaz.* Zengin bir sözlüğü yoksa, söyleyecekleri birkaç basit kelimeden ibaret kalır. İnsan, insanlığın bütün eserlerinde kendisini bulur. Her insan kendisinde bütün insanlığı taşıdığı gibi, bütün insanlıkta da

kendisinden önce yaşanmış, tasvir ve tahlil edilmiş, kendisinininkine çok yakın ruh hallerini keşfeder.

Tanpınar'ın önem verdiği üçüncü kavram **“mükemmeliyet”tir**. Güzelliğin başlıca alameti mükemmeliyettir. Mükemmeliyet; duygu ve düşüncelerin açılması, gelişmesi, dal budak salması, kendi imkanlarının son haddine varmasıdır. Bu, kullanılan ifade vasıtalarına hakimiyeti gerektirir. Mükemmeliyet, aynı zamanda karma karışık olan hayat tecrübesine şekil ve nizam vermek demektir. Bu, *ayıklamayı, seçmeyi, birleştirmeyi, yoklamayı, denemeyi icap ettirir*. Kimse birdenbire mükemmeliyete ulaşamaz.

Alain, romanda insan *“zamanın kanunu”*na tabidir der. Şiirle roman arasındaki fark, **Tanpınar'ın** anladığı manada *“rüya”* halinden ziyade onun *kullanılış tarzındadır*. Bir şair, kendi hayat tecrübelerinden faydalanarak güzel bir roman yazabilir.. Ancak romanın temel prensibi olan *“zaman kanunu”*na riayet etmek şartıyla. romanda birbirinden ayrı, değişen ve bir daha dönmeyen *“anlar”*, *“durumlar”* ve *“ruh halleri silsilesi”* vardır ki bunları birleştiren *“zaman”*dır. Fakat zaman, bunların arka arkaya sıralanması değil, muayyen bir noktadan başlayıp, başka bir noktaya doğru ilerlemesi, değişmesi ve gelişmesidir.

Bir hayat çerçevesi olarak *“mekân”* da aynı kanuna uyar. *“Bir nehirde iki kere yıkanılmaz”* sözü hem yıkanan insanın hem de nehrin muhtelif anlarda değişmesi bakımından doğrudur. *“Geniş zaman şuuru”*, buna göre hayat ; *“hareket”* ile değil *dış veya iç olaylar üzerinde durmak, düşünmek, hayal kurmak, karşılaştırma yapmak demektir*. *“Huzur”* *“hareketten”* hoşlanan insana can sadece sıkıntısı verir.

Kaynakça: Ahmet Hamdi Tanpınar, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014. / Mehmet Kaplan, Edebiyatımızın İçinden, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1998. / Mehmet Kaplan, Edebiyatımızın Bahçesinde Dolaşırken, Dergâh Yayınları, İstanbul,, 2022. / Mehmet Kaplan, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1999.